

Vi drömmar om Älghult

*vår allas landsbygdsutveckling - en metodstudie för lokala
framtidsvisioner*

Examensarbete/Självständigt arbete • 30 hp

Sveriges lantbruksuniversitet, SLU

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Landskapsarkitektur

Alnarp 2025

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i JA, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i NEJ, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Fulltexten kommer dock i samband med att dokumentet laddas upp arkiveras digitalt.

Om ni är fler än en person som skrivit arbetet så gäller krysset för alla författare, ni behöver alltså vara överens. Läs om SLU:s publiceringsavtal här: <https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

☒ JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

☐ NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

Ett examensarbete om hur landskapsarkitektur kan stödja demokratiska framtidsvisioner i svenska landsbygder.

Stort tack till Helena Mellqvist och Frederik Aagaard Hageman, som bidragit med inspiration, nya insikter och utforskarglädje.

Älghult med Älghultsbor, By2030 och Kronobergsregionen, ni gör er framtid ljus.

Vi drömmer om Älghult - Vår allas landsbygdsutveckling - en metodstudie för lokala framtidsvisioner

We are dreaming about Älghult - Our shared rural development - A method study for local future visions

Olivia Norderfors Andersson

Handledare:	Helena Mellqvist , SLU Alnarp, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Bitr. handledare:	Frederik Aagaard Hagemann , SLU Alnarp, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Examinator:	Mats Gyllin , SLU Alnarp, Institutionen för människa och samhälle
Bitr. examinator:	Anna Peterson , SLU Alnarp, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Omfattning:	30 hp
Nivå och fördjupning:	Avancerad nivå, A2E
Kurstitel:	Självständigt arbete i landskapsarkitektur
Kurskod:	EX0846
Program/utbildning:	Landskapsarkitektur
Kursansvarig inst.:	Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap
Utgivningsort:	Alnarp
Utgivningsår:	2025
Omslagsbild:	Olivia Norderfors Andersson
Upphovsrätt:	Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd.
Nyckelord:	Landsbygdsutveckling, Byutveckling, metodanalys

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	7
abstract	8
sammandrag	10
introduktion	12
bakgrund	14
syfte, mål & frågeställningar	15
 METODISK OCH TEORETISK ÖVERSIKT	 17
metodisk översikt	18
skapandet av drömfångaren	19
teoretisk översikt	25
drömfångaren i praktiken	27
 <i>Kapitel 1</i>	
 FÖRUTSÄTTNINGAR	 33
landsbygder som boplats	34
urban norm	35
offentligt perspektiv	36
region kronoberg	42
uppvidinge kommun	44
lokalt perspektiv	46
 <i>Kapitel 2</i>	
 ÄLGHULT : EN ORTSANALYS	 51
geografi & demografi	52
historia	57
landskap & grönstruktur	63
funktioner & folkliv	67
sammanfattning	73

Kapitel 3

DRÖMFÅNGAREN	75
fas 1	
första mötet med älghult	77
fas 2	
intervju & sökande av fragment	82
lars, kent, rolf, thorbjörn	83
anna-lena	91
greger	99
bypromenaden	105
 DRÖMTYDAREN	 121
fas 3	
att tyda drömfångaren	123
 DISKUSSION	 133
vi drömmer om älghult	134
det handlar om att mötas	135
ansvar och rundgång	136
drömfångaren som brygga	138
 METODDISKUSSION	 143
 KÄLLFÖRTECKNING	 146

INLEDNING

Figur 1. Älghults Glasbruk. En av flera historiska byggnader vars framtid är hotad och osäker.

INLEDNING

ABSTRACT

As society undergoes increasingly rapid transformation, established concepts and processes in spatial planning are being challenged—particularly the urban norm that has long dominated sustainable development, design practices, and housing provision. This thesis explores alternative ways to enable sustainable and inclusive rural development by giving local communities greater influence in planning and implementation processes toward a desired future. The study is applied in the rural town of Älghult, in the municipality of Uppvidinge, which also serves as the first pilot village in the regional development initiative By2030. The aim is to create a platform where local dreams and public visions can meet and evolve together.

To support this, a new method called Drömfångaren (“The Dreamcatcher”) was developed to collect and visualize local desires and ideas in the form of a discussion-based planning tool. In this pilot study, the method is both designed and implemented to map residents’ dreams and reflections. The outcome includes the full methodological application, not merely the discussion tool—referred to as Drömtydaren (“The Dream Interpreter”). It offers a genuine picture of Älghult’s history, present, and potential future, based on how residents view the town socially, culturally, and as a place to live. Though built on a limited number of conversations, it reveals key aspects that engage people of various ages and suggests a possible shared dream where local, municipal, and regional levels could align.

The conclusion is that such alignment is possible, but requires a renewed understanding of how future scenarios are shaped—and by whom. When local dreams are acknowledged, rural identity can emerge as a distinct narrative, with its own values and traits. If these are treated as essential to future-making, rural development can become long-term, democratic, visionary, and action-oriented. It all revolves around the question: *“What kind of future do we want to live in?”*

Figur 2. Baksidan av Älghults Glasbruk, en unik industribyggnad i grön miljö.

SAMMANDRAG

När samhället genomgår allt snabbare förändringar utmanas etablerade begrepp och processer inom fysisk planering – särskilt den urbana normen som länge dominerat hållbar utveckling, gestaltungspraxis och bostadsförsörjning. Denna avhandling utforskar alternativa sätt att möjliggöra hållbar och inkluderande landsbygdsutveckling genom att ge lokalsamhällen större inflytande i planerings- och genomförandeprocesser mot en önskad framtid. Studien tillämpas i den lilla orten Älghult i Uppvidinge kommun, som även fungerar som den första pilotbyn i det regionala utvecklingsinitiativet By2030. Målet är att skapa en plattform där lokala drömmar och offentliga visioner kan mötas och utvecklas tillsammans.

För att stödja detta utvecklades en ny metod kallad Drömfångaren, för att samla in och visualisera lokala önskemål och idéer i form av ett diskussionsbaserat planeringsverktyg, kallat Drömtydaren. I denna pilotstudie utformas och tillämpas metoden för att kartlägga invånarnas drömmar och reflektioner. Resultatet omfattar hela den metodologiska tillämpningen, inte bara diskussionsverktyget "Drömtydaren". Metoden ger en genuin bild av Älghults historia, nutid och möjliga framtid, baserad på hur invånarna ser på orten socialt, kulturellt och som en plats att bo på. Trots att materialet bygger på ett begränsat antal samtal, blottläggs viktiga aspekter som engagerar människor i olika åldrar och antyder en möjlig gemensam dröm där lokala, kommunala och regionala nivåer kan samverka.

Slutsatsen är att en sådan samverkan är möjlig, men kräver en förnyad förståelse för hur framtidsscenarier formas – och av vem. När lokala drömmar erkänns kan landsbygdens identitet träda fram som en egen berättelse, med egna värden och särdrag. Om dessa behandlas som grundläggande i framtidsskapandet kan landsbygdsutveckling bli långsiktig, demokratisk, visionär och handlingsinriktad. Allt kretsar kring frågan: *"Vilken framtid vill vi leva i?"*

Figur 3. Ångslada, Älgshults Hembygdsförening.

INTRODUKTION

I den offentliga debatten har det samhällsbyggande idealets stora strålkastare länge riktats mot den tätbebyggda staden på ett sätt som överskuggat landsbygderna. Samtidigt genomgår samhället förändringar i en ständigt ökande takt, vilket gör att gängse begrepp, värderingar, metoder och beteenden inom samhällsplanering behöver omvärderas. Så även den urbana normen och de top-down styrda planeringsprocesser som länge präglat arbetet med hållbar utveckling, god gestaltad livsmiljö och bostadsförsörjning.

Detta examensarbete syftar till att utforska nya och alternativa sätt att möjliggöra en god och hållbar utveckling för att bo och verka på landsbygder. I tron på att det bor drömmar och visioner för det lokala samhället i det lokala samhället är målet med arbetet att skapa en plattform där lokal dröm och offentlig vision kan mötas, bli gemensam och där med förverkliga varandra. Arbetet riktar in sig på tätorten Älgshult i Uppvidinge kommun, en by som också blivit utsedd till första pilotby i Kronobergs regionala projekt: *By2030*.

För att kunna undersöka hur lokala drömmar för Älgshult ser ut och samtidigt brygga glappet mellan lokalt och offentligt utvecklingsperspektiv, skapades en ny metod genom iterativa fall- och litteraturstudier. Metoden som kallas Drömfångaren appliceras i Älgshult och omsätter bygdens lokala drömmar till ett analytiskt diskussionsunderlag, som kallas Drömtydaren. Genom att arbeta med lokal kultur och lokalt förankrad kunskap lyfts blicken och potentialen för mer demokratiska, hållbara och välgestaltade landsbygder.

Figur 4. Platsen där tidigare tågstationen stod

BAKGRUND

Under de senaste decennierna har frågor om landsbygdens utveckling och attraktivitet som boplatst blivit alltmer framträdande inom planerings- och samhällsdebatten. Landsbygdens framtid har historiskt sett haft en underordnad roll i planeringsdokument och policys, men i takt med ökade insikter om hållbarhet, resiliens och livskvalitet har intresset för landsbygdsboende vuxit – både bland privatpersoner och inom politiska och professionella planeringssammanhang.

Samtidigt har globala förändringar som klimätförändringar, urban stress och pandemier synliggjort sårbarheter i våra samhällssystem och skapat en ökad medvetenhet om alternativa livsformer. I detta sammanhang har landsbygden fått en ny aktualitet, inte minst genom teknologiska framsteg som till exempel möjliggjort distansarbete och ett flexiblare förhållande till plats (Åkerman 2020). Efter covid-19 pandemin har dessutom begreppet nationell resiliens blivit centralt, där robusta och lokalt förankrade samhällsstrukturer ses som en nyckel för framtida hållbarhet.

Offentliga satsningar på landsbygdsutveckling, såsom initiativen "By2030" och "Framtidsbyn" i Kronobergsregionen och Uppvidinge kommun, är exempel på hur regionala och kommunala aktörer tillsammans strävar efter att stärka landsbygdens attraktivitet och långsiktiga livskraft. Dessa insatser ska minska klyftan mellan stad och land genom att lyfta fram varje plats unika styrkor och skapa långsiktiga möjligheter för hållbar utveckling (Tillväxtverket 2023).

Trots detta är det en utmaning att säkerställa att utvecklingen av landsbygdens livsmiljöer verkligen speglar de lokala invånarnas behov och visioner, samt byns identitet. Den top-down-struktur som ofta präglar samhällsplaneringen kan innebära att statliga och regionala visioner får företräde framför lokala värden och platsens unika karaktär. För att skapa långsiktigt hållbara och attraktiva boendemiljöer är det därför avgörande att identifiera och integrera den lokala kulturen som formar platsen, så att de får plats i planeringsprocessen (Agnidakis et al. 2022).

SYFTE, MÅL & FRÅGESTÄLLNINGAR

Syfte

Det övergripande syftet är att utforska nya och alternativa sätt att möjliggöra en god och hållbar utveckling för att bo och verka på landsbygden.

Samt synliggöra betydelsen av inneboende lokala kulturer som finns i Sveriges bygder, samhällen och tätorter. Det centrala syftet är att se möjligheter för gemensamt skapade framtidsvisioner.

Frågeställningar

Hur ser den lokala drömmen ut och hur kan den bidra till framtida utveckling av Älghult?

Hur appliceras den egna metoden *Drömfångaren*? Hur skulle det analytiska underlaget *Drömtydaren* se ut för Älghult?

Hur kan landskapsarkitekten tillsammans med kommun och lokalbefolkning stödja arbetet med god gestaltad livsmiljö på landsbygden?

Mål

Målsättningen med examensarbetet är att ge beslutsfattare, offentliga aktörer och lokalbefolkning möjlighet att forma *gemensamma* framtidsvisioner för Älghult i Uppvidinge kommun.

Samt identifiera, validera och iscensätta lokala visioner och drömmar på ett sätt som stärker lokalsamhällets sammanhållning och handlingskraft. Ambitionen är att dessa lokala perspektiv, tillsammans med offentliga visioner, ska kunna bidra till en gemensamt förankrad framtidsvision.

Avgränsning

Studien syftar till att ta fram ett exempel för hur offentlig vision och lokal dröm i Älghult tillsammans skulle kunna bilda en gemensam framtidsvision gällande Älghults utveckling. Älghult är en tätort i landsbygdskommunen Uppvidinge kommun, vilket innebär att fallstudien sker i en landsbygdskontext.

Jag har valt att fokusera på landsbygden som boplat och därmed utelämnat andra landsbygdsattribut som exempelvis plats för livsmedels-, energi-, och råvaruproduktion. Därmed ligger fokus utanför gängse stadsplanering med urbant ideal och uppsatsen försöker i stället navigera i andra typer av möjlig utveckling.

Studien lägger störst vikt vid det lokala perspektivet gällande Älghults utveckling, eftersom visioner från lokalt håll idag inte hanteras eller porträtteras likt visioner från offentligt håll.

Bristen på strategier och metoder för att möjliggöra en utveckling som både är demokratisk, främjar en god livsmiljö och verkar direkt platsspecifikt har uppmanat till att experimentera med tvärdisciplinära metoder och att skapa en egen metod för att kunna få inblick i hur den lokala drömmen om Älghult ser ut och formas.

Under studiens lopp har Region Kronoberg sjösatt projektet By2030 med första pilotprojekt i Älghult. Jag har fått möjlighet att närvara på möten och sammankomster gällande pilotprojektet men i övrigt är denna studie fristående från By2030.

METODISK OCH TEORETISK ÖVERSIKT

Figur 5. Virkesavlägg vid sidan av en hage. Strax utanför Älghults tätort.

METODISK ÖVERSIKT

För att uppnå uppsatsens övergripande syfte krävs en fördjupad förståelse av både platsens betydelse och dess sociala miljö. För att möjliggöra detta, samt för att uppfylla det centrala målet – *att ge beslutsfattare, offentliga aktörer och lokalbefolkningen verktyg för att tillsammans formulera en gemensam framtidsvision för Älghult* – har jag utvecklat en egen metod. Metoden som jag valt att kalla *Drömfångaren*, syftar till att klargöra hur den lokala befolkningen föreställer

sig Älghults framtid. Detta är särskilt relevant då det redan finns en offentlig vision, förankrad i politiska beslut och mål. Metoden kombinerar litteraturstudier och fallstudier för att skapa en helhetsbild av den lokala drömmen om Älghult. Utöver de litteraturstudier som ingår i metoden genomförs även ytterligare litteraturstudier för att stärka både metodens tillförlitlighet och uppsatsens analytiska grund.

Litteraturstudie

En omfattande litteraturstudie har gjorts med syftet att få fördjupad förståelse för användbara metoder, väsentliga teorier samt nyckelbegrepp för att förstå landsbygdens komplexa situation. Kunskapen har stöttat skapandet av den egna metoden *Drömfångaren*.

Metodstudier, historisk och aktuell litteratur gällande landsbygdsutveckling och lokal kultur omfattar de ämnesområden som bearbetats. Hit hör även litteratur som gett mig goda insikter om livet i och kring Älghult, som *Älghultskrönikan #81 (2024)* samt *Älghult Vår hemsocken (1955)*. Den senare har varit en ovärderlig kunskapskälla, men också en fysisk produkt av Älghults inneboende omsorg, vördnad och engagemang.

Fallstudie

För att kunna undersöka Älghult så ärligt och öppet som möjligt understödjer Johanssons (2007) beskrivning av fallstudier de platsbesök och kartstudier som görs. Fallstudien är ett av de metodologiska verktyg som hjälper till att förstå Älghult med kontext.

Boverkets rapport "Lär känna din ort" (2006) har inspirerat till att framställa platsinventeringar till en ortsanalys för att få god översikt över byn.

Då lokalinvånare har unika relationer till Älghult har jag tagit fram en egen metod som inkluderar både intervju och workshop, för att få ett lokalt förankrat perspektiv på Älghult. Men även offentliga aktörer har ett unikt synsätt på byn, varpå jag även studerat policydokument och kommunala och regionala plandokument gällande Älghult, Uppvidinge och Kronoberg.

SKAPANDET AV DRÖMFÅNGAREN

Behovet av en ny metod

Diskursen kring hur planering och förvaltning av vårt samhälle bör anta metoder och strategier för scenarier med öppna slut, har under de senaste åren tilltagit. Mycket på grund av den oförutsägbara framtiden som klimatförändringarna bär med sig, men också för hur snabbt samhället behöver kunna anpassa sig för att upprätthålla demokrati och välbefinnande. I boken Mission Neighbourhood - (re)forming communities, (Boys et al. 2023) bidrar Mariana Mazzucato med ett citat ur hennes koncept "Mission-concept":

"we urgently need a visionary transformation of public systems, from controllers and fixers, to enablers of more open-ended, value-driven and creative workflows across disciplines and sectors. This must be driven by a common purpose and put into action by new policies, procurement models and innovative models, that favour long-term value creation."(Boys et al. 2023, s 363).

Citatet lyfter behovet av nya metoder och tillvägagångssätt som kan hjälpa oss att skapa den framtid vi vill leva i och kan förvalta. Det kan ses som en manifestation av behovet om annan metodik och resonemang som planerare, samhällsutvecklare och arkitekter har uttryckt i samhällsdiskussioner (Björling 2018, Åkerman 2020, Agnidakis et al. 2022).

Hur landsbygdsutvecklingen och boendeattraktiviteten ser ut för dem som redan bor och verkar på landsbygden syns desto mindre i debatten. Drömfångaren syftar till att möjliggöra flexibla och levande planerings- och utvecklingsprocesser som omfamnar lokalbefolkningens egen syn på utveckling, vision och dröm.

Utgångspunkter - forskningsreferenser

Arbetet tar mycket inspiration från två specifika forskningsreferenser; *Konnässörmetoden* och *Aktionsforskningen*. Dessa två har framför allt varit referenser för skapandet av den egna metoden "Drömfångaren".

Konnässörmetoden

Helena Mellqvists forskning grundar sig i behovet av en samarbetsinriktad planering där medborgare, planerare och förvaltare tillsammans arbetar med handlingsorienterade tillvägagångssätt i frågor om förändringen av lokala landskap. Forskningen har bidragit med förståelse om vikten av att inkludera experter, så som forskare och lokala invånare, vilka bär på kunskaper som varken planerare eller förvaltare har eller kan läsa sig till. Att aktivt inkludera experter syftar inte endast till att fördjupa innebörden av människans relation till det lokala vardagslandskapet. Vid sådan inkludering och sådant samarbete sprids dessutom såväl kunskap om landskapets innebörd som dess potential att förändras på ett demokratiskt och hållbart sätt. Således blir metoden ett viktigt underlag och verktyg i planeringsprocessen (Mellqvist 2017).

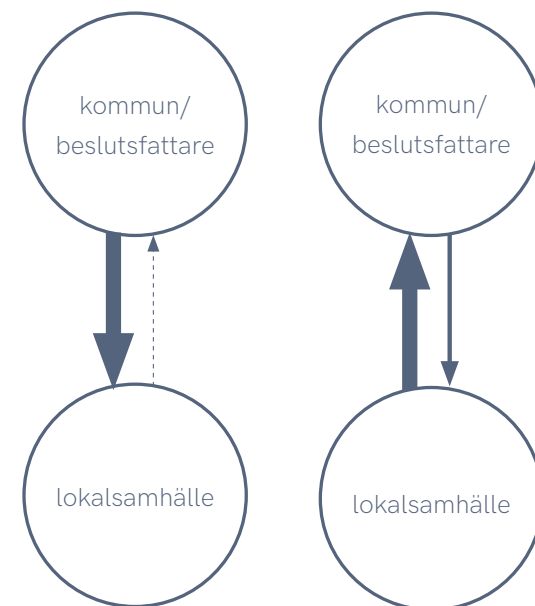
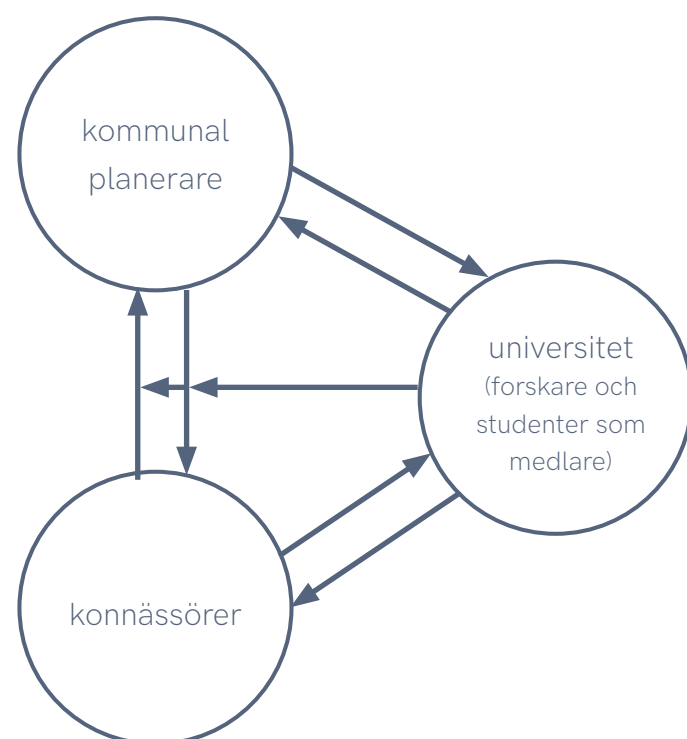
Förutom att inspireras av forskningens bidrag till demokratiska och inkluderande processer, så har jag burit med mig betydelsen av vad hon i avhandlingen menar med

konnässör:

"The connoisseur is an expert in experiencing the landscape from their specific perspective and represents the local community. The proposed method is a combination of various participatory approaches used for landscape analysis, serving as a way for the professional planner/manager to understand how the local community perceives and interacts with different landscape features." (Mellqvist 2017, s. 3).

Konnässörmetoden bidrar i denna studie även med insikter och inspiration för hur metoder kan agera som ramverk och verktyg i diskussioner, inkludering och utveckling. Se figur 6b för hur Mellqvists metod fungerar.

Utan experternas medverkan kan planeraren eller arkitekten gå miste om kunskap kring karaktäristiska kvalitéer och problematik som präglar platsen. Risken med att missa värdefull platsspecifik information kan leda till en oavsiktlig likriktning av landsbygdsplanering och missbedömning av vilka behov som finns angående gestaltning av landsbygdens livsmiljö (Mellqvist 2017; Long et al. 2022; Boverket 2024).

Figur 6a. Två modeller illustrerade av Mellqvist (2017), till höger ett idealiserat perspektiv av bottom-up-planering, där de flesta stegen i processen är initierade av lokalsamhället. Till vänster ett typiskt perspektiv inom landskapsplanering, där länken från beslutsfattare till lokalsamhälle är svag, men befintlig.

Figur 6b. Mellqvists processmodell (2017) visar hur universitetet blir involverat och kan agera medlare samt bidra med kunskap om forskning och tidigare studier. Lokalsamhället är utbytt mot en mindre grupp av lokala experter och kommun/beslutsfattare är utbytt mot en mer specificerad kommunal planerare.

Aktionsforskning

Dessa risker beaktas också inom Aktionsforskningen, särskilt inom KUAF (Kritisk Utopisk Aktions Forskning). I rapporten *Critical Utopian Action Research: Methodological Inspiration for Democratization?* (2020) beskrivs aktionsforskningens metod med mycket öppet ramverk. Samtidigt förklaras metodens antagande till frågor gällande samhällsdemokrati och bakomliggande motiv för hur vi vill leva. Inom forskningen läggs stor vikt vid kritiskt analyserande och samtidigt fantasifullt tänkande. Frågor som "Vad är ett gott liv?" och "Hur vill vi leva?" undersöks aktivt i mötet mellan kritisk-utopiska aktionsforskare, olika medborgargrupper och andra intressenter. Dessa frågor menar inte att nå universella svar, utan snarare att hitta gemensamma utgångspunkter för hur samhällen och strukturer kan bearbetas, förändras och diskuteras för att riktas mot en önskvärd framtid (Egmose et al. 2020).

Metoder inom detta forskningsfält menar att bredda människors deltagande i diskussions- och beslutstagandeprocesser gällande gemensamma intressen, vilket direkt visar att forskningen inte kan behandla berörda människor som forskningsobjekt, utan snarare som partners eller deltagare i forskningen. En av de fundamentala förändringarna som aktionsforskning kan bidra med är att skapandet av öppna och trygga platser där människor tillsammans kan stanna upp, reflektera, dela upplevelser samt att tänka och agera på ett nytt sätt; vilket kan ses som ett första steg till gemensamma och demokratiskt förankrade framtidsvisioner.

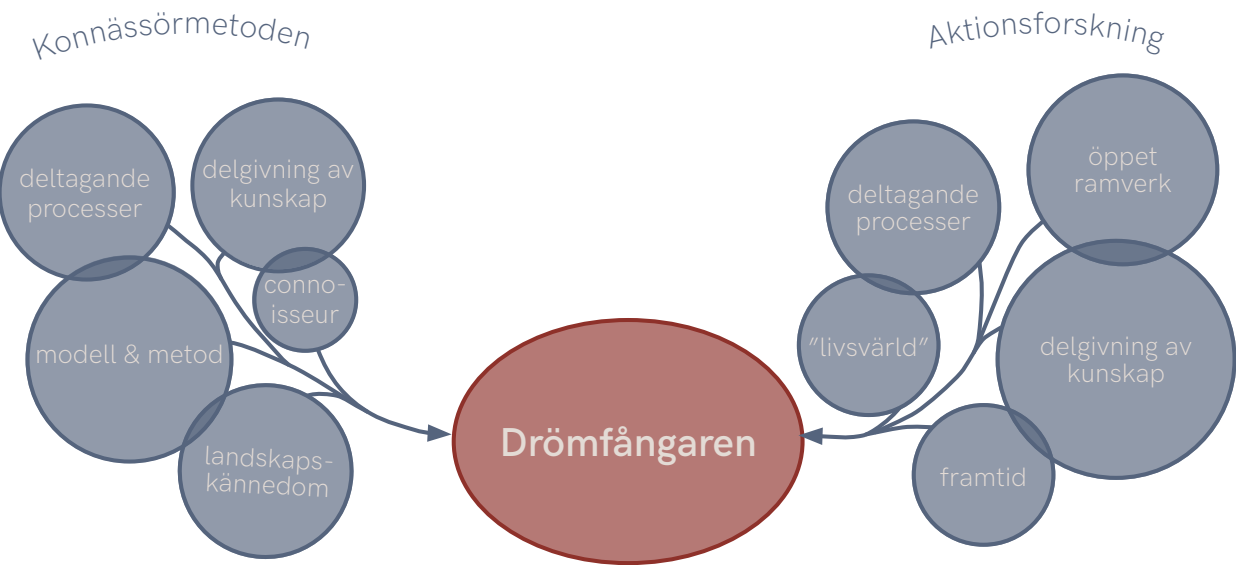
Aktionsforskningen bidrar i detta projekt med förståelse för hur demokratiska och gemensamma framtidsvisioner kan skapas, alternativa sätt att prata om framtid och att ta med berörda människor som deltagare, istället för forskningsobjekt. För förtydligande syftar aktionsforskning som metod till att undersöka och lösa en fråga samtidigt, vilket betyder att forskningen både bedriver forskning och agerar samtidigt (Egmose et al. 2020).

Frederik Aagaard Hagemann, Aktionsforskare på SLU, har bidragit med kunskap om metoden och stöttat studien genom sin egen forskning med ungas perspektiv på sina livsmiljöer. Han har också gett inblick i metoden *Framtids Workshop* och om hur man bjuder in människor till att våga prata och resonera kring gemensamma beröringspunkter, vilket har inspirerat Drömfångarens öppna form.

Sammanfattningsvis har Konnässörmetoden tydliggjort att den lokalt förankrade kunskapen hos lokalbefolkningen är av stor betydelse när platser står inför förändring.

Tillsammans med Aktionsforskning förtydligar de båda att deltagandeprocesser är nyckeln till en mer demokratisk utveckling av den plats de känner som sin.

Aktionsforskningen tydliggör vikten av medveten projektvinkel, alltså från vilket håll förändringen och utvecklingen drivs. Med en sådan medvetenhet framförs det lokala perspektivet som utgångspunkt och arbetet läggs upp allt eftersom lokalbefolkningens frågor, idéer, tankar, problem och lösningar presenteras. Ramen för hur forskningen förs blir således mycket fri men samtidigt mycket tydlig.

Figur 7. Illustrativ modell av de övergripande element som Drömfångaren inspireras av, från Konnässörmetoden och Aktionsforskningen.

Livsvärld

Ett begrepp som kommer från filosofen Edmund Husserl och används inom fenomenologin för att beskriva vår omedelbara, förvetenskapliga upplevelse av världen (Gabriel et al. 2022). För att undersöka livsvärlden behöver man ta ett steg tillbaka. Här krävs en okonventionell approach för att samla in information och sedan bearbeta det som anses vara en människas livsvärld. Istället för att studera formella system som påverkar vårt vardagliga liv, som exempelvis marknadssystem, statliga välfärdssystem och lagstiftning, studeras istället normer, kommunikativ praxis, värderingar och traditioner. Alltså sådant som för berörd individ ofta går obemärkt förbi, som är inbäddat i vardagen och präglar sättet att leva. Livsvärlden formas av våra erfarenheter, vår bakgrund och vår omgivning. Den påverkar hur vi tolkar händelser och förstår andra människor. För att verkligen förstå någon annans perspektiv behöver vi sätta oss in i deras livsvärld – det vill säga hur de upplever och skapar mening i sin tillvaro (Björk 2013; Gabriel et al. 2022; Aagaard Hagemann 2024).

TEORETISK ÖVERSIKT

Lokal platsbaserad kunskap

Människan interagerar ständigt med sin omgivning och utvecklar sin *implicita* kunskap i takt med livet. Denna typ av kunskap är tätt sammanlänkad med *livsvärlden* eftersom den baseras på erfarenhet, ofta praktisk sådan, och är svår att uttrycka i ord (Nationalencyklopedin u.å).

Forskaren Michael Polanyi formade 1966 begreppet ”tyst kunskap” (*tacit knowledge*) med stöd från John Deweys forskning om det stora behovet av ”att lära genom att göra” (*learning-by-doing*). Tyst kunskap måste enligt Polanyi upplevas och utövas eftersom den, till skillnad från explicit kunskap, är svår att läsa sig till. Dessutom är denna tysta kunskap ofta knuten till en viss kontext, miljö eller kultur och blir därmed även svår att överföra till något annat (Mellqvist 2017).

Forskning tyder på att det finns bristande fokus och utrymme för implicit kunskap inom lärande och delgivning av kunskap. Inom ra-

mar för den mycket snabba och föränderliga värld vi lever i trumfar den mätbara, systematiserbara och valideringsbara explicita kunskapen över den mer abstrakta, eftersom den framför allt är konkret, effektiv och standardiserad (*Reflective practice: The reflective practitioner 2017*; Bornemark 2018).

Samtidigt har behovet för bredare kunskap och mer kvalitativ problemlösning ökat och den implicita kunskapen syns på allt bredare front (Mellqvist 2017). Genom att inkludera tyst kunskap inom fält som planering och gestaltning, inte minst i projekt som sträcker sig över yrkesgrupper och mellan olika aktörer, kan en mer berikad, förankrad och utvecklad kunskap etableras (ibid).

Bent Flyvbjerg tydliggör vikten av att ta tyst kunskap på allvar och intygar att inkludering av den inom planering och gestaltning av landskap bidrar till mer platsspecifik, ödmjuk och rättvis process (Flyvbjerg 2012). Han myntar

därmed begreppet *förkroppsligad kunskap*, som förankras i tyst kunskap men också i lokal kunskap, vilken idag utforskas allt mer inom både aktionsforskning (Steen Nielsen & Aagaard Nielsen 2006) och plattformar för samarbete inom ekologi- och samhällsforskning (Roué & Molnár 2017). Begreppet ”Förkroppsligad kunskap” bygger på att det är människor som besitter kunskapen och kan därför endast förvärvas genom personlig erfarenhet och aktivt deltagande i en situation på en specifik plats (Flyvbjerg 2012).

Man kan därmed anta att den som besitter lokal kunskap, vilken syftar på kunskap som är förankrad i praktisk erfarenhet, sociala sammanhang och platsbunden förståelse, även har *lokal förkroppsligad kunskap* (Flyvbjerg 2012; Mellqvist 2017; Bornemark 2018).

När människor som bär på lokal förkroppsligad kunskap involveras i eller engageras sig för samarbeten gällande platsspecifik ut-

veckling är det enligt Ostrom (1990) viktigt att deltagarna känner tillit för varandra och organisationens ramar. Vidare förklaras vikten av att aktivt engageras och att genuint stöd från andra instanser, exempelvis kommunen, skulle generera både ömsesidig tillit och stärkt känsla av betydelsefullt medborgarskap för deltagarna (Ostrom 1990; Flyvbjerg 2012). Denna studie tar stöd i den implicita kunskapsteorin som utgör en grundläggande bakgrundsförståelse för metodik, analys och bearbetning.

Sammanfattning av metoder och teori

Sammanfattningsvis grundar sig studiens kunskapsinhämtning för metodik och teori till stor del i implicit kunskapsteori, som implementeras praktiskt i både Konnässörmetoden och Aktionsforskning.

Konnässörmetoden tydliggör att den lokalt förankrade kunskapen hos lokalbefolkningen är av stor betydelse när platser står inför förändring. Tillsammans med Aktionsforskning förtydligar de båda att deltagandeprocesser är nyckeln till en mer demokratisk utveckling av den plats som de känner som sin.

DRÖMFÅNGAREN I PRAKTIKEN

Koncept

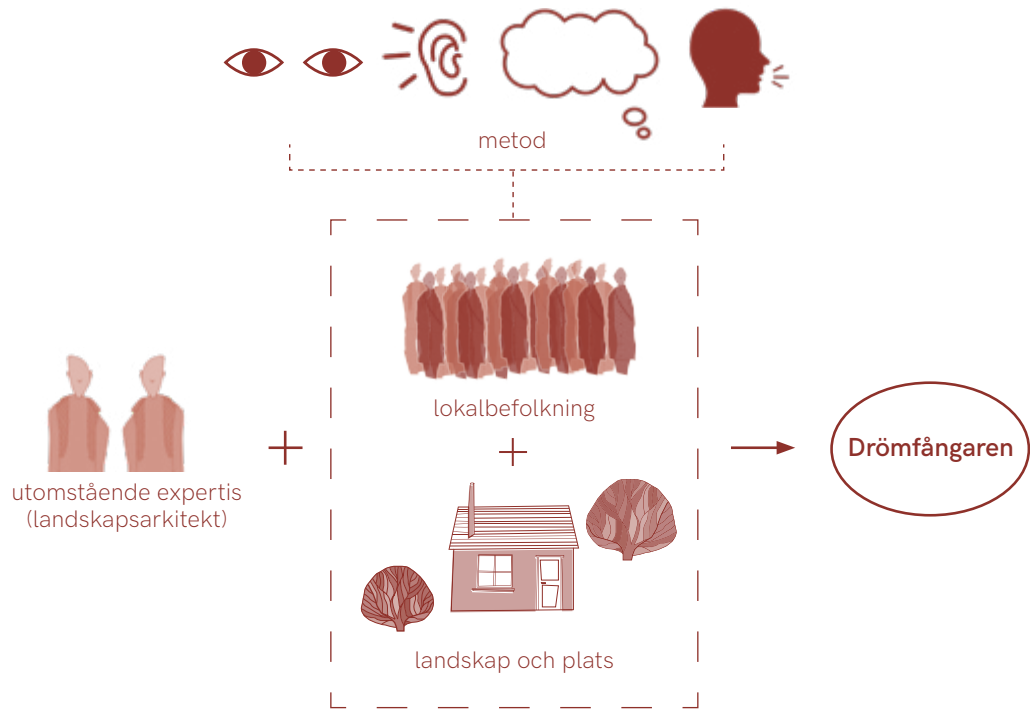
Drömfångaren åtar sig chansen att på ett innovativt sätt bidra som metod till underlag som regioner, kommuner och lokalbefolkning kan använda sig av vid planering, utveckling och förvaltning av små orter och byar. Detta för att ta hänsyn till och främja lokal kultur, identitet och anda i tider av förändring, vilket annars kan förbises av planerare och förvaltare (Björling, Agnidakis et al. 2022). Avsaknaden av strategier, metoder och kunskap för att omsorgsfullt kunna ta sig an det lokala perspektivet i mindre landsbygdsorter, gör att landsbygdsutveckling lider stor risk att brista i sitt demokratiska och hållbara arbete (Agnidakis et al. 2022; Berg et al. 2022; Boys et al. 2023).

Drömfångaren syftar till att möjliggöra en god demokratisk och därmed hållbar grogrund för små bygders utveckling och utgår ifrån att lokalinvånare besitter egna drömmar och visioner om hur framtiden ser ut för berörd ort/by. Metoden går således en alternativ väg mot landsbygdsutveckling och är ett första steg på hur offentlig vision och lokal dröm skulle kunna mötas och bli gemensam, utan att den lokala drömmen från början skulle vara

påverkad av överordnad plan eller vision. På så sätt delas kunskap och erfarenheter som rör berörd plats i olika skalor och från olika perspektiv. Drömfångaren blir ett nytt verktyg som alla berörda behöver arbeta seriöst med så att den kan vara trovärdig och stabil grundpelare i kommande framtidsvisioner. Drömfångaren har som syfte att endast ta sig an den lokala drömmen eller fragment av den lokala drömmen.

Drömfångaren behöver först skapas, för att sedan ständigt revideras av lokalbefolkningen och landskapsarkitekten, allt eftersom det lokala samhället utvecklas. Nedan ses exempel på hur drömfångaren är menad att användas.

SKAPA DRÖMFÅNGAREN

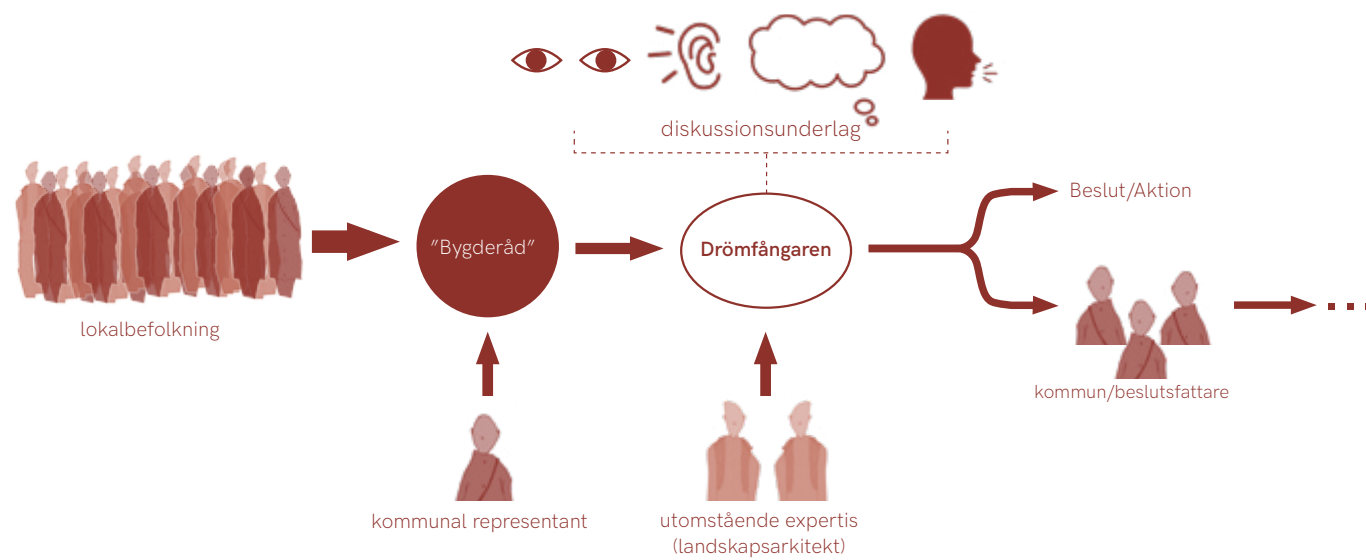

Figur 8. Drömfångaren skapas. Dem kontrolleras sedan av lokalbefolkning och revideras efter behov.

exemplifierade och förenklade scenarier

SCENARIO 1

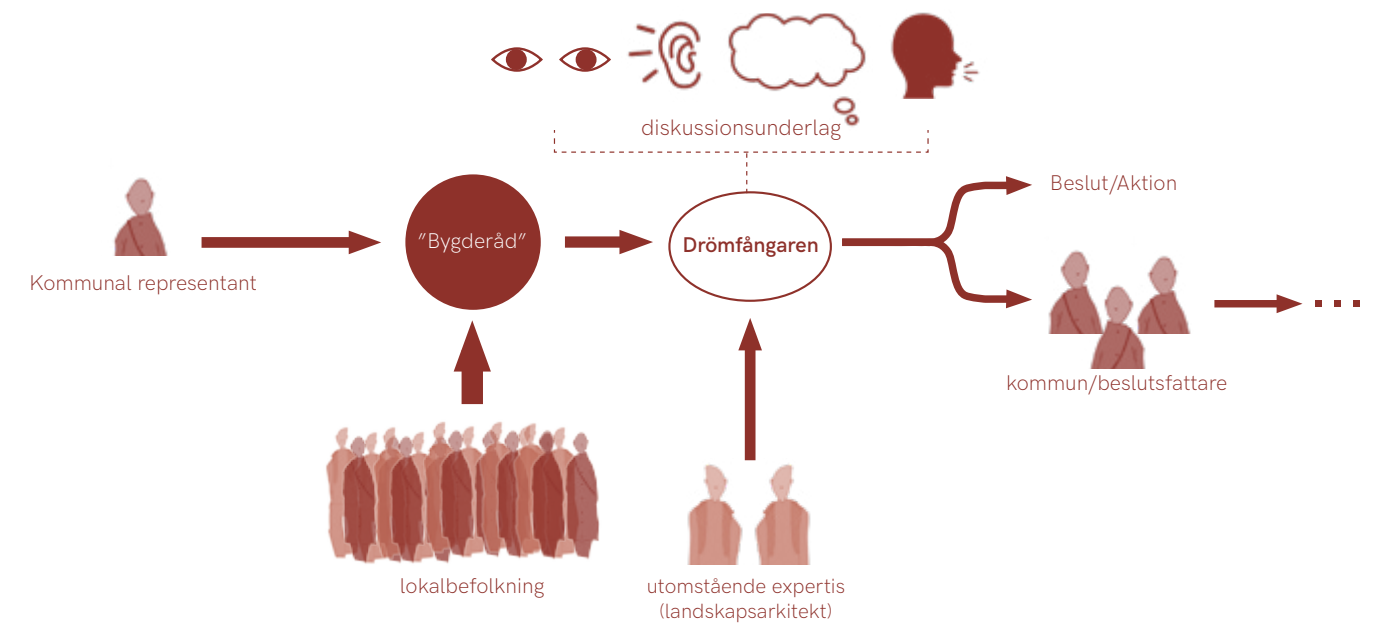
initiativ från lokalbefolkningen

Figur 9. Lokalbefolkningen kan förankra sitt initiativ genom att tidigt involvera en kommunal representant i ett forum som här kallas för "bygderåd". Efter att initiativet sedan även förankrats i Drömfångaren kan det vidare bearbetas eller realiseras direkt.

SCENARIO 2

initiativ från kommun

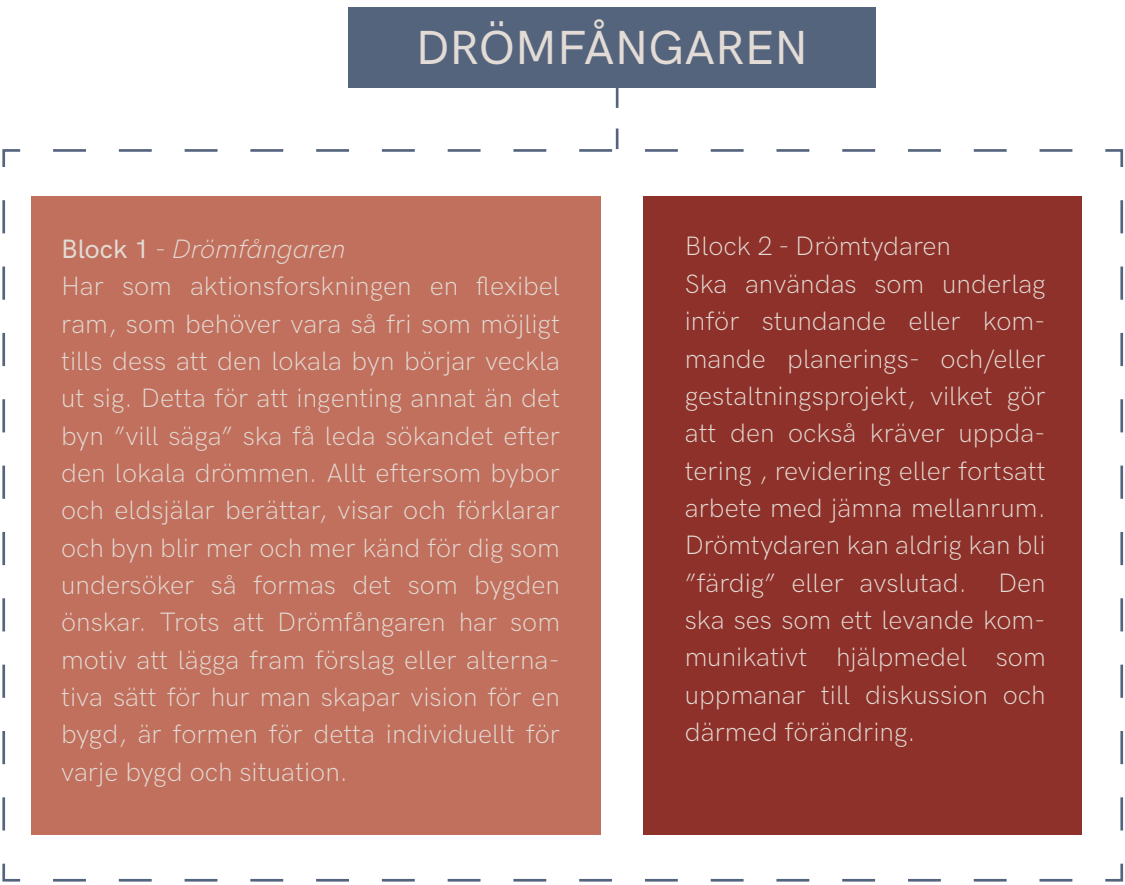
Figur 10. Kommunal representant förmedlar kommunens initiativ för utveckling av bygden och behöver förankra beslutet i bygderådet. Efter att initiativet har bearbetats via Drömfångaren tas initiativet sedan tillbaka till kommunen som får revidera sitt beslut eller realisera direkt.

Beståndsdelar

Drömfångaren består av tre faser:

- 1. Drömfångaren närmar sig platsen
- 2. Plats och människa hör ihop
- 3. Fragment av drömmar

Du som ”drömfångare” behöver se faserna som två block. Första blocket kallas som metoden ”Drömfångaren” och andra blocket kallas ”Drömtydaren”. Faserna kräver olika arbetssätt och du som drömfångare behöver ta olika roller beroende på vart i processen du befinner dig. Se sida 31.

DRÖMFÅNGAREN

Drömfångaren är både epitetet för dig som använder metoden och för block 1. Genom att ha ett öppet sinne och försöka ta sig in i lokalbefolkningens livsvärld, är block 1 utformad för att samla in information. För att få ett så öppet och rikt innehåll som möjligt är det viktigt att i denna fasen se potentialen i mötet med plats och person. Eftersom du inte vet vad som kan komma att uppenbara sig som ”drömmar” så ska denna fasen inte vara inriktad att nå ett mål, utan snarare undersöka tillsammans med lokalbefolkningen.

FAS 1	FAS 2
Drömfångaren närmar sig platsen För att förstå kontext och få inblick i ortens liv behövs flera platsbesök. Att närvara på offentliga tillställningar eller utvalda organisationers aktiviteter är sätt att komma nära byn och människorna på samma gång. Skisser och foton är i detta skedet viktiga redskap som i senare skede kan vara till stor hjälp för att komma ihåg intryck och platsspecifika händelser. Några första frågor att ställa sig i denna fas kan vara: <i>Vad gör man här? Vem bor här, och hur? Vem arbetar här, och med vad? Vem engagerar sig? Hur engagerar man sig och med vad?</i>	Plats och människa hör ihop För att få inblick i livet på orten erbjuds experterna* en oberoende och således fri och öppen plats** att dela med sig om sin syn på orten/byn, sina idéer om sin egen ort, vilka problem och lösningar som enligt dem gör orten till det den varit, är och vill bli. (*här lokala eldsjälar) (**här en fysisk plats de själva valt att sitta på, där jag som student och därmed i oberoende ställning lyssnar med ett öppet sinne)

DRÖMTYDAREN

Det andra blocket är Drömtydaren och skiftar fokus från att vara sökande till att bli utredande. Med nyfunnen lokalkännedom om både människa och plats ska insamlad data formas till det som ska komma att bli en nyttig resurs för en möjlig utveckling av byn/orten. Datan ger information om vilka drömmar invånarna har om en framtid för dem och platsen och dessa ska nu utkristalliseras till några första dröm-fragment.

FAS 3
Fragment av drömmar Det som kommer att bli diskussionsunderlag kallas Drömtydaren och blir ett kommunikativt material som menar att berätta om ortens lokala kultur, anda och identitet och samtidigt visa fragment av de lokala drömmarna. Materialet blir således en grogrund för att kunna bygga en gemensam framtidsvision för orten.

Kapitel 1

FÖRUTSÄTTNINGAR

Figur 11. Fröseke kraftverk upprättat omkring 1940 är idag en av flera historiskt värdefulla byggnader kring Älghult

LANDSBYGDER SOM BOPLATS

År 1850 bodde 10% av den Svenska befolkningen i tätorter och 90% på landsbygden (Wångmar 2003). Den förindustriella tidens landsbygd ansågs alltså vara så gott som hela landsbefolkningens boplats, men efter industrialismen gjort sitt intåg i Sverige och erbjöd arbete och medföljande förhöjd livskvalitet påbörjades den samhällsförändring som idag är absolut; 2020 hade vi en omvänd situation där mer än 88% bodde i tätorter/städer medan 12% bodde på landsbygden (ibid).

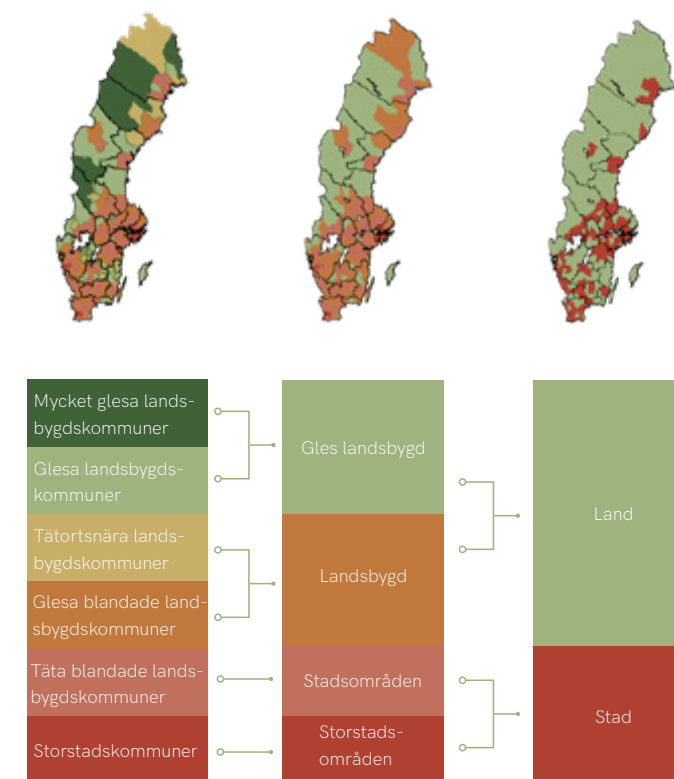
Indelningen för vad som klassas som stad och

landsbygd är tvetydig och beror helt på vad man vill prata om inom dessa fält. Figur 12 förtydligar komplexiteten över begreppet landsbygd och att det redan i dessa syftningar kan ge tolkningsföreträde till tilldelad majoritet i debatter och beslut.

Men vart går gränsen mellan stad och land då?

Trots variationer i hur landsbygd definieras, undviker forskningen en enkel dikotomi mellan urbant och ruralt. Istället ses det som en skala från mest ruralt till mest urbant, med en komplex gråzon däremellan (Agnidakis et al. 2022).

Att ta upp landsbygdsforskning i ett boplatsperspektiv är relevant eftersom de förutsättningar som formas på den rurala sidan av skalan skiljer sig från dem på urbana sidan och därmed påverkar människors vardagsliv på olika sätt. Något som starkt formar människors attityd och livsföring är *urbana normer* och människors *livsvärld* (Gabriel et al. 2022; Agnidakis et al. 2022).

Figur 12. Kommuntyper. Källa: Jordbruksverket 2022.

URBAN NORM

En norm är enligt National Encyklopedin (u.å) *”[Normer är] i allmänhet intimt förbundna med sociala värden, och de utgör medel för att förverkliga tillstånd som värderas högt av den samhällsgrupp som bejakar dem... [Normer syns också] nedlagda i traditioner, seder och bruk.”*

Den oskrivna regeln kring hur samhället tänker kring eller uppfattar glappet mellan stad och land baseras alltså på hur kultur, tradition och sociala strukturer har påverkat oss genom historien fram till idag. Att vi fortfarande präglas av visionen om att staden skulle bära den goda framtidens fana ensam är inte konstigt, men mycket tyder på att den visionen måste omtolkas för att bli mer sanningsenlig (Hela Sverige Ska Leva 2018).

Med den urbana normen, där staden betraktas som det naturliga eller eftersträvarsvärda samhällsidealet, påverkas vår tolkning av information som i sin tur formar våra poli-

tiska beslut. Ett tydligt exempel på det är ett pressmeddelande från Eurostat (2012), där det påstods att ”Sverige är ett av de länder i Europa som urbaniseras snabbast.” Det som i själva verket avsågs var att Sveriges befolkning växer snabbt – inte att urbaniseringen som process accelererar. Ändå kom detta att förstärka bilden av att städer växer medan landsbygden krymper. I verkligheten är det snarare så att större tätorter växer på grund av födelseöverskott och inflyttning, medan många mindre orter och landsbygdsområden präglas av en åldrande befolkning och negativ befolkningstillväxt. När sådan feltolkning accepteras och återupprepas blir det ett uttryck för den urbana normen – en syn som osynliggör landsbygdens villkor och möjligheter.

Det ska förtydligas att normer är under ständig förändring och onekligen står under människans vilja att förändras och utvecklas. Idag syns flera exempel som tyder på att normen håller på att formas om, ett exempel är initiativet By2030 i Region Kronoberg, se s. 41.

OFFENTLIGT PERSPEKTIV

Att den urbana normen och den moderna synen på landsbygden är två processer, som sedan tidigt 1900-tal, helt och hållet beror på och påverkar varandra diskuterar Gunnel Forsberg närmre i sitt avsnitt i boken *Periferi som process* (2020).

Efter 1930 bodde fler människor i tätorter än på landsbygden och när politiken och samhällsdebatten på 50-talet blickade fram mot en modern, god och gynnsam framtid sågs staden som mycket ljus (Wångmar 2003). På landsbygden fortsatte invånarantalet att sjunka och de små kommunerna fick svårt att upprätthålla den goda service och levnadsstandard som invånarna vid den tiden var vana vid. Landsbygden sågs vid den här tiden inom forskningen som ”en plats man flydde från” och den andra kommunreformen (storkommunreformen 1952) som hade stor påverkan på landsbygden, var ett faktum (Forsberg 2020). När både forskning och politik håller tonläget om en ljus framtid i staden går det inte att undgå skuggan som

faller på landsbygden – som under andra halvan av 1900-talet blir en allt tydligare motpol till staden. Under denna period svängde synen på landsbygden tvärt, och sågs ibland som en plats för alternativ boendeutveckling, andra gånger som en plats för livsmedelsproduktion och nyttotjänster, och ibland som en del av den nationella samhällsutvecklingen (Forsberg 2020; Åkerman 2020; Agnidakis et al. 2022).

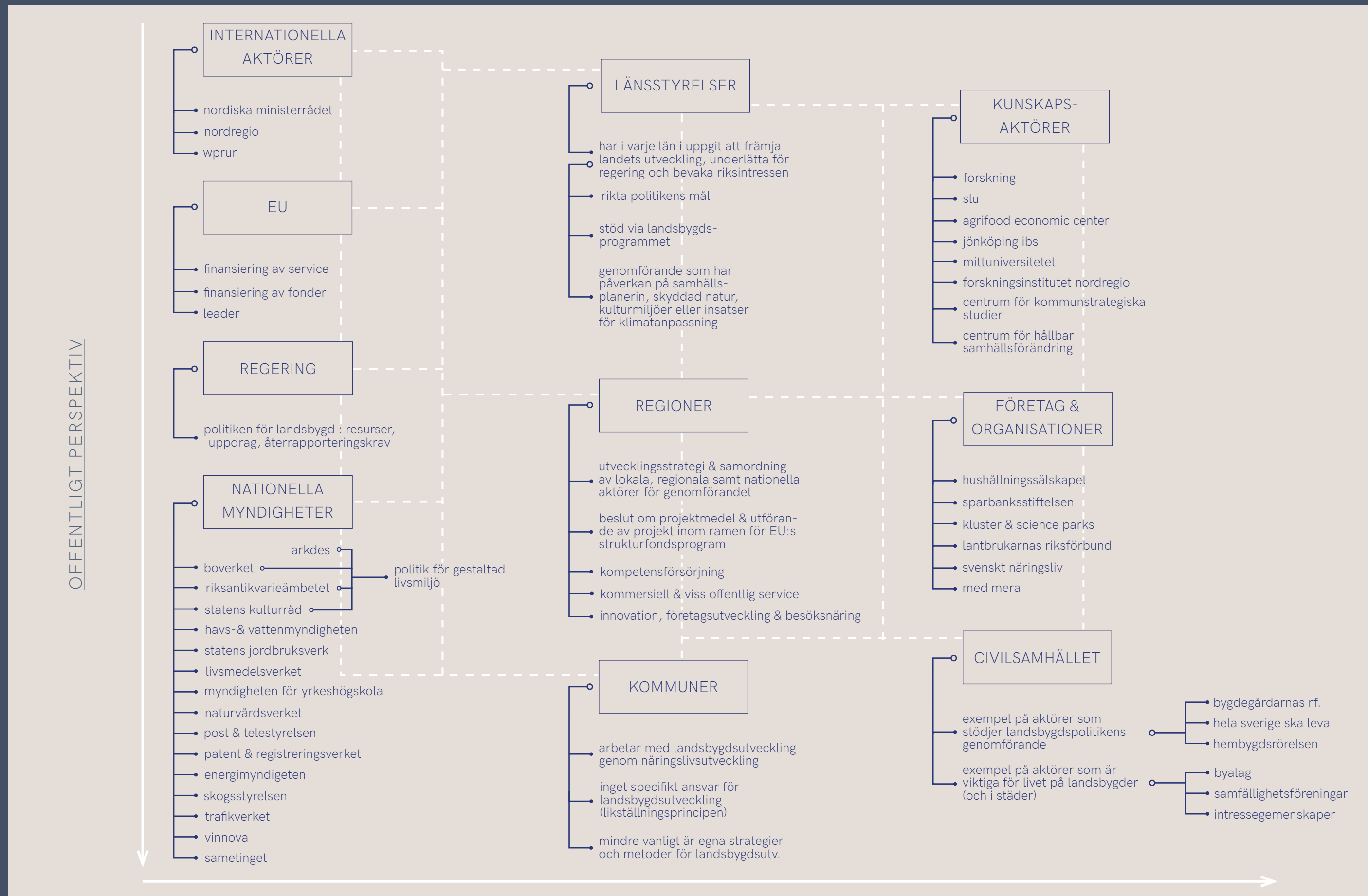
Idag förankras arbetet med att skapa visioner och mål för Sveriges landsbygder i globala målsättningar som exempelvis Agenda 2030 men också på EU-nivå och Regional nivå. Landsbygderna har blivit platser för flera intressefrågor och påverkar bland annat ekonomi och klimatavtryck på en global nivå. De utgör komplexa områden som har kommit att fungera som spelbrickor inom olika sektorer och berör oss alla, även de som inte bor eller arbetar där (European Union 2024).

I RPCGs (Rural Pact Coordination Group) deklARATION som gavs ut i December 2024 betonas vikten av landsbygders diversitet och det efterfrågas ett mer holistiskt arbets-sätt och bättre samordning mellan offentliga och lokala aktörer. De pekar också på den stora betydelsen av att "landsbygdssäkra" (ibid). Landsbygdssäkring har funnits med i den Svenska politiken sedan 2013 då dåva-rande landsbygdsminister Eskil Erlandsson beskriver arbetet som något som sker på departementsnivå: *"en förstärkt samverkan mellan departementen i landsbygdsfrågor"* (Erlandsson, 2013). Sedan dess har Jordbruksverket arbetat vidare med landsbygds-säkring i flera etapper och menar 2020 att landsbygdssäkringen ska ses i ett bredare perspektiv och nu ses möjligheterna för att bo och verka i landsbygder som frågor som bedöms inom dimensionen om social hållbar-het. Hur landsbygdssäkringen, eller liknande metoder för att nå önskvärt landsbygdsper-spektiv för lokala platser, ska tillämpas på

bästa sätt är fortfarande någonting som både RPCG, Jordbruksverket och Svenska kom-muner till större delen saknar kunskap om men efterfrågar (Tillväxtverket 2021; Euro-pean Union 2024).

Modellen på följande uppslag är ett sätt att synliggöra det offentliga perspektivet på landsbygdsutveckling i Sverige, utifrån data från Tillväxtverket (Tillväxtverket u.å).

Figur 13.
Modellen illustrerar hur landsbygdsutveckling i Sverige formas genom ett komplext nätverk av offentliga aktörer på lokal, regional, nationell och internationell nivå. Den bygger på data från Tillväxtverket (u.å) och syn-

liggör relationer, roller och resurser som tillsammans påverkar villkoren för livet på landsbygden. Samt hur de menar att relatera till varandra

För att förstå hur utvecklingen gällande landsbygder som boplatser ser ut för just Älgshult görs nedslag på regional och kommunal nivå.

Figur. 14. Typisk landskapsbild kring Älgshult. Här, en stenig betesmark med ek och en.

REGION KRONOBERG

Kronoberg är en välmående region med stark ekonomisk tillväxt och hög jobbtillväxt utanför storstadsregionerna. Trots detta står regionen inför utmaningar med kompetensförsörjning (Region Kronoberg 2020a). Många arbetar i länet men väljer att bo någon annanstans, vilket gör Kronoberg till en "fly in, fly out"-region med låg boendattraktivitet. För att säkerställa skatteintäkter och långsiktig utveckling behöver regionen öka sin attraktionskraft som boplatser (ibid).

År 2025 går startskottet för regionens nya satsning för att göra just det - öka boendattraktiviteten. Satsningen kallas BY2030 och är en regional samverkansplattform som dessutom ska främja hållbar landsbygdsutveckling i regionen. Projektet samlar offentliga aktörer, näringsliv, civilsamhälle, akademi och myndigheter för att utveckla livsmiljöer utanför storstäderna. Region Kronoberg driver projektet tillsammans med Smart Housing Småland, länets åtta kommuner och andra lokala aktörer. Projektet är även kopplat till det nationella nätverket för gestaltad livsmiljö via ArkDes och fungerar som ett lokalkontor för New European Bauhaus (Region Kronoberg 2021).

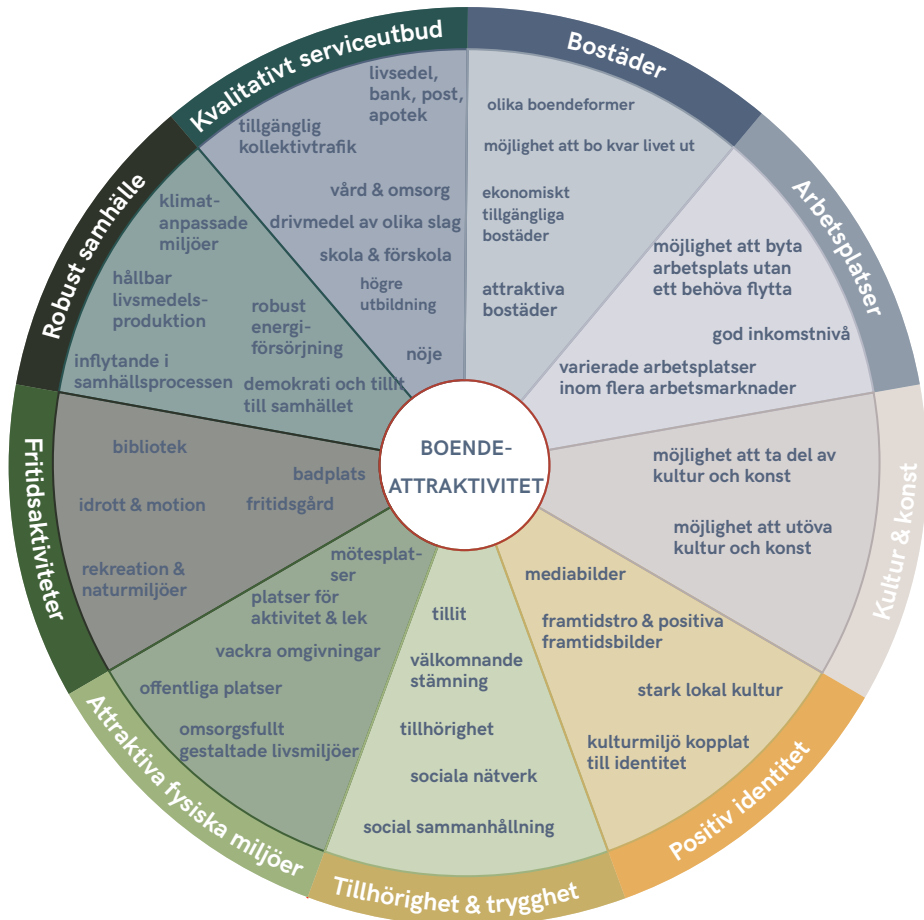
I Intervju med Eva Haraldsson, Byarkitekt på Region Kronoberg och samordnare för By2030 förklaras visionen med projektet tydligare. Hon berättar om målet, att Kronobergs byar ska leda vägen framåt för en hållbar landsbygdsutveckling. Fokus ligger därmed på att skapa välfungerande och gemenskapsorienterade boendemiljöer. Haraldsson benämner särskilt arbetet med att utmana urbana normer och skapa långsiktiga strategier för landsbygdsutveckling genom tre vägledande principer:

- 1 **Byn i centrum:** Utgå från lokala behov och befintliga resurser för att möjliggöra småskalig utveckling.
- 2 **Möjliggörande:** Öka ambitionsnivån genom att pröva nya arbetssätt och samarbeta över sektorsgränser.
- 3 **Vardagslivsfokus:** Främja ett hållbart och väl gestaltat vardagsliv genom helhetsperspektiv.

(Haraldsson 2024, Region Kronoberg 2020a)

Projektet har fem huvudsakliga områden dit insatser riktas, varav det första området *Mobilisering*, syftar till att samla och kanalisera lokalt engagemang genom byutvecklingsplaner, pilotprojekt och konferenser. Mer precis menar mobiliseringen att utveckla byutvecklingsplaner och stödja pilotbyar (Haraldsson 2024).

”Genom att utgå från varje plats unika förutsättningar och behov, och genom att en mängd aktörer bjuds in till medskapande, ska By2030 öka kunskapen om långsiktigt hållbar utveckling utanför storstaden.”
Föredömligt citat ur *Fördjupad utredning för By2030* (Region Kronoberg 2021)

Figur 15.. Boendeattraktivitet på landsbygden enligt By2030, modifierad av mig.

UPPVIDINGE KOMMUN

Uppvidinge kommun, belägen i Kronobergs län, identifierar sig som en landsbygdskommun och strävar efter att främja en hållbar utveckling genom sin översiktsplanering. Den nuvarande översiktsplanen antogs 2011 och omfattar hela kommunen samt utvecklingsförslag för åtta orter (Uppvidinge Kommun 2011).
Precis som flera andra av Sveriges kommuner står Uppvidinge kommun inför ekonomiska utmaningar (Mathias Tegnér 2024) och behöver förutom fler bosatta inom kommunen, även innovativa sätt och fler samarbetspartners för att kunna bistå sina orter på ett långsiktigt hållbart sätt.
På kartan för utvecklingsriktningen som antogs i September 2024 av kommunfullmäktige syns Älghults tätort som en ort ”att utveckla” samt att Älghult tillsammans med Alstermo utgör ett ”serviceortsområde”, vilket betyder att kommunen under lång tid kommer att arbeta med detta område som ett kluster för utveckling av bland annat offentlig- och kommersiell service (Uppvidinge Kommun 2024).

Framtidsbyn

2025 startar arbetet med Älghult som ”Framtidsby” via Regionens initiativ By2030. Uppvidinge kommun är den första av kommunerna som får ta del av initiativets satsning. Det nära arbetet mellan kommun och region visar att initiativet går i linje med kommunens utvecklingsstrategi, trots att den inte syns formulerad i offentliga dokument. Arbetet med Älghult som Framtidsby blir således en gemensam väg framåt för kommun och region.
Syftet med projektet är enligt ansökan hos Vinnova (2024) att mobilisera och skapa engagemang för en gemensam, hållbar vision som främjar positiv energi och framtidstro i Älghult. Målet är att utveckla och testa framtidsprototyper i nära samarbete med lokalsamhället, designers, näringslivet, innovatörer och akademien. En central del av arbetet är att undersöka lösningar för att minska antalet outnyttjade fastigheter, uppmuntra återanvändning av befintliga byggnader och därigenom stärka Älghults attraktivitet som bostadsort.

Projektet resulterar i konkreta prototyper som presenteras under Framtidsdagarna, där deltagarna får möjlighet att uppleva och bidra till den gemensamma visionen. Visuella illustrationer kombineras med iscensatta framtidsscenarier för att göra visionen interaktiv och inbjudande. Genom dialog och diskussioner identifieras nästa steg mot konkret handling (ibid).

I ett pressmeddelande gällande Älghult som "Framtidsby" från Region Kronoberg (2024) adresseras det stora behovet av att öka kommunens attraktivitet som bostadsort. För att lyckas lyfta kommunen och Älghult till att bli mer attraktiv som boplats krävs nära samverkan mellan lokalbefolkningen, näringslivet och andra relevanta aktörer (Haraldsson 2024).

LOKALT PERSPEKTIV

Offentliga visioner och utvecklingsplaner gällande svenska landsbygder går att följa på bred front, men när det kommer till den lokala kontexten, ännu mer inzoomat i landskapet, så finns det få bygder vars visioner går att följa.

Nils Björling belyser i artikeln *Planeringen stödjer klyftan mellan stad och land* (2018) att landsbygden har hamnat i en geografisk, social och ekonomisk periferi. Vilka perspektiv som prioriteras, vilka som har tolkningsföreträde och vilka som har rätt att bestämma vad bra eller dålig utveckling är för landsbygder ligger till stor del på den offentliga sektorns många bord, vilket exkluderar landsbygders rätt att synas och höras på ett demokratiskt sätt. Den urbana normen tillsammans med bristen på hållbara och långsiktiga mål har gjort att landsbygden allt mer har kommit att handla om åtgärder istället för visioner (Björling 2018; Hela Sverige Ska Leva 2018a; Forsberg 2020; Åkerman 2020).

Angelica Åkerman skapade i samband med sin bok *En annan landsbygd* (2020) en plattform där det lokala perspektivet får nytt ljus på sig. Hon plockar upp sju olika platser på den Svenska landsbygden som driver självinitierade utvecklingsarbeten för att möjliggöra hållbara, kreativa och sociala liv i sina bygder. Boken visar att det absolut finns visioner och drömmar på lokal nivå och att de dessutom kan samexistera med offentliga visioner. Exempelen i boken illustrerar en ökad mångfald av boendeformer, mötesplatser och kulturverksamheter, tack vare att människor själva har tagit makten över hur deras liv ska se ut, och därmed hur deras livsmiljö utformas. Vidare lyfter hon civilsamhällets självinitierade insatser genom historien, vilka har format det unika sociala kapitalet som syns på landsbygder även idag. Idag finns det cirka 5000 grupper i Sverige som har koppling till lokalt utvecklingsarbete som i sin tur involverar 1 miljon människor (Åkerman 2020). Se sida 46 för exempelplatser.

Ur boken "En annan landsbygd" (2020) plockas tre tydliga och välfungerande exempel som visar *hur* självinitierat arbete kan uttryckas, både socialt och fysiskt.

UDDEBO

Självinitierade sociala exempel:

- Kooperativ service
- Gemenskap, samskapande, samägande
- involverande aktivering (festival, marknad...)

Självinitierade fysiska exempel:

- Symbolik genom byggnader
- Konst
- Eget skapande av nya allmänna platser (lekplats, bänkar, skate-ramp...)

EGNAHEMSFABRIKEN

Självinitierade sociala exempel:

- Kunskapsdelning
- Gemenskap, samskapande

Självinitierade fysiska exempel:

- Byggnader som präglas av aktivitet
- Kreativt skapande av återbruk
- Multifunktionella lokaler utefter behov

RÖSTÅNGA R:EKOBY

Självinitierade sociala exempel:

- Starkt föreningsliv
- Gemenskap, samskapande, samägande
- Kunskapsdelning (bl.a. energi och odling)

Självinitierade fysiska exempel:

- Bystruktur utefter boendes behov
- Alternativ livsföring och därmed andra behov för typer av allmän plats

I ArkDes uppföljning av *Politik för gestaltad livsmiljö 2022* (2022) reflekterar myndighetschefer från Boverket, Riksantikvarieämbetet, ArkDes och Statens konstråd över arbetet med gestaltad livsmiljö. De betonar behovet av att göra arbetet mer kvalitativt och inkluderande genom att integrera olika perspektiv och kunskaper. Landsbygdsområden lyfts fram som särskilt utmanande ur ett offentligt perspektiv när det handlar om gestaltad livsmiljö, främst på grund av för små ekonomiska resurser. Samtidigt framhåller de vikten av att involvera kreativa medarbetare och bredare expertis för att hitta lösningar på den finansiella låsningen (Long et al. 2022). Johan von Essen och Pelle Åberg diskuterar i *Landsbygdernas och de mindre orternas civilsamhällen* (2023) hur kunskapsluckor, forskningsbrist och urbana normer kan bidra till denna finansiella låsning. Studier av civilsamhällets organisering i landsbygdsområden visar att dessa ofta har en mer traditionell struktur jämfört med städer, där urbana

miljöer främjar innovativa former av medborgerligt deltagande. Däremot finns det också forskning som visar att bristande infrastruktur i vissa sociala landskap, som ofta syns på landsbygden, kan driva fram sociala innovationer (ibid). Von Essen och Åberg menar vidare att civilsamhällesorganisationer som agerar under sådana förutsättningar i högre utsträckning också samarbetar med både privata och offentliga aktörer för att utveckla nya organisationsformer. Trots att forskningen är mångbottnad så tycks självinitierad aktion och organisation på landsbygder utmana dagens definitioner av civilsamhällets kapacitet. Åkerman (2020) avslutar sin reflektion med att lyfta potentialen i att våga satsa på både forskning och kunskapshämtning från ett landsbygdsperspektiv med följande citat:

"Kanske är det just i traditionen av självinitierat arbete på lokal nivå som vi har möjlighet att skapa ett mer långsiktigt sätt att arbeta på?"

Figur 16. Gula Huset i Uddebo
Figur 17. Egnahemsfabriken
Figur 18. Mobil informationspunkt för medlemmar och besökare i Röstånga
Illustrationer: Olivia Norderfors Andersson

Traditionen av *självinitierat arbete* grundas i att landsbygder under förindustriell tid hade en självstyrelsetradition, som i sin tur förutsatte självinitierat arbete (Wångmar 2003). Självinitierat arbete och samorganisering bygger samhörighet mellan människor och plats, vilket utifrån eller efter flera generationer tolkas som *lokal identitet*. Idag är självorganiseringen inte lika självklar (Nordiska ministerrådet 2024).

För att bevara och stärka lokal identitet och lokal kultur som levande fenomen på landsbygden är det viktigt att tydliggöra dessa begrepp, deras kapacitet och potential. Akademi och forskning betonar vikten av att arbeta med gestaltad livsmiljö på landsbygden och lyfter fram hur lokala kulturella uttryck och identiteter bidrar till att forma och upprätthålla sociala och rumsliga sammanhang (Björling 2018; Åkerman 2020; Long et al. 2022; Boys et al. 2023; Nordiska ministerrådet 2024). Detta perspektiv är relevant även i avsaknaden av ett formellt självstyre, då lokal kultur och identitet även utan sådant styre är centrala för landsbygdens utveckling och gemenskap.

LOKAL IDENTITET

Enligt Wångmar (2003) utgör lokal identitet en central del av den kulturella och sociala förankringen för lokalbefolkningen till sin plats på landsbygden. Den Isländska statsvetaren Grétar Thór Eythórsson tillägger i samma rapport att den lokala identifikationen är en känslomässig förankring till ett område som är mindre än en kommun, alltså snarare en bygd, socken eller mindre samhälle. Rapporten påvisar att lokal identitet och lokal identifikation är starkt förankrade i historiska, geografiska och sociala faktorer men samtidigt inte är statiska fenomen. De formas och omformas i relation till både interna och externa faktorer.

KULTUR

Kultur är ett osynligt nätverk av normer, värderingar och förväntningar som formar sociala handlingar och interaktioner. I samhället ger kultur människor en känsla av identitet och tillhörighet samt främjar sammanhållning inom samhället (Nordiska ministerrådet 2024).

LOKAL KULTUR

Lokal kultur omfattar de traditioner, värderingar och uttrycksformer som utvecklas inom ett specifikt geografiskt område. Den formas genom delade erfarenheter och kunskap som överförs mellan generationer och uttrycks genom exempelvis konst, språk och lokala sedvänjor (Albo Härads Hembygdsförening, u.å.). Kulturen påverkar hur människor interagerar med varandra och sin omgivning och finns i alla samhällen, oavsett om de är urbana eller rurala (Albo härads hembygdsförening, u.å.).

Föreningsliv och kulturella aktiviteter är också delar som spelar in i lokalkulturens utveckling och inte minst för individers välmående och skapar både ekonomiska och sociala värden genom att stärka gemenskapen i lokalsamhället (Jordbruksverket, 2016). Samverkan mellan civilsamhälle, kommuner och andra aktörer är enligt Elin Johnsons rapport *Kultur och Landsbygd – Civilsamhällets roll för ett lokalt kulturliv* (2018) som tar stöd i bland annat Balansrapport #1 (Hela Sverige Ska Leva 2018b), avgörande för att bevara och utveckla lokal kultur på landsbygden (Johnson 2018; Albo härads hembygdsförening u.å.).

Bevarandet av lokal kultur syns utvecklad i termen ”kulturell hållbarhet” som både Wångmar (2003), Albo Härads Hembygdsförening (u.å.) och Berg et al. (2022) tar upp, men som inte ingår i den traditionella definitionen av hållbar utveckling, som ofta fokuserar på ekonomisk tillväxt.

LOKAL KULTURELL HÅLLBARHET

Att arbeta med lokal kulturellt hållbar utveckling innebär att man arbetar platsspecifikt och tar vara på lokala förmågor, samtidigt som man strävar efter att skapa synergier som gynnar både individen och samhället på flera nivåer. Målet är att främja lokal identitet och kulturell mångfald, vilket stärker samhörigheten och gemenskapen inom samhällen (O. Erlingsson & Ödalen 2024). Genom att bevara och lyfta fram lokala berättelser och gemensamma narrativ får individer möjlighet att förstå sin historia och sin plats i världen.

Detta arbete hotas dock av den pågående centraliseringen och nedmonteringen av lokal service. När beslutsfattandet flyttas bort från lokalsamhällen och till större enheter minskar invånarnas möjlighet att påverka sin egen kulturella utveckling, vilket kan leda till att den lokala kulturen försvagas. När externa aktörer börjar dominera det kulturella landskapet riskerar lokala traditioner och berättelser att förloras, eftersom större institutioner eller företag tar över och formar om den kulturella meningsskapande processen (O. Erlingsson & Ödalen 2024).

För att motverka dessa effekter är det, enligt Berg et al. och O. Erlingsson & Ödalen (2022, 2024), viktigt att stödja lokalt självbestämmande och decentraliserade strukturer. Vilket ger samhällen möjlighet att själva forma och bevara sin unika kulturella identitet.

Hur det offentliga och lokala perspektivet ser ut i Älgthult redogörs i följande kapitel.

ÄLGHULT : EN ORTSANALYS

Figur 19. Typiskt landskap för Älgshult

GEOGRAFI & DEMOGRAFI

Kronobergs län är beläget i den sydöstra delen av Småland med en yta på cirka 8 500 kvadratkilometer. Länet är uppdelat i 8 kommuner: Alvesta, Lessebo, Ljungby, Markaryd, Tingsryd, Uppvidinge, Växjö och Älmhult och har en totalbefolkning på cirka 200 000 invånare, vilket gör det till Sveriges fjärde minsta sett till folkmängd. (Kronobergsregionen 2025).

I nord-väst ligger Uppvidinge kommun som bland många är känt som en del av Glasriket.

Figur 20. Landskapskarta, Småland

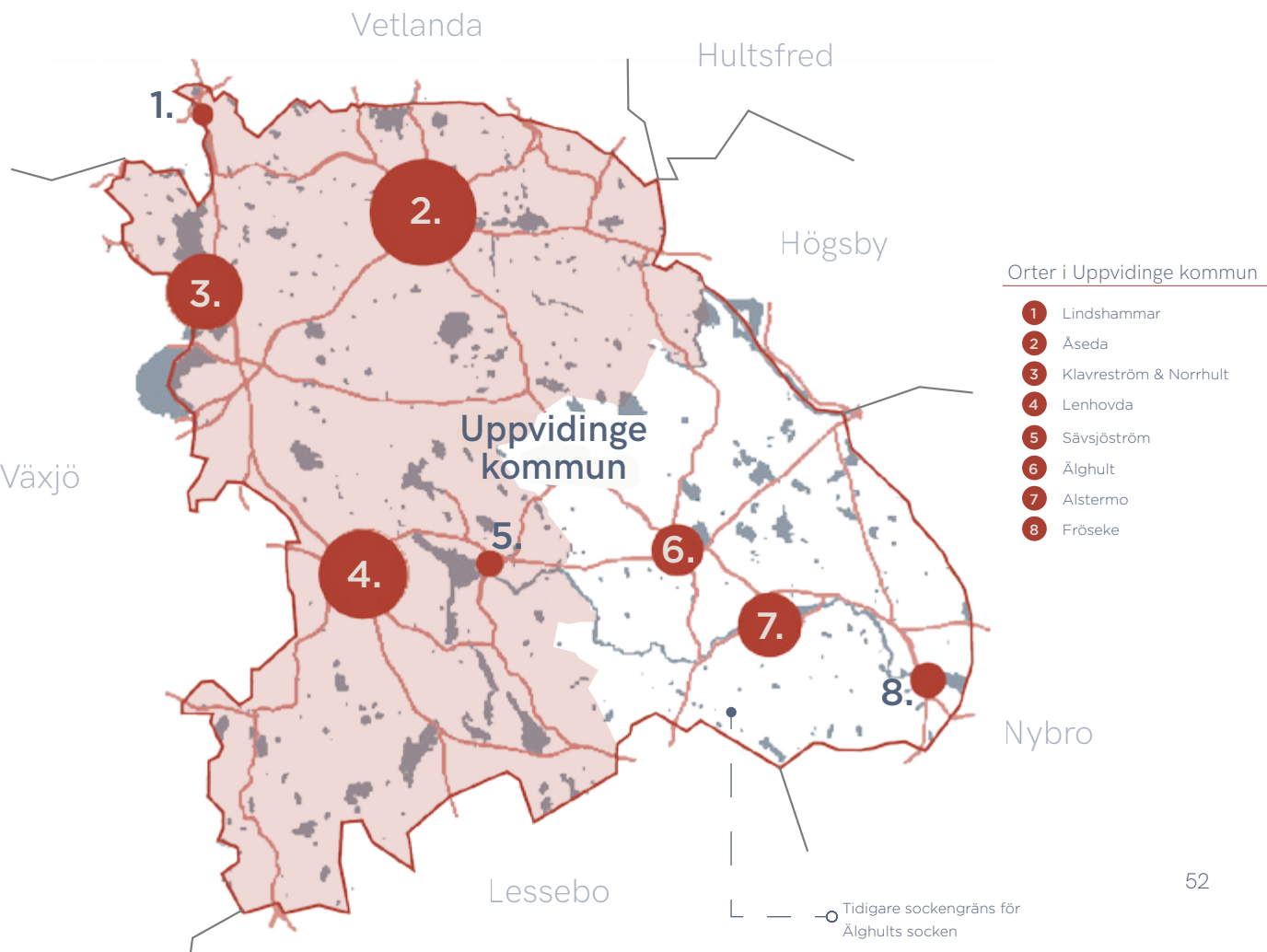

Figur 21. Kronobergs region, Uppvidinge kommun

Uppvidinge kommun

Uppvidinge kommun har en total landareal på 118 400 hektar (Uppvidinge Kommun 2011) och hade år 2022 9 418 invånare (Kronobergsregionen 2025). Kommunen gränsar till Växjö, Lessebo, Nybro, Högsby, Vetlanda och nästan även till Hultsfred. Namnet Uppvidinge betyder ”den övre skogsbygden” och speglar områdets dominerande landskapskaraktär.

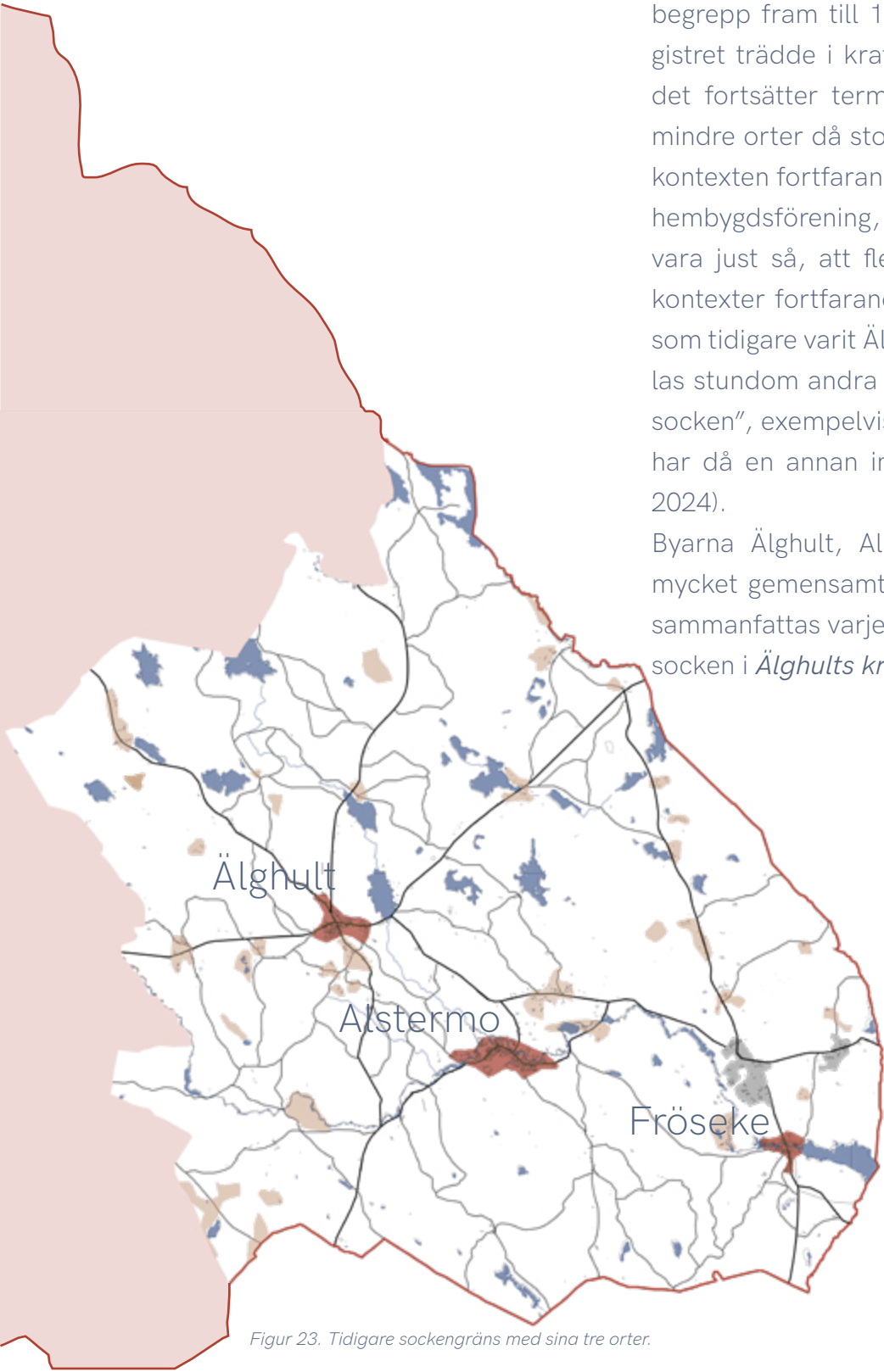
Den nuvarande kommunstrukturen bildades 1971 genom en sammanslagning av de tidigare småkommunerna Åseda, Nottebäck, Lenhovda och Älgghult, varav cirka 75 procent av befolkningen år 1971 bodde i tätorterna (Uppvidinge Kommun 2011).

Figur 22. Uppvidinge kommun med orter

Socken och andra indelningar

Trots att socken slutade användas som administrativ enhet redan 1862, användes det som begrepp fram till 1995, då fastighetsdataregistret trädde i kraft (Wångmar 2003). Trots det fortsätter termen socken att användas i mindre orter då stora delar av den historiska kontexten fortfarande finns kvar (Albo härads hembygdsförening, u.å.). I Älgghult verkar det vara just så, att flera sociala och kulturella kontexter fortfarande är platsbundna till det som tidigare varit Älgghults socken, men tilldelas stundom andra benämningar än ”Älgghults socken”, exempelvis ”Östra Uppvidinge” och har då en annan innebörd (Blomqvist et al. 2024). Byarna Älgghult, Alstermo och Fröseke har mycket gemensamt och sedan 81 år tillbaks sammanfattas varje år allt som hänt i Älgghults socken i *Älgghults krönikan* (Åberg 2024).

Figur 23. Tidigare sockengräns med sina tre orter.

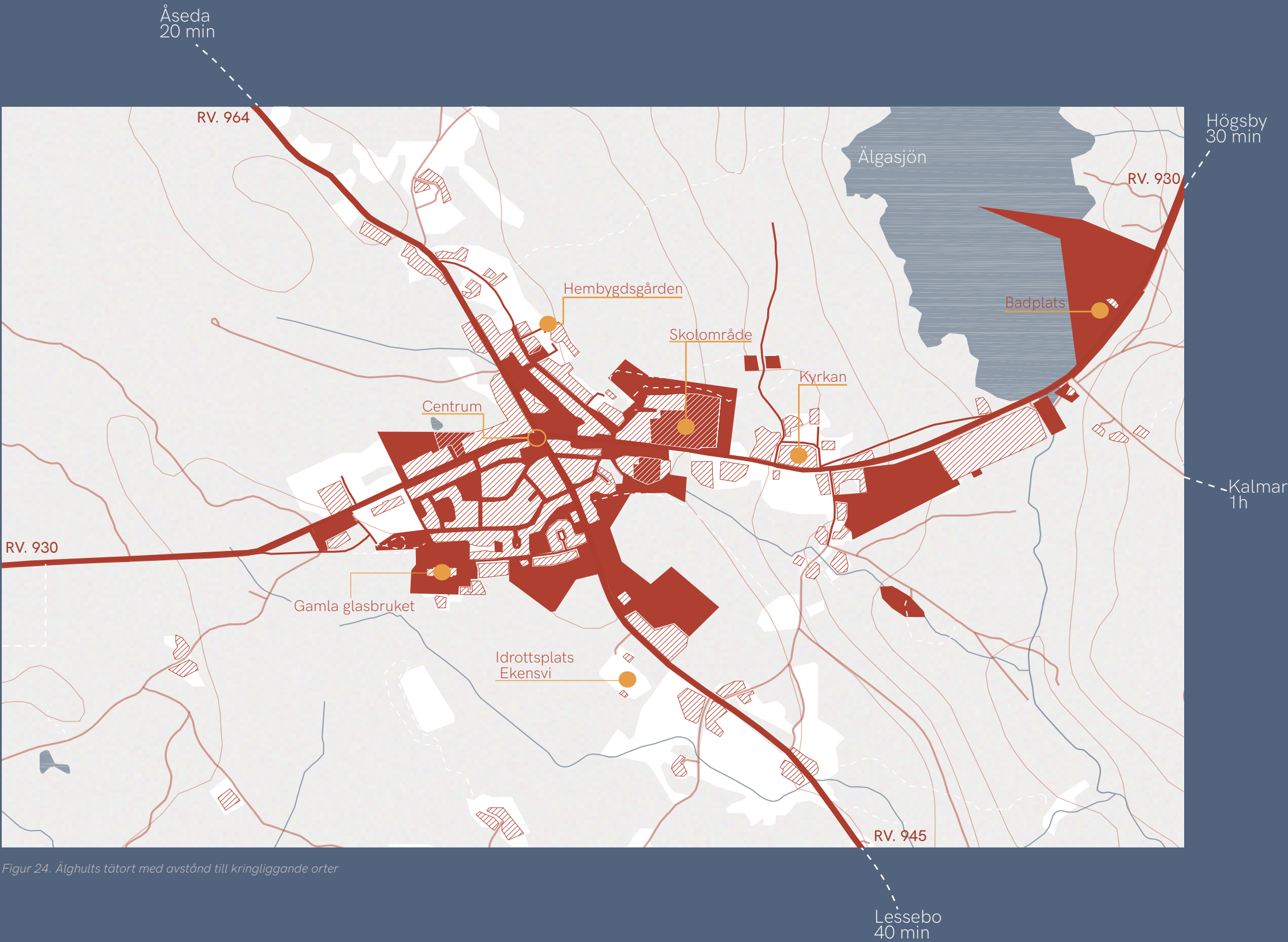
ÄLGHULT BY

I Älgkhult bor idag 451 personer (Åberg 2024). Här finns flertalet industrier, några affärer, skolverksamhet upp till högstadiet samt frisör. Samhället är idag centrerat kring vägarna från Åseda och Målerås (väg 964 och 945) som möter vägarna från Lenhovda och Högsby/Alstermo (väg 930), vilket utgör en centrumbildning med livmedelsaffär och park.

Byn ligger mitt i den skogsbeklädda Smålandskskapet och från badsjön Älgasjön rinner Lillån ut till Alsterån. Från samhället och ned till sjön är det en 50 meters sluttande höjdskillnad.

LEGEND

- Kommunalägd mark
- Bebyggt område
- Skog & åkermark
- Öppen mark

Figur 24. Älgkhults tätort med avstånd till kringliggande orter

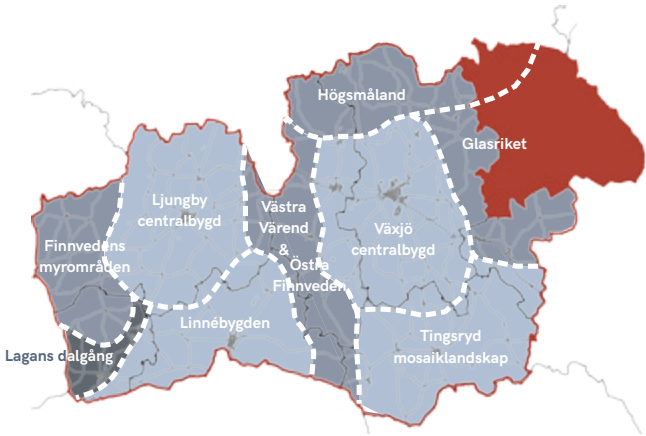
HISTORIA

Älgthult omnämns redan år 1304 under namnet Eligahult, där "Elig" betyder helig och "Hult" betyder skog. Detta tyder på att det kan ha funnits en offerplats i området, vilket i sin tur antyder att människor har bott i närheten sedan länge (Blomén 1955). De äldsta arkeologiska fynden från Älgthult kommer från yngre stenåldern, omkring 2000 f.Kr. Därefter finns ett längre tidsglapp i de historiska spåren fram till cirka 500 e.Kr. Från denna period härstammar den äldsta kända fasta fornlämningen i området, bautastenen i Silvereke, belägen strax söder om Älgthult. (ibid)

Att människor har bott i och kring Älgthult under en lång tid är alltså tydligt, och år 1907 uppgick socknens folkmängd till 4828 personer vilket är den hittills högsta siffran i området under modern tid (Region Kronoberg 2020b).

Innan och under industrialiseringen var skogen och järnet (sjömalmen) två mycket viktiga näringar i och kring Älgthult och år 1858 började glasindustrin ta fart ordentligt (Thor u.å.). Socknen hade totalt 14 glasbruk, vilket var flest i hela länet, se figur 26).

Figur 25. 9 karaktärsområden som sammanfaller med regionala landskapstyper. Egen karta, information från "Översiktlig landskapskaraktärsanalys, Södra Sverige", Trafikverket 2015. (Region Kronoberg, 2020)

Figur 26. Historisk karta över Glasbruk i Kronobergs län (Region Kronoberg 2020b)

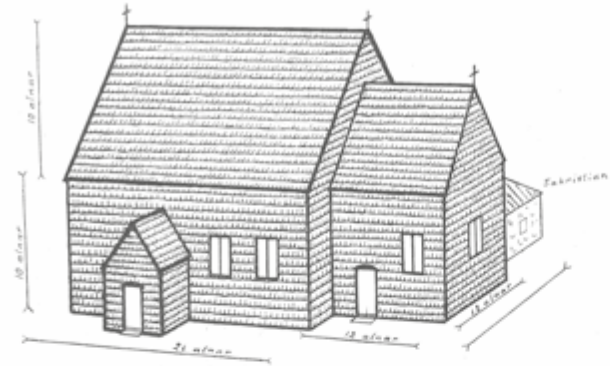
Kronobergs variation i landskapstyper har tilldelats 9 olika regionala karaktärsdrag, se figur 25. En framträdande egenskap för länets nio geografiska och kulturella indelningar är förekomsten av småorter och järnvägssamhällen, vilka historiskt har utvecklats kring småindustrier samt järn- och glasbruk från 1600-talet och framåt (Region Kronoberg 2020b).

Glasbruken gav många invånare sysselsättning och fick ytterligare ett uppsving när järnvägen byggdes år 1923 (ibid). Den nya järnvägsförbindelsen påverkade den lokala bosättningsstrukturen genom att ortens centrum nu även började byggas upp kring stationsområdet, och inte bara kring kyrkan. (Åseda 21-4 1933; Älgthult,5F4h52 1952; Region Kronoberg 2020b).

Kyrkan var under tidigt 1900-tal, och även tidigare, en central samhällsinstitution. Den första kyrkan i Älgthult uppfördes troligen redan under tidigt 1300-tal på ungefär samma plats som dagens kyrka. Denna äldre kyrkobyggnad hade sannolikt en form liknande den som figur 28 illustrerar, vilket innebär att den kan ha haft likheter med Granhults kyrka, som också ligger i Älgthults socken. Den nuvarande kyrkan, som uppfördes år 1806, är byggd i klassicistisk stil (ibid).

Figur 27. Älgthults kyrka (Blomén 1955)

Figur 28. Spekullativ skiss över Älgthults äldre kyrka (Blomén 1955)

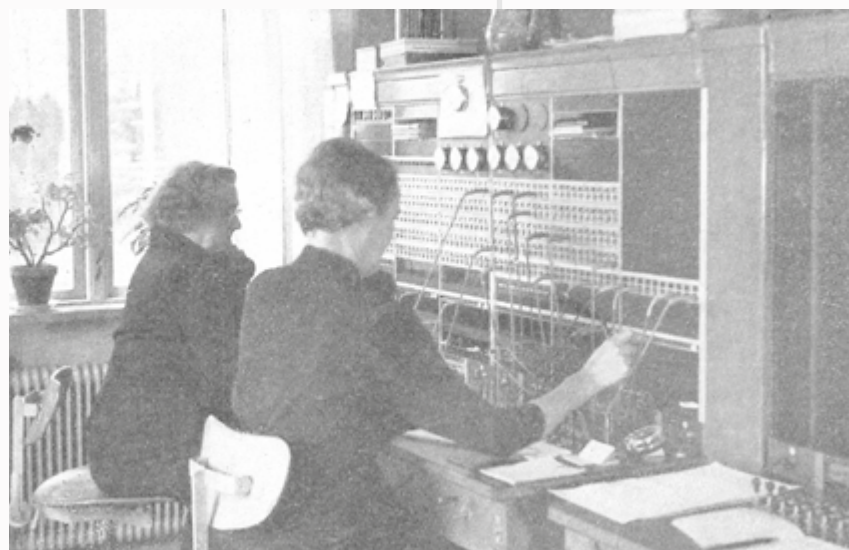
HISTORISKA BILDER FRÅN
ÄLGHULT (1890-1955)
Bilder ur Älgvalt vår hemsocken (Blomén 1955)

Figur 29. Stor en i typiskt småländskt landskap, 1954

Figur 30. Älgvalts folkskola, 1955

Figur 31. Älgvalts telefonstation, 1951

Figur 32. Förlossningshemmet inbäddat i grönska

Figur 33. Oxar, Älgvalts Prästgård 1890-tal

Figur 34. Tallskog och gårdesgård utanför Älgvalt, 1955

Figur 35. Älgvalts sparbank, 1951

CENTRUMBILDNING

Bakrundskarta i svartvitt från 2024 baserad på lantmäteriets kartdatabas *Min karta*, kombinerad med fornminnen från Riksantikvarieämbetets kartdatabas *Fornsök* ligger som grund till kollaget för Älghults centrumbildning genom åren. Färgkodade områden illustrerar hur Älghult som by har haft olika fokus, beroende på vad som har varit viktigt under tidens lopp. Detta präglas av infrastrukturen, lokalt kulturliv och social service. Kollaget är baserat på historiska kartor (*Älghult socken Älghult 1-3 1696; Åseda 21-1 1910; Åseda 21-4 1933; Älghult, 5F4h52 1952; Älghult, 5F4h83 1983*) och berättelser från lokalbefolkning.

Figur 36. Karta över centrumbildning i Älghult över tid

År <1696
Fokus:
Överlevnad

År 1700
Fokus:
Kyrka,
Jordbruk

År 1930
Fokus:
Tåg, bruk,
kyrka

År 1952
Fokus:
Lokal
samhälls-
service

År 2024
Fokus:
Samhälls-
service

LANDSKAP & GRÖNSTRUKTUR

Trots att stora delar av den tidigare ängs- och jordbruksmarken har försvunnit, karaktäriseras miljön kring Älgghult fortfarande av minnet av ett småskaligt jordbruk med kulturhistoriska inslag såsom stenmurar, mindre ängsmarker och rösen. Dessa element bidrar till länets typiskt småländska landskapskaraktär (Region Kronoberg 2020). Landskapet präglas av sydligt boreala barrskogar, men precis som i resten av länet finns vissa strukturer av ängs- och hagmarker fort-

farande kvar. Dessa områden innehåller flera äldre lövträd samt lämningar av fossila åkrar. I Älgghult finns även ett av kommunens viktigaste bestånd av ek (Region kronoberg 2020). Sjöar och vattendrag finns det gott om i regionen, varav Älgasjön ligger drygt 1 km från skolan. I övrigt utgörs cirka 20 % av länets yta av våtmarker, där myrar är särskilt framträdande, framför allt i de västra delarna av länet.

Figur 37. Foto av skylten i Kioskparken. Skylten visar Älgghults sevärdheter, aktiviteter och service

Figur 38. Älgasjön med kringliggande skogsmark och skir dimma

Figur 39. Myrmark fotograferad av Thorsten Zaar

NATUREN & PARKEN

Älgthult tätort ligger mitt i den skogbeksldda Smålandsbygden och visar stundtals upp sidor från det svunna odlingslandskapet med stora ekar, gårdesgårdar och rösen. Mitt i byn ligger Kiosk-parken. Där kunde man förr stanna till för att köpa något gott till bion som visades på Verandiparken (Lars Karlsson, muntl. 2024).

Figur 40. Älgasjöns Camping

Figur 41. Kioskparken

Figur 42. Karta över Naturen kring och i Älgthult

FUNKTIONER & FOLKLIV

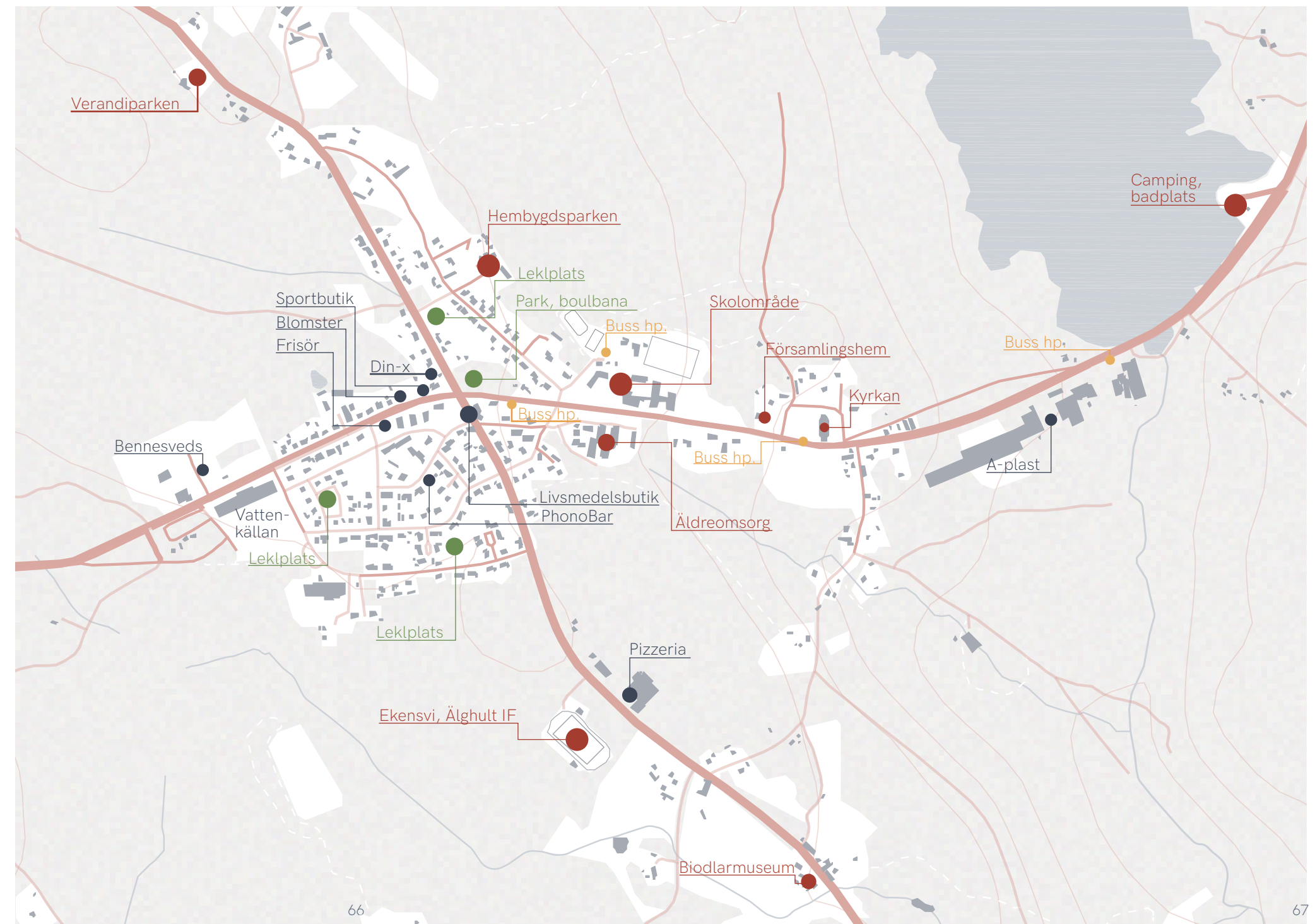
Sedan 1800-talet har länet varit en central del av Smålands glasindustri, särskilt i de östra delarna, som idag kallas Glasriket och har vuxit till att bli en stor del av turismen i regionen. Växjö har i över 600 år varit regionens största tätort och är fortfarande ett centrum för utbildning och näringsliv. Kommunen har en hög företagartäthet, där var åttonde invånare är egen företagare. Av de 1 300 registrerade företagen, är 800 inom jord- och skogsbruk.

Älgthult är en av orterna som har större industrier och företag, där många i Älgthult arbetar. Två av de största företagen är A-plast och Bennesveds åkeri.

Förutom större arbetsgivare som exempelvis A-plast, finns det också en uppsjö av organisationer och föreningar att engagera sig i, se några exempel i listan nedan:

Älgthults musikkår
 Älgthultskören
 Röda korset
 Älgthults IF
 Hembygdsföreningen
 PRO
 SPF
 Älgthults Samhällsförening

Figur 43. Karta över samhällsservice, näringsliv och mötesplatser i Älgthult

Röd markering: Lokalt etablerad social service, viktiga platser för föreningsliv

Blå markering: Företag och offentlig service

Grön markering: Park och lekplatser

Gul markering: Busshållsplatser

Figur 44. Röda korset Centrum

Figur 45. Röda korset Sjöboden

Figur 46. Röda korset mötesplats

Figur 47. Röda korset C. öppettider

Figur 48. Stora eken och hotellet

Figur 49. Älgshults livsmedelsbutik

SAMMANFATTNING

ett rikt centrum

Det som idag utgör Älghults centrum framträder tydligt när man analyserar kartan över den bebyggda miljön med placeringen av samhällsfunktioner. Det centrala, öppna rummet med park, boulevarder och grillplats, omges av viktiga funktioner som handel, skola och busshållplats.

Älghult är i hög grad bilorienterat, vilket märks genom den dominerande väginfrastrukturen och öppna parkeringsytor. Själva centrumkärnan utgörs av en vägkorsning, vilket ytterligare betonar bilens roll i ortens struktur.

Eftersom både orten och centrum är små till både yta och befolkning, får varje byggnad en tydlig påverkan på stadsbilden. Flera äldre byggnader – som den tidigare banken, livsmedelsaffären och barnbördshuset – står fortfarande kvar. Trots att de idag är bostäder, har de i stort behållit sitt ursprungliga utseende och bildar tillsammans med resterande arkitektur till tydliga årsringar i Älghults historia.

historiska spår

Det som idag ses som riksväg 930 kan ses som den viktigaste riktningen och leden (med modifikation, då vägen gjorts om) som samhället formats kring. Tack vare de första kartorna från sent 1600-tal och tidigt 1900-tal är det tydligt att byn har tagit kraft från vägen och byggts kring denna, alltså en typisk *klungby* (Lange 1997).

Trots att de historiska centrumbildningarna är svåra att se idag, ses en relativt blandad arkitekturtypologi och platsformation som har sina rötter i historien. Vissa av dessa platser kan tyckas se bortglömda ut och visst krävs det tränade ögon eller en lång paus för att se att björkallén längst glasbruket faktiskt följer det som innan varit järnvägen – det som är viktigt är att se dem, att inte glömma bort dem.

Kapitel 3
DRÖMFÅNGAREN

Figur 55. Workshopdeltagare skissar på papper.
Illustration: Olivia Norderfors Andersson

DRÖMFÅNGARENS FASER

I detta kapitel presenteras Älghult genom Drömfångaren. I berättande text förklaras förloppet om hur metoden applicerats i Älghult och hur analyserade fragment sedan skapar Drömtydaren.

FAS 1 Första mötet med Älghult

Här beskrivs hur jag kommer i kontakt med Älghult och invånarna. Fokus är att försöka sätta mig in i hur livet ser ut i bygden. Jag besöker Älghult i flera omgångar och får kontakt med människor som blir intervjuade i fas 2.

FAS 2 Intervju och sökande av fragment

1. Intervju och workshop med Thorbjörn, Lars, Kent och Rolf på Vattenkällan.
2. Intervju och workshop med Anna-Lena på Älghults friskola.
3. Intervju och workshop med Greger på frisörsalongen i Kalmar.
4. Byvandring med mellanstadieelever och lärare i Älghults centrum.

FAS 3 Fragment av drömmar

I den sista fasen samlas intryck och material från intervju och workshop ihop för att sammanställa den typen av data som ger utfall för vad den lokala drömmen skulle kunna innehålla. Dessa data liknas vid drömfragment och sätts samman till det underlag som lokalbefolkningen, kommun och region sedan kan använda när Älghult utvecklas.

Fragmenten delas in i två typer:

Typ 1: Livsvärld Älghult

Kategori 1: Betydelser och förhållanden av vardagslandskapet.

Kategori 2: Erfarenheter och perspektiv som del av den sociala kulturen.

Typ 2: Framtidsscenarier

Kategori 1: Kultur som präglar Älghults identitet.

Kategori 2: Fenomen som skulle gynna Älghults identitet och lokala framtida utveckling.

FAS 1

Tidigt i arbetsprocessen kom jag i kontakt med landsbygdssatsningen By2030. Jag blev nyfiken och kontaktade Eva Haraldsson, byarkitekt och kontaktperson för projektet By2030 i Kronobergs-regionen. Eva berättade om projektet och om de olika byarna som skulle ingå. När hon berättade om Älgghult och den lokala driftigheten som finns där växte intresset för att titta närmare på just Älgghult. Att byn dessutom blir först ut med att agera pilotby för projektet, med projektnamn Framtidsbyn, gjorde det hela ännu mer spännande.

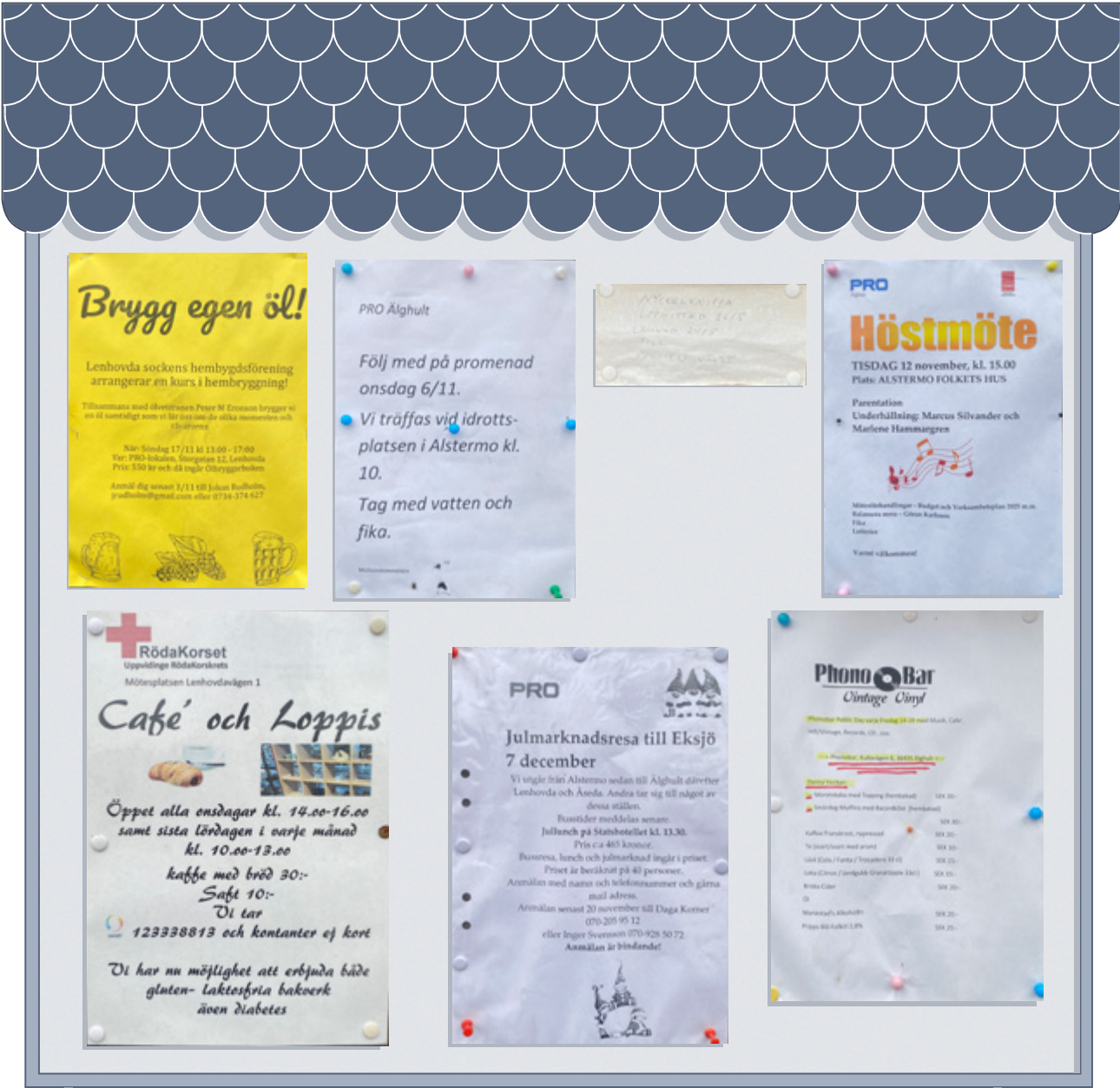
Under mina första möten med Älgghult stannade jag ofta upp för att samtala med människor jag mötte. Vardagligt och avslappnat. Jag var nyfiken och gav det första mötet med både by och människor stor uppmärksamhet. Intentionen var att mötet skulle ge mig en inblick i hur en vardagskonversation om Älgghult såg ut och vad ett kort möte kunde ge mig för information om dem och om byn. Fas 1 handlade om att få en känsla för byn, att kunna börja sätta Älgghult i en typ av social- och miljömässig kontext. Följande beskrivs två av de mest betydelsefulla mötena med Älgghult och människorna som bor där.

FÖRSTA MÖTET MED ÄLGHULT

Den 5 November 2024 tog jag bilen från Malmö till byn Älgghult, en plats som några veckor tidigare var för mig helt okänd. I Älgghult väntade Anders Linner, mark och exploateringsansvarig på Uppvidinge kommun i sin bil. Han skulle kommande timme visa mig runt och berätta om Älgghult och byns historia med glasbruk, järnväg och som ”hem-bygd”. Det sistnämnda något som han menade speglas i att de som bor här antingen bött här större delen av sitt liv eller kommer tillbaks till sin hembygd efter studier och några års arbetserfarenhet. Han poängterade det enkla livet på landsbygden som en stor faktor till att livet i Älgghult är gott. När jag tackade Anders för guidningen tipsade han mig om Julmarknaden i Älgghult den 30e November. Jag tackade igen och skrev upp i kalendern.

Efter guidningen gick jag ett varv i byn. Köpte en frukt i den lokala affären som bara var några veckor gammal (nyöppnad, då tidigare coop stängde ner för en tid sedan, berättade kassörskan).

Utanför affären stod en anslagstavla med ett dussin inplastade anslag med olika aktiviteter som arrangeras i Älgghult och kringliggande byar som Lenhovda och Alstermo.

Figur 56. Illustration av livsmedelsbutikens anslagstavla med foton

Den 30 November åkte jag till Älgshult igen för att besöka julmarknaden. Det var svårt att hitta parkeringsplats bland alla bilar på den oupplysta gräsplanen utanför hembygdsgården. Här och var flimrade marschaller medan klungor av människor, unga som gamla, rörde sig mellan de historiska byggnaderna. Vissa höll i glögg, andra i kärvar eller brödlimpor. I ett av husen stod Birgitta A och Birgitta B bakom en disk, de blev glada över höra att de lockade besök ända från Malmö. De har båda två bott i trakten länge och berättade om brödet de sålde, som bakas på gammaldags vis och gräddas i vedugnen i huset bredvid. De rekommenderade att jag skulle gå och lyssna på Elin Fredriksson (en stark eldsjäl i Älgshult), som satt i boden jämte och berättade om sin barndoms jular. Sagt och gjort.

Där sprakade en varm brasa och det bjöds på glögg. Elin berättade om kalla vintrar, matransonering, skolan och om omsorgen över bygden. Ibland frågade hon om någon bland åhörarna mindes det hon berättade. Det verkade som att alla i stugan visste vem alla var, alla hade någon slags anknytning till byn eller minnena som Elin delgav.

Jag blev berörd.

Efteråt köpte jag Älgshultskrönikan på hembygdsgårdens museum, upplaga nr 81, som sammanfattar det gångna året i det som en gång varit Älgshults socken, men som fortfarande tycks leva kvar.

När jag kom hem hade jag flera namn, telefonnummer och mejladresser till människor i Älgshult som skulle kunna ge mig ännu mer inblick i byn. Dessa människor skulle kunna kallas eldsjälar på ett eller annat vis, i sin tur har de rekommenderat mig vidare till att också prata med andra. Detta blev min ingång till att hitta informanter till kommande intervjuer.

Figur 57. En av bodarna i hembygdsparken.

FAS 2

Till skillnad från att i fas 1 vara iakttagande och informationsabsorberande, gick jag i fas 2 in i en annan roll och blir mer aktiv. Jag blev nu en drömfångare som söker efter fragment av de drömmar som invånarna bär gällande Älg-hult. Mitt förhållningssätt till sökandet under träffarna var nyfiket och öppensinnigt. För att kunna ha längre samtal om Älg-hult och få reda på mer innehåller denna fasen både diskussionsartade intervjuer och workshops. Eftersom jag inte visste vad jag konkret skulle söka efter var det viktigt för mig att samtalet fick lov att gå utanför mina intervjufrågors ramar.

Som drömfångare valde jag att bryta upp sökandet efter ”drömmen om Älg-hult” i olika intervjufrågor och aktiviteter som syftade till att föra samman hypotetisk dröm med plats-specifik verklighet. I denna fasen träffade jag vid fyra tillfällen fyra olika konstellationer av människor.

- Träff 1**
Thorbjörn Bennesved (ägare och operativ chef på Bennesveds Åkeri AB)
Kent Blomkvist (pensionär)
Lars Karlsson (pensionär)
Rolf Wilhelmsson (pensionär)

- Träff 2**
Anna-Lena Gustafsson (Rektor på Älg-hults Friskola)

- Träff 3**
Greger Bergfeldt (Delägare på Bergfeldts fri-sörer)

- Träff 4**
17 st mellanstadieelever från Älg-hults frisko-la samt lärare Maria Ekbring, Lena Björk och Ulrika Delfalk-Ljunqvist.

Träff 1-3 fick ett tydligt mötesupplägg, där halva tiden av mötet (ca 1 timme) hade for-men av ett mer intervjuartat samtal och an-dra halvan (ca 1 timme) var en workshop där deltagarna fick kartor, papper och pennor för att märka ut och utveckla diskussionen om Älg-hult. Skisserna på kartan ses som katalysator för diskussion och visualisering för Älg-hults kontext. På nästa sida redogörs mina utgångspunkter under Träff 1-3. Träff 4 har en annan struktur som redogörs på sida 104-105.

INTERVJU & SÖKANDE AV FRAGMENT

Samtal- och workshop struktur:

LARS
KARLSSON

KENT
BLOMFELDT

ROLF
WILHELMSSON

THORBJÖRN
BENNESVED

Figur 58. Lars, Kent, Rolf och Thorbjörn skissar.
Illustration: Olivia Norderfors Andersson

Den 10 December träffar jag Lars, Kent, Rolf och Thorbjörn. Vi möts på företags-
hotellet Vattenkällan. En lokal för företagsamhet, möten och samlingar som är
upprättad av lokala krafter. En av de som varit med och startat upp verksamheten
är Thorbjörn, som också möter oss där. Han börjar redan i trappan upp till mötes-
rummet berätta om Östra Uppvidinge, som är det primära upptagningsområdet
för Vattenkällan. Östra Uppvidinge har blivit en trakt i kommunen som trots större
avstånd, ändå relaterar till varandra och därmed värnar om varandra. Flera aktörer
och företagare runt om i Östra Uppvidinge har dessutom hjälpt till att sponsra eta-
bleringen av företagshotellet.

”Man blir engagerad när människor kan tänka sig att hjälpa till och känner viljan...
vi har 1 timme till alla städer ungefär, så man måste kunna förse sig här. Det blir
inte lönsamt att åka in till stan för att man inte har en egen verkstad till exempel.
Det gäller att vara lite flexibel och lösningsorienterad, behöver någon ställplats för
sina däck eller byta en slang så finns det gott om folk att fråga, nästa gång kan det
vara en själv som behöver hjälp”.

SAMTALSINTERVJU

Berätta om er själva, vad ni gör och om relationen till Älgfalt.

*Engagerar ni er? Varför? Varför inte? Varför tror ni att man engagerar sig i
lokala aktiviteter, organisationer eller på egen hand och varför gör man inte det?*

Gruppen visar på att det finns många sätt att vara engagerad i en bygd. Thorbjörn
är en av flera yrkesverksamma i bygden som engagerat brinner för att utvecklingen
ska fortsätta framåt i Älgfalt. Genom att grunda företagshotellet Vattenkällan och
etablera Uppvidinge vätgas förverkligas ”framåtdrivet” och vad som enligt honom
är mycket betydelsefullt: Att ha förståelse för historien, att när man har möjlighet
också ska kunna ge tillbaka, att se till att nästa generation har möjligheter att fort-
sätta vara stolta och glada i Älgfalt.

”Det finns stora möjligheter, särskilt om man går ihop. Det syns tydligt i flera initi-
ativ som utvecklats utmärkt här, ta exempelvis skolan, både friskolan och högsta-
diet. Eller vattenkällan, eller affären. Alla dessa faciliteter finns här tack vare att
man går ihop. Det blir så när människor som bor i byn också arbetar i byn, handlar
i byn och har barn som går i skolan i byn - finns inte det ena, så finns inte det andra.
Bygdens bästa finns med i allt man gör. Man måste samarbeta. Även fast jag inte
är med i någon förening så stöttar jag med det jag kan, för det är också så - för-
svinner det ena så försvinner också det andra. Vill man så går det, och det finns
mycket vilja här.” (Thorbjörn Bennesved, muntl. 2024).

Kent instämmer och berättar vidare om ”drivet”. Han väljer att kalla det för *urkraft*.
Han säger att det har hänt mycket med Älgfalt sedan han föddes på det nu nedlag-
da Barnbördshuset i byn.

”Under åren har vi upplevt centralisering. Ja överallt, även här, men här finns
det en *urkraft*. Här sitter det i människorna. När någonting saknas så går man
samman. Som byggnaden här, den är skapad här, av människor i trakten som *vill*.”
(Kent Blomfeldt, muntl. 2024).

Kent, Rolf och Lars är alla engagerade i flera lokala föreningar och organisationer.
Inte minst i PRO, Röda Korset, Kyrkan och Hembygdsföreningen. Det sistnämnda är
en stor samlingsplats för många. Rolf tar vid och berättar om att eleverna på frisko-
lan kommer dit och får lära sig om gamla metoder, som hur man bygger gårdsgård
eller hur man hugger ved. ”Då är vi där och hjälper till och förklarar. Det är viktigt
att den yngre generationen får vara med och se det gamla och lära sig om sin
hembygd” tillägger han (Rolf Wilhelmsson, muntl. 2024).

WORKSHOP

När jag vecklar ut kartan över Älghults tätort så menar alla fyra att kartan endast visar en del av det de kallar Älghult. *"När vi pratar om Älghult så menar vi om den gamla socknen"* säger Lars och de andra instämmer.

I Älghult ingår därmed alla tre orterna Älghult, Alstermo och Fröseke. När vi pratar om samhällstjänster i Älghult, nämns exempelvis Hälsocentralen Falken i Alstermo, som en del av det grundläggande sociala skyddsnätet i Älghult. Alla fyra är överens om att Älghult inte har 451 invånare, *"nej mer än det dubbla"* säger Kent, eftersom man räknar in alla som bor i det som tidigare varit Älghults socken.

Mellan de tre byarna är det fortfarande starka samarbeten, både mellan näringslivet och föreningar. Jag antecknar och inser att det sociala nätverket är mycket större än vad jag först trott - och att kartan jag har med mig är alldeles för snävt avgränsad.

Att konkretisera vad som karaktäriserar Älghult i deras mening blir därmed svårt, eftersom det sträcker sig utanför det som är anvisat till Älghults tätort.

När vi väl börjar prata om tätorten Älghult tyder mycket på att det är andan som är karaktäristiskt för Älghult. Det handlar om omsorg för det historiska arvet som präglas av viljan att utvecklas (drivkraften), men också om den kollektiva kraften som har makten att vända någonting negativt till någonting positivt. Kent fyller i och ringar in den stora blå formen runt dagens centrum, se figur 59: *"Det här området skulle inte finnas om det inte var för just de krafterna, som fortsätter leva kvar i Älghult"* (Kent Blomfeldt, muntl. 2024). Resultatet av Älghults-andan är aktivitet och liv i bygden. Alla tar varsin penna och börjar ringa in det som är viktigt, både för dem själva och för gruppen.

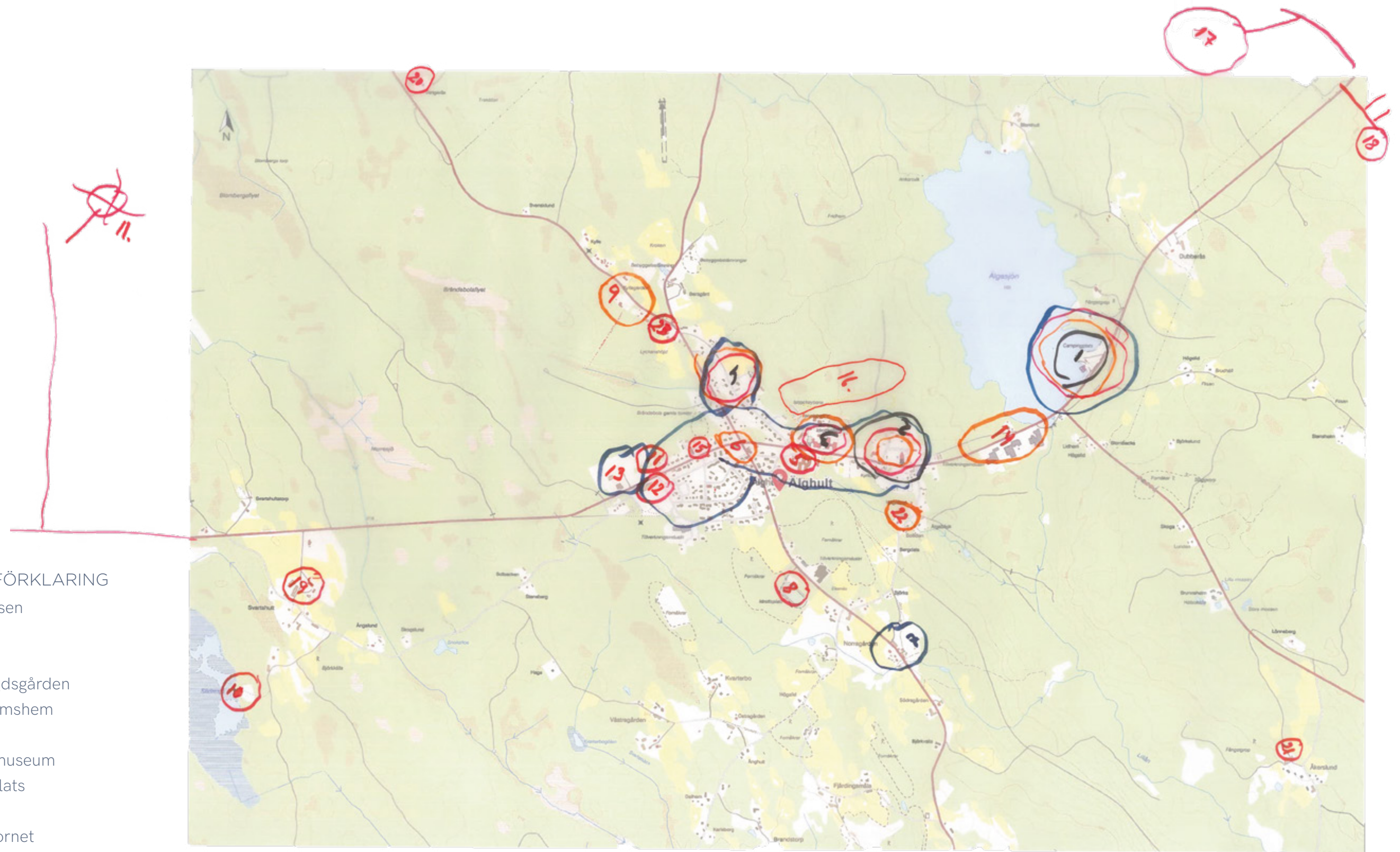
När jag ställer frågan **Vad är viktigt i Älghult idag (för er)?**, frågar Kent *"får man ringa in allt?"* och skrattar.

De ringar in vandringsspåren i skogen, badplatsen där det hålls grillkvällar, simskola och kräftfiske-kväll. De ringar in kyrkan, där det fortfarande är marknad ibland, Biodlarmuseet, stora och små företag, skolan och sina egna hem.

I bygden verkar det inte finnas någon hierarkisk ordning på vad som är viktigast, utan snarare att vikten ligger i synergien som skapas när olika platser får lov att finnas och skapas inom en liten bygd.

Se karta med skisser på följande sida.

TECKENFÖRKLARING

1. Badplatsen	16. Motionsspår	20. Kents hem
2. Kyrkan	17. Bergtäckt	21. Lasses hem
3. Skolan	18. Skjutbana	22. Rolfs hem
4. Hembygdsgården	19. Vidinge gård - Strömsfiske och Konferens	23. Ekdala - Thorbjörns hem
5. Ålderdomshem		
6. Affären		
7. Biodlarmuseum		
8. Idrottsplats		
9. Verandi		
10. Fågeltornet		
11. Vindkraft		
12. Företagshotellet		
13. Åkeri		
14. Industrier		
15. Frisören		

Figur 59. Lars, Kent, Rolf och Thorbjörns gemensamma karta över Älgå-

AVSLUTANDE FRÅGOR

Vad hade kunnat hända i Älgshult för att det skulle kunna bli bättre? – Vad skulle det bästa scenariot vara?

”Att vi fortsätter att utvecklas, att vi inte förlorar det drivet som vi har idag” säger Thorbjörn. Han fortsätter ”om vi kan förvalta det vi har idag, på ett sätt som stödjer det vi vill utveckla och prioritera så tror jag att vi får med oss det mesta som gynnar Älgshult. Ja det bästa hade varit fler goda samarbeten, som detta” säger han och gör en gest som omfamnar hela vattenkällan. ”Detta finns tack vare engagerade och drivna aktörer runt om i Östra Uppvidinge som vill ge, både driv och framtidsstro till såväl unga som gamla.” (Thorbjörn Bennesved, muntl. 2024).

Det märks att Rolf, Kent, Lars och Thorbjörn har stor tillit till bygdens driv. De uttrycker glädje och entusiasm över att så många aktörer också känner samma behov av att gå samman. Extra roligt blir det när externa aktörer är nyfikna, som när EU och Volvo trucks gästade invigningen av vätgasstationen i byn. Även när kommunen visar stöd och tillit växer framtidsstron *”som nu med vattenkällan och framtidsbyn.”* säger Thorbjörn. Gruppen talar om att de vill att framtiden ska vara till för kollektivets bästa varpå man måste inkludera de som ingår i kollektivet, vilket är en brokig grupp av människor och aktörer som alla måste kunna leva ett gott liv i Älgshult.

Vad hade kunnat hända i Älgshult för att det skulle bli sämre?

”Att vi blir för stora och därmed tappar våra rötter, att bli centralort till exempel.” Säger Thorbjörn. Diskussionen om en positiv eller negativ framtid för Älgshult löper mellan det historiska arvet som kommer från tiden då glasbruken stod i bruk, då Älgshult sattes på kartan och la grunden för den gedigna entreprenörssandan, och en framtid som handlar om att fortsätta utvecklas så att urkraften hålls vid liv. Idag handlar inte livet i Älgshult om glasbruken, utan om vetskopen om att det är därifrån ortens driv kommer och att det skulle vara givande om Älgshult sattes på kartan igen, då med ett annat fokus.

BIODLARMUSEET

Efter samtalet med Rolf, Kent, Lars och Thorbjörn åker jag, Rolf och Kent till Sveriges enda Biodlarmuseum som ligger vackert belägen mitt i det småländska landskapet. Rolf som har varit med och startat upp och berättar om hur fastigheten gått från privat ägo till att tillhöra biodlarföreningen. Ytterligare ett

exempel på hur viktigt det är med engagerade lokalbor. Idag består föreningen av ett 50-tal medlemmar (Uppvidinge biodlarförening 2024) som förvaltar arvet från Karl Von Linnés bror (även kallad Bikungen), som 1718 föddes i länet. (Uppsala universitet 2024).

Figur 60. Rolf Wilhelmsson utanför biodlarmuseet. I bakgrunden syns älgen som tidigare varit symbolen för Älgshults glasbruk och som idag är symbolen för vägskylden "Varning för djur".

ANNA-LENA
GUSTAFSSON

Figur 61. Anna-Lena, rektor på Älghults Friskola

ANNA-LENA GUSTAVSSON

Förmiddagen den 10 December träffar jag Anna-Lena Gustafsson som idag arbetar som rektor på Älghults friskola. Vi sätter oss inne på Anna-lenas kontor. På andra sidan väggen sjunger eleverna luciasånger.

Hon berättar att hon har bott i byn under lång tid och har sett byn i olika skeden. På Bennesveds åkeri ("åkeriet") som hennes Bror Thorbjörn driver, har hon spenderat mycket tid. Det är en av platserna som hon ringar in som betydelsefull under kommande workshop.

Hon beskriver Älghult som en central plats och fortsätter, "Vi har ungefär lika långt till Kalmar som till Växjö. Vi har affär, skola och

arbete att gå till. En sjö att bada i och vack-
er natur utanför husknuten. Det är billigt att
bo här, så jag har råd att ha en bil. Att vi har
en centrumhandel, trots att vi bara är drygt
450 invånare här tycker jag är fantastiskt." (Anna-Lena Gustafsson, muntl. 2024). Hon nämner flera exempel på vad som gör Älghult till en trygg och bra plats att leva på, och menar att det i första hand handlar om människorna som bor här.

SAMTALSINTERVJU

Berätta om dig själv, vad du gör och om din relation till Älghult.

Engagerar du dig? Varför? Varför inte? Varför tror du att man engagerar sig i lokala aktiviteter, organisationer eller på egen hand och varför gör man inte det?

Att arbeta ideellt är enligt Anna-Lena en del av ett liv på landet. Hon tar upp ett exempel som för 19 år sedan fick hela Älghult att agera.

"Det började 2005-2006 i samband med att kommunen beslutade om att lägga ned undervisningen för F-6 i Älghult. Då kom ett genuint gensvar från oss som bor här, att vi är rädda om vårt samhälle. Vi som lever här ser och upplever sambandet mellan att det finns en skola, att det finns en affär, att det finns en arbetsplats att gå till och hur mycket våra bostäder är värda. Man inte kan plocka ut någonting ur dethär samspelet utan att andra faktorer rubbas eller att det får konsekvenser. När beslutet om att stänga skolan kom, så var det många som insåg just detta och om man då inte agerar, är landsbygdsdöden nära." hon fortsätter "Vi tänkte att om inte någon gör det åt oss, så gör vi det själva." (Anna-Lena Gustafsson, muntl. 2024).

Efter att bygden hade gått samman och gemensamt köpt lokaler, renoverat och rekryterat så att skolan har kunnat fortsätta sin undervisning har tilltron till det lokala engagemanget ökat. Hon menar precis som tidigare intervjuade att byn har en fantastisk kraft att vända någonting negativt till någonting positivt när man går samman. Hon menar att det finns en dela-med-sig ådra i byn. Folk hjälper till utifrån sina egna förutsättningar, varpå hon säger "Det känns unikt att det kan vara på det sättet och i den utsträckningen det faktiskt är, man skulle kunna säga att ligger i Älghults DNA. Det finns liksom ingen förväntning i att allt ska ske av sig självt, nej man får driva på tillsammans." (ibid).

"Samtidigt är det tuffare idag att nå engagemang, att få människor att göra frivilliga insatser på ideell basis, vilket syns i samtliga föreningar", säger hon. "Det kan bero på ett generationsglapp, men jag tror att mycket hänger på vilket mindset man har och hur man vill att livet ska se ut." Hon fortsätter "Jag tycker att man ser det mer och mer, när man ser till det stora hela, att människor i allt högre grad ifrågasätter sina livsval och vågar tänka nytt." (ibid). Att det kommer ske en förändring till det bättre, med mer engagemang, tror hon absolut på.

Vidare menar hon att bristande engagemang också att kan bero på att det finns en rädsla för att bli uppbunden eller ansvarig ekonomiskt, vilket egentligen grundar sig i kunskapsbrist och oro.

"Det är viktigt att se att det finns olika typer av engagemang. Både initiativ som går i stil med att våga ta en roll i en förening, men också att vara där när det behövs rent praktiskt. Båda är lika viktiga och i Älgghult behövs båda." (Anna-Lena Gustafsson, muntl. 2024). Vi pratar vidare om hur man kan bli engagerad och involverad i byn. Att man redan som barn kommer in i bygdesammanhang och får lov att vara handlingskraftig är en sådan sak som nämns. "Nu till lucia till exempel får årskurs 6 baka kakor tillsammans med pensionärerna på hembygdsgården. Det kanske inte ses som en stor grej, men det bygger relationen mellan generationerna och ger en glädje av att sedan kunna bjuda på de gemensamt bakade kakorna under lucia-firandet." (ibid) Anna-Lena pratar om dessa initiativ som självklara, vilket de också verkar vara. Eftersom alla mer eller mindre känner varandra är det inte svårt att lyfta på luren och att sedan fråga om hjälp är inte heller svårt eftersom det enligt Anna-Lena "ger mervärde för alla" att arbeta för bygdens bästa tillsammans.

WORKSHOP

När jag vecklar ut kartan över Älgghults tätort säger även Anna-Lena att gränsdragningen för vad som enligt henne ingår i Älgghult är betydligt större än vad man ser på kartan. Hon berättar om samarbetet mellan föreningarna i byarna runt om kring och ger ett exempel på midsommar och ringar in Verandiparken: *"Det är skytteföreningen som äger den och bedriver sin verksamhet där, men den kan hyras och användas till vad som helst. Det firas alltid midsommar här till exempel. Vi är noga med att ha god kontakt med de andra föreningarna runt om i byarna så att man inte krockar med aktiviteter, vi vill ju samarbeta, inte konkurrera. Men då (på midsommar) åker vi och hämtar alla våra turister som bor i sommarhusen i en risb eklädd källa och beger oss mot Verandi, där vi är några stycken som ser till att alla får ta sig en bit jordgubbstårta." (Anna-Lena Gustafsson, muntl. 2024).*

Hon ringar in sommarhusen på kartan och menar på att det är en annan del av livet i Älgghult. *"När många av de som är året-runt-boende åker till sina stugor på Öland, befolkas byn istället av sommargäster"* (Anna-Lena Gustafsson, muntl. 2024).

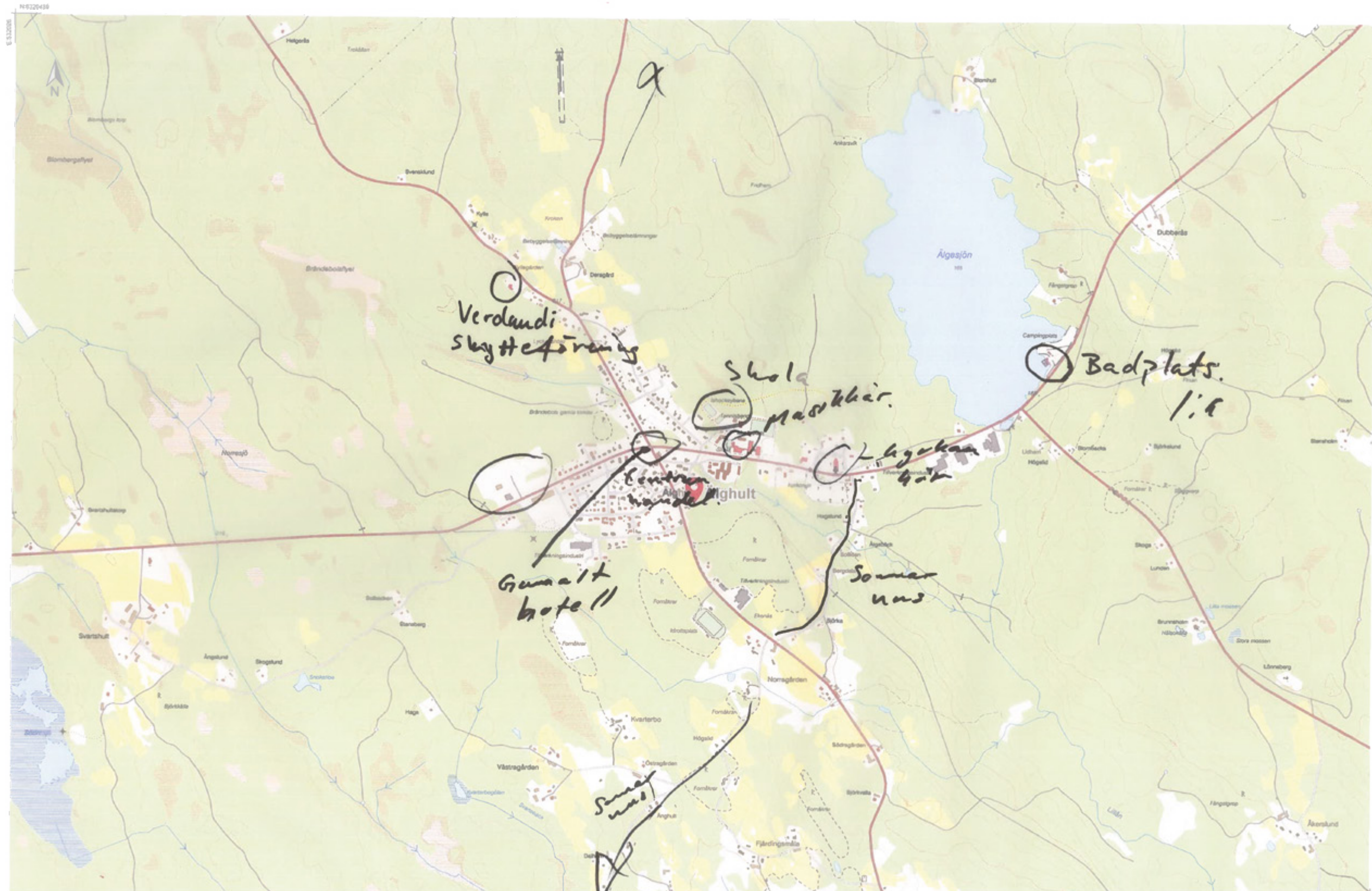
Hon ringar in badplatsen och sitt hem som sin absoluta favorit platser. *"Det är en ynnest att ha badplatsen så nära. Där är vi nästan jämt under somrarna."* (ibid).

Skolan är också en given plats att ringa in, inte bara för att hon arbetar där utan att det också är ett levande tecken på vad drivet, som är karaktäristiskt för Älgghult, kan åstadkomma. I skolbyggnaderna bedrivs också musikkårens verksamhet, vilket är hela kommunens musikkår men är förlagd i byn. Enligt Anna-Lena skulle musiklivet absolut klassas som en viktig mötesplats i byn. *"Om man tänker att Alstermo har sporten som sin nisch, så skulle jag vilja påstå att musiken är en av nischerna som finns i Älgghult."* Säger hon.

När jag frågar henne om det finns någon plats i Älgghult som hon tycker mindre om, funderar hon en stund och säger att det finns en specifik sak som sticker i både ögon och hjärta *"Hotellet. Det är en skamfläck som står och talar för sig själv. Det blir så tydligt att bakomliggande incitament är A och O när man tar sig an en plats eller köper en fastighet. Om man ser till Stiftelsehusen till exempel, så är det samma sak där. De såldes till någon som kunde erbjuda en högre summa pengar och inte till någon som bor i bygden. Husen hade inte kunnat förfalla så här om man hade omvärderat betydelsen av fastigheterna och låtit ägandeskapet gå till någon som förstår innebörden av att upprätthålla en god förvaltning av dem."*

Se Anna-Lenas kartskitser på nästa sida.

Haugårds sjö
Fiskeförening

Figur 62. Anna-Lenas kartskiss över Älgåhult

AVSLUTANDE FRÅGOR

Vad hade kunnat hända i Älgthult för att det skulle kunna bli bättre? – Vad skulle det bästa scenariot vara?

Vad hade kunnat hända i Älgthult för att det skulle bli sämre?

Anna-Lenas svar är tydligt: *"Tänk om det skulle komma 5 eller 10 barnfamiljer hit, eller par som vill bilda familj. Det skulle vända samhället direkt. Nytt liv skulle automatiskt infinna sig. Det hade varit det bästa scenariot för både överlevnad av skolan och ge en skjuts av framtidstro."*

Hon återkopplar till att Älgthult har en tradition av musik och säger *"tänk om vi kunde utveckla det, se till att det blir en kulturskola här. Det hade varit väldigt roligt för alla åldrar, tror jag."*

Hon säger också att det som hade kunnat va det sämsta scenariot skulle vara motsatsen, att det inte sker någon förnygring i Älgthult.

Vi pratar också om vikten av att ha förståelse för den sköra tråd som små bygder lever på. *"Utomstående aktörer som bedriver samhällsmässig utveckling behöver anamma deras främsta uppdrag - att fråga sig för vem de utvecklar, och varför. Byar idag är i allmänhet alldeles för känsliga för att bli motarbetade eller nedprioriterade som röst när det kommer till sådana saker."*

ÄLGHULTS FRISKOLA

Den ena av kommunens två skolor som håller undervisning för *alla* grundskoleåren är förlagd i Älgthult. Mycket tack vare den starka bygdeandan och en lång tradition. När Sveriges första folkskolestadga kom 1842 var Älgthults häradsprost tidig med att instifta en skola i byn (Blomén 1955). Redan ett år senare var skolverksamheten igång. Sedan 1948 har skolverksamheten huserat i dagens lokaler, se bild 61. Arvet om att ha en skola i byn, som sträcker sig 183 år tillbaks, finns kvar tack vare bygdens handlingskraft och

omsorg för trygga samhällsfunktioner. Sommarlovet 2006 kommer många ihåg, då det kvickt och gediget skapades en ekonomisk förening i byn för att köpa upp lokaler och renovera, när kommunen menade att stänga ner verksamheten. Skolan har fortsatt driva sin verksamhet sedan dess men är beroende av tillströmning av barn i tidiga skolålder (Anna-Lena Gustafsson, muntl. 2024). Något som idag hänger på en allt skörare tråd, när urbaniseringen allt mer blivit en konstant och inte en tillfällighet.

Figur 63. Älgthults friskola fotat från vägen

Figur 64. Greger, Frisör och uppvuxen i Älg hult

GREGER BERGFELDT

Greger är tredje generationens frisör på Bergfeldts frisörer, som hans mormor startade i Älg hult. Idag är han ägare av salongen och har fortfarande kvar ursprungslokalen i Älg hult, där han är ett par dagar i veckan. Trots att Greger inte bor i bygden, utan i Kalmar, så är han i princip uppväxt på salongen i Älg hult och har sedan barnsben varit varse beroendet av kunder. Han menar att han tidigt fick lära sig vikten av relationsbyggande med andra människor. "utan relationer och vänskaper - inget jobb".

SAMTALSARTAD INTERVJU

Berätta om dig själv, vad du gör och om din relationen till Älg hult.

Engagerar du dig? Varför? Varför inte? Varför tror du att man engagerar sig i lokala aktiviteter, organisationer eller på egen hand och varför gör man inte det?

Gregers engagemang blossade upp 2018 när diskussionen om högstadieskolans lokaler blev strängare. "I samband med att högstadieskolans inomhusmiljöer blev klassade som undermåliga ökade oron för stängning. Samtidigt pratades det mycket om det sjunkande barnantalet och man kunde se att orosmolnen började torna upp sig. Jag bestämde mig då för att skicka iväg ett mail till ett gäng människor i trakten, Älg hult, Alstermo och Fröseke. Jag ville nå ut till människorna och se om det finns någonting vi kan göra, tillsammans. Då var det 7-8 stycken som nappade och ville träffas för att spåna på någonting som kunde sänka orosnivåerna" (Greger Bergfeldt, muntl. 2024).

Då skolan är svår att påverka så bestämde sig den engagerade gruppen att de skulle påverka på annat sätt. Idén om Vattenkällan föddes och i September 2022 invigdes företagshotellet. Idag är det fullt uthyrt och med ständiga bokningar i konferensrummen. Enligt Greger är det en mycket lycklig historia som han tror bara är början på vad som skulle kunna hända i Älg hult. "Detta samarbete som startades 2018 gav så mycket energi och vilja. Inte bara för oss som engagerade oss och var med och startade Älg hult AB och Vattenkällan, utan också för de som kan nyttja lokalerna och kan fortsätta och utveckla sitt arbete på plats i Älg hult."

Nu arbetar Greger tillsammans med en del av den grupp som engagerade sig i Vattenkällan för att bygga en ny högstadieskola. När kommunen inte hade tillräckligt med resurser för att utföra arbetet i tid lades det ut ett anbud. Med ideellt initiativ och utan tidigare erfarenhet om hur de skulle gå till väga, godtogs det förslag som Greger, Thorbjörn, Jan Bladh och Alexander Bladh skickade in till kommunen genom det nystartade företaget Älg hultskolan AB. Nu är bygget i full gång och Greger säger "Vi vill inte tjäna en enda krona på det här, utan detta är för Älg hult."

Skolan rymmer både bibliotek och ny idrottshall och har avtal på att fortsätta hålla undervisning i 25 år och därmed har man säkrat högstadieskolans framtid för en hel generation framöver.

"Tack vare Vattenkällan har vi förändrat vår gemensamma tanke vad kan kommunen göra för oss, till, vad kan vi göra för kommunen. Vilket nog ger rum för ett ännu mer givande arbete för både kommun och lokala krafter."

På frågan **varför man engagerar sig i en lokal bygd**, resonerar Greger kring att det måste finnas vissa fasta tydliga institutioner som människor kan samlas kring, eller hålla tag i. Han nämner näringslivet som en sådan *”Att det finns någonstans man kan arbeta, vilket det finns här i bygden: Amo kabel, A-plast, Gefab - Några stabila platser som är såpass robusta att man kan lita på att de finns kvar under en längre tid, så att man inte behöver flytta.”* Vi pratar också om trygghet som en stor faktor till att människor vågar och vill engagera sig, vilket man känner när man blir en del av genom det sociala nätverket som finns i byn.

WORKSHOP

När Greger fattar pennan och ska ringa in betydelsefulla platser i Älgfalt så fortsätter samtalet från frisörsalongen, till platsen han växte upp på - Norrvägen 9 som en fantastisk plats att växa upp på. Han berättar om badplatsen, där hans barn har gått i simskola under många år. Också om skolan, om betydelsefulla lärare han haft under sin egen skolgång i Älgfalt. Ett exempel är Elin Fredriksson, som även har haft stor betydelse för Hembygdsgården, vilken han därmed ringar in som betydelsefull för honom.

Kyrkan och församlingshemmet är också en del av livet i Älgfalt, det är fortfarande en viktig mötesplats för många, med bland annat kör och evenemang, och blir därmed viktig att ringa in.

Han poängterar centrumlivet som väldigt viktigt och säger *”När Coop lades ned så blev det en riktig väckarklocka - vi måste ju handla i byn om vi vill att affären ska vara kvar. Nu när jag går in och handlar i den nya affären så sitter det nästan alltid någon där och fikar, både unga och gamla träffas ju där nu.”* Det ger en indikation om att det faktiskt är mer aktivitet där nu, än tidigare.

Han berättar om stiftelsehusen, som han flyttade till första gången han flyttade hemifrån och säger *”Det har gått en tid sedan dess, och ja det blev olyckligt där. Det hade verkligen inte behövt bli så. Samma sak med hotellet. Men nu försöker jag reda lite i hur man skulle kunna gå till väga med dessa husen och då är det viktigt att poäng-*

100

tera att det ligger möjligheter i dessa fastigheter. Jag är mån om att samarbeta kring sådana här saker och då behöver man ha den inställningen att - vi löser det tillsammans.” (Greger Bergfeldt, muntl. 2024).

Se Gregers skisser på nästa sida.

AVSLUTANDE FRÅGOR

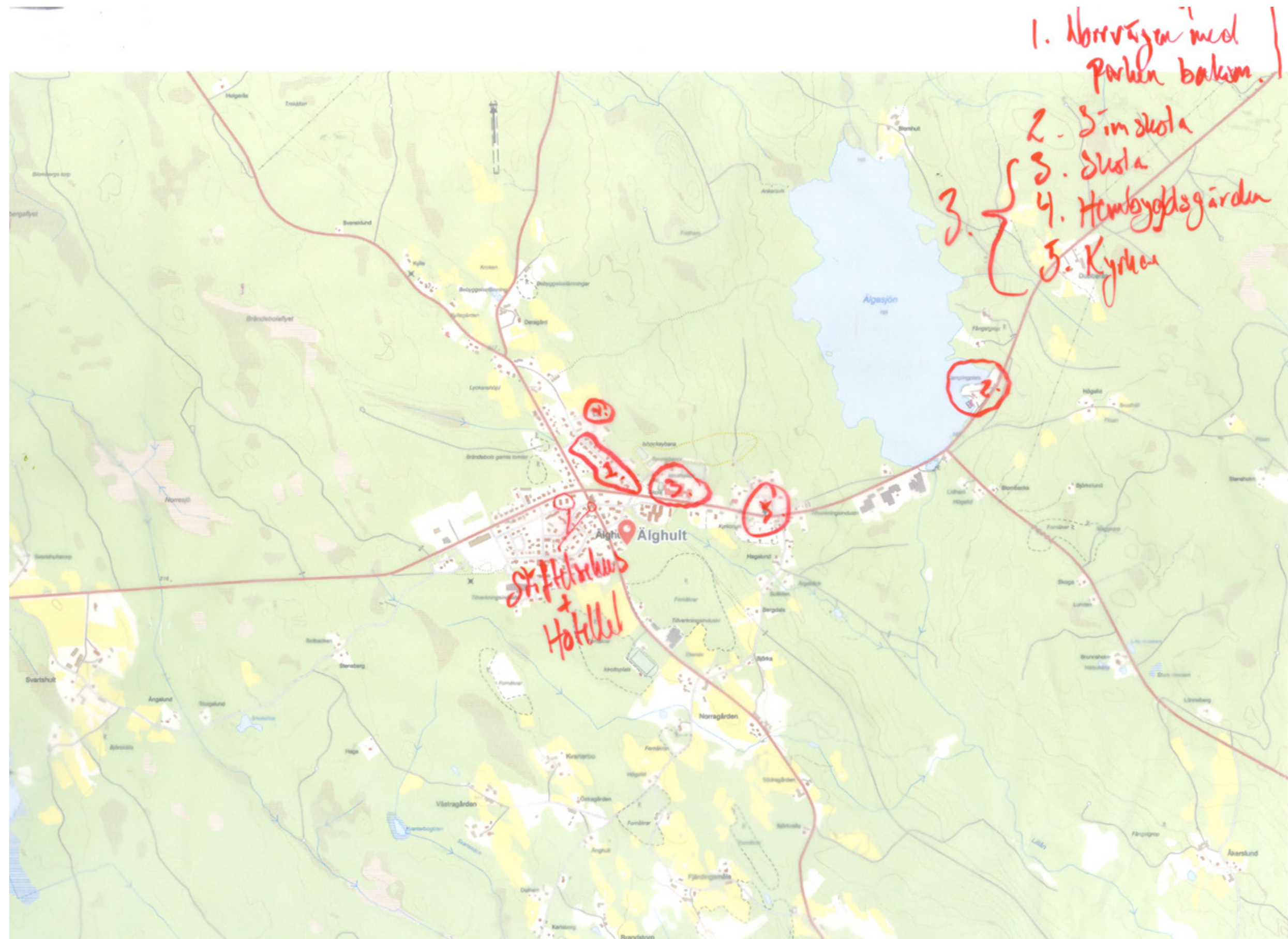
Vad hade kunnat hända i Älgfalt för att det skulle kunna bli bättre? - Vad skulle det bästa scenariot vara?

Vad hade kunnat hända i Älgfalt för att det skulle bli sämre?

”Om vi såg en större inflyttning så hade det vart jättebra, särskilt om det kom hit fler barnfamiljer. Vill man ha en bullerby-by så finns det här - om man vill att det ska vara det. Och om man inte vill det så måste det inte bli så, det blir vad man gör det till.” Just det där sista som Greger säger, *”Det blir vad man gör det till”* Det ringar in hela samtalet. *”Det finns så många kvalitéer i den här bygden, så nu gäller det bara att kunna förmedla det”* (Greger Bergfeldt, muntl. 2024).

”Affären är såklart lite känslig, vi måste fortsätta handla där om den ska vara kvar. Barn är såklart också viktigt, att det blir en föryngring så att friskolan kan fortsätta med sin undervisning.” (Greger Bergfeldt, muntl. 2024).

101

Figur 65. Gregers kartskisser över Älgshult

BYPROMENADEN

För att kunna möta eleverna på Älghults friskola på bästa sätt och ta reda på hur de upplever Älghult behövde jag ett annat forum att diskutera i. Jag tog hjälp av Frederik Aagaard Hagemann som tidigare arbetet med barn, men också av Växtverkets metod ”fototagging” (Växtverket u.å), ett utav deras metod-tips vid barninvolvering.

Frederiks kunskap gav mig trygghet att prata med barnen på ett nyfiket och öppet sätt. Viktigt betyder att jag under denna träff var noga med att se till vad *gruppen* tyckte och kände.

Friskolan har under 2024-2025 ”Hembygd” som tema-ämne, vilket gjorde att jag fick lov att samarbeta med undervisningen och lägga min träff under skoltid. Detta gav träffen ännu mer vikt, då jag även ville att eleverna skulle kunna ta med sig lärdom eller tankar efter att ha medverkat i sessionen. Upplägget går från att prata om historia, till att röra sig ute i dagens Älghult och samtidigt prata om historia, för att sedan sammanfatta sin upplevelse av Älghult genom historia, idag och sin önskan för framtiden.

Upplägget såg ut som följande:

Historisk genomgång av bygden

Jag och en av lärarna visade bilder på hur Älghult såg ut och vad man gjorde i byn under 1900-talet.

Bypromenad och fototagging

Tillsammans med lärare gick vi en förutbestämd runda i byn, och pratade om platserns historia. Samtidigt fick eleverna i grupper fototagga egna platser och tycka till. Under promenaden pratade vi även om deras favoritplatser.

Rita-och-skissa

Efter promenaden fick eleverna sätta sig i grupperna och skissa på vad de saknar i Älghult och vad det bästa med Älghult är. De fick rita både på karta och på blankt papper.

Historisk genomgång av bygden

För att eleverna skulle sätta sig in i att Älghult har sett annorlunda ut och varit en plats med tågstation, fler affärer och glasbruk, satte jag samman en PowerPoint med bilder från förr. Några av dessa syns på sida 57-58. Jag blev överraskad över det stora intresset som visades från eleverna och vi började redan i denna fasen titta ut genom fönstret och peka på vägar som letts om och byggnader som fått ny användning.

Bypromenad och fototagging

Innan promenaden påbörjades delades eleverna in i grupper om 3-4 elever i varje. Därefter fick varje grupp 13 papperslappar med ett ord på varje lapp, så kallade ”taggar” (*hashtags*, #). Orden jag valde att skriva på lapparna var inspirerade av Växtverkets egna exempel men för att få kontext till Älghult och projektet lade jag till några egna:

FAVORITPLATS

ROLIGT

TRÅKIGT

FINT

FULT

MER AV DETTA

MINDRE AV DETTA

TYPISKT ÄLGHULT

OVANLIGT

SPÄNNANDE

LÄSKIGT

FRAMTIDEN

HISTORISKT

Inspiration från Växtverket, samt några egna, påhittade ord som jag ansåg vara viktiga för att bli mer anpassat till Älghult. (Växtverket u.å)

Eleverna fick sedan följande instruktioner:
När som helst under promenaden får ni använda era lappar för att tycka till om en plats ni tycker passar in på någon av lapparna. Vi kommer stanna på några olika platser i byn och prata om dem, då passar det bra att se sig om ordentligt för att sedan kunna använda en lapp. Eleverna får då prata ihop sig i gruppen om vad man känner inför en plats och komma överens om en tagg att använda.

BYPROMENADENS RUTT

Figur 66. Karta över bypromenaden, från skolan, till glasbruket och tillbaks- en historisk vandring.

START & DAGENS CENTRUM

Sträckan som jag valt ut till byvandring samt de stopp som görs för att prata om historia ses på figur 66. Promenaden startar på skolan och första stoppet görs vid dagens centrum.

Figur 67. Redigerad bild på elevskaran med lärare framför den stora eken i centrum

Vi pratar om byggnader som inte ger sken av att ha varit mjölkaffär, om människor som tidigare bott i husen och om hur livet hade kunnat se ut under 1950-talet. Eleverna ser sig omkring och pratar ihop sig i grupperna och springer från plats till plats för att tycka till. På sida 108-111 syns ett urval av alla taggade platser.

GAMLA HOTELLET

Huset som tidigare varit hotell och restaurang står idag tomt. Byggnaden står som fond i dagens centrum i Älgshult och är därmed väl känd bland eleverna - trots det har de olika tankar och känslor inför byggnaden.

SPÄNNANDE

"man blir nyfiken, man vill kika in"

LÄSKIGT

"det finns spöken här, det ser läskigt ut, övergivet"

STATYN & LIVSMEDELSAFFÄREN

FINT

"vi kunde inte välja mellan *fint* och *typiskt Älgshult*. Vi tycker om den"

Flera av eleverna stannar också upp vid livsmedelsaffären och lyfter flera taggar...

HISTORISKT

"Ganska coolt att det alltid har funnits en matbutik på den här gatan"

MER AV DETTA

"Jag brukar inte hänga här men det är ändå bra att kunna handla"

TYPISKT ÄLGSHULT

"Den heter Älgshults livsmedelsbutik, det finns nog bara en sån i hela Sverige"

GAMLA CENTRUM & TÅGSTATIONEN

Vid det andra stoppet pratar vi om det före-detta centrum som för eleverna idag står utan signalement för att ha varit handels- och mötesplats. Illustrerande vandrar vi ned mot den plats som tidigare varit tågstation, som så många andra gjort innan oss.

FRAMTIDEN

"Det ser ut som de renoverar (byggställning) och det betyder ju att huset kommer fortsätta stå här in i framtiden"

HISTORISKT

"Jag visste inte att det hade varit ett centrum här nere, inte heller en tågstation"

LÄSKIGT

"Det spökar nog här också, det känns läskigt och öde"

GLASBRUKET & AVRUNDNING

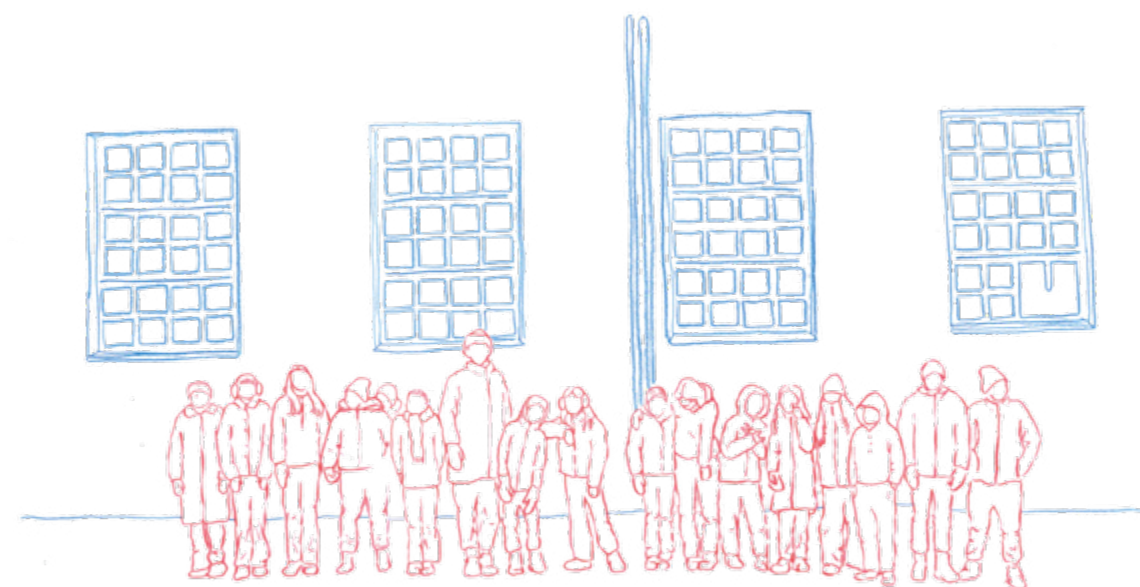
Vid Älghults glasbruk lägger gruppen märke till historiens vingslag. Vi pratar om fabriken glada produktionsdagar, då detta var en av de stora arbetsplatserna i byn. Vi pratar igen om tågen som rullade genom byn och transporterade både människor och gods.

HISTORISKT

"Man undrar hur det va här när man jobbade här och kunde åka tåg från Älghult"

TYPISKT ÄLGHULT

"Älghults Glasbruk, det säger sig själv"

På vägen tillbaks pratar vi om favoritplatser och vart de brukar vara när de är ute i Älghult, och om de är det - varför och varför inte.

Lekplatser, Livsmedelsaffären och skolan är de platser som de använder mest. På fritiden tar eleverna sig till andra orter för att utöva sina fritidsintressen.

Väl tillbaks på skolan samlas vi i klassrummet varpå varje grupp får varsitt A0-ark. På ena sidan finns en förenklad karta över Älghult, andra sidan är blank för att kunna rita fritt. Varje grupp får nu i uppgift att på kartan och på kartans baksida (blankt papper) rita det som är mest speciellt med Älghult, sina bästa platser, vad de saknar i Älghult och vad de skulle vilje se eller göra i Älghult i framtiden. Se figur 68-75.

Figur 68. Gruppen ritar in platser de tycker är bra och får motivera varför.

Figur 70. Gruppen ritar in platser de tycker är bra och får motivera varför.

Figur 69. Gruppen ritar in platser de tycker är bra och får motivera varför.

Figur 71. Gruppen ritar in platser de tycker är bra och får motivera varför.

Simhall (Saknas)
Gamla banken (Speciellt)
Nybyggnation av högstadiet (Speciellt)
Bensinstation (Speciellt)
Älgasjön (Bäst)

Figur 72. Gruppen får rita in vad som är speciellt/ vad som saknas i Älgshult.

Grand samarkand (Saknas)
Simhall (Saknas)
Bowlingbana (Saknas)

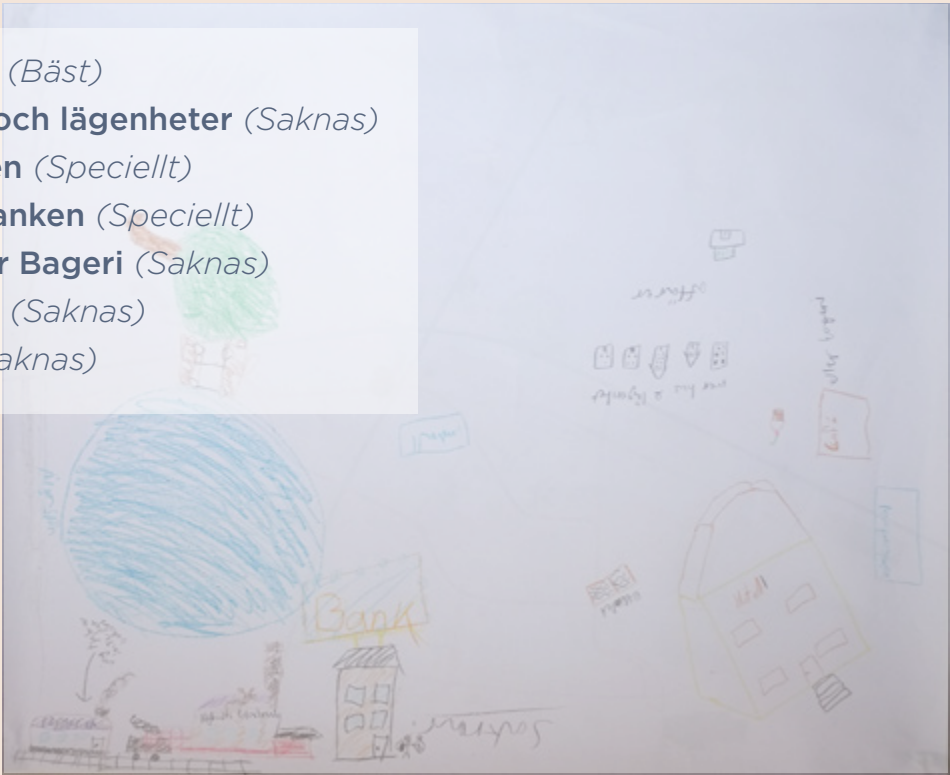
Figur 73. Gruppen får rita in vad som är speciellt/ vad som saknas i Älgshult.

Djur (Bra)
Köpcentrum (Saknas)
Tågräls (Saknas/speciellt)
Hotell och restaurang (Saknas)

Figur 74. Gruppen får rita in vad som är speciellt/ vad som saknas i Älgshult.

Älgasjön (Bäst)
Mer hus och lägenheter (Saknas)
Järnvägen (Speciellt)
Gamla banken (Speciellt)
Café eller Bageri (Saknas)
Bibliotek (Saknas)
Hotell (Saknas)

Figur 75. Gruppen får rita in vad som är speciellt/ vad som saknas i Älgshult.

För att runda av workshopen pratade vi om deras tankar kring Älg-hult i ett tidsperspektiv. Eleverna gav flera konkreta reflektioner, se följande lista:

HISTORISKT PERSPEKTIV

- Glasbruket
- Polishuset
- Hur man levde förr (hade oxar och telefon-hus)
- Annan bilväg
- Järnväg
- Bank

IDAG

- Skolan
- Affären
- Gamla hotellet

FRAMTIDEN

- Bageri/fik
- Simhall
- Fler affärer
- Rallybana
- Skatepark
- Köpcentrum

SAMMANSTÄLLNING AV ALLA FASER

Samtliga intervjuer och workshops har gett insikt om att Älg-hult som boplatz tolkas både kollektivt och personligt. De kollektiva tolkningarna sammanställas i följande steg (drömtydaren) till fragment av den lokala bygdens drömmar om Älg-hults framtid. De personliga tolkningarna förbi-ses inte utan behandlas med hänsyn, då de ligger till grund för att kollektiva tolkningar ska kunna uppstå.

ETT ANNORLUNDA DISKUSSIONSUNDERLAG

För att kunna svara på frågeställningen:

”Hur ser den lokala drömmen ut och hur kan den bidra till framtida utveckling av Älgshult?”

och samtidigt uppfylla rapportens mål och metodens syfte :

”...att ge beslutsfattare, offentliga aktörer och lokalbefolkning möjlighet att forma gemensamma framtidsvisioner för Älgshult i Uppvidinge kommun.”

tyds och sammanfattas insamlad information till ett diskussionsunderlag, kallat Drömtydaren.

Med stöd från kapitel 1 - *förutsättningar*, har fem olika aspekter lyfts fram med fokus på lokal identitet, lokal utveckling och lokala drömmar. Se listan till höger. Dessa aspekter lägger grunden för diskussionsunderlaget som sedan byggs upp av insamlad information i ortsanalysen, fas 1 och fas 2. Följande sidor är exempel på hur diskussionsunderlaget skulle kunna se ut, samt hur aspekterna tolkas.

Drömtydaren ska alltså vara ett underlag för att kunna förmedla följande aspekter:

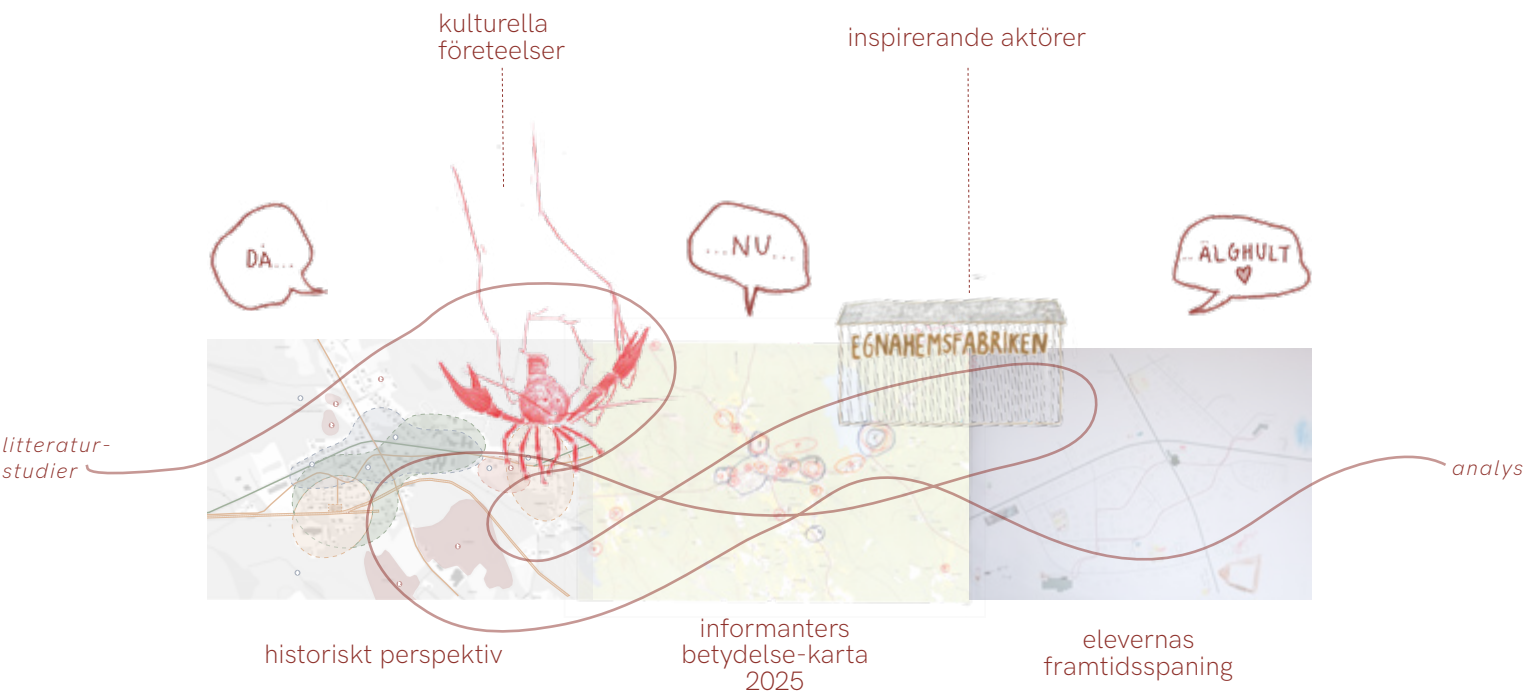
ASPEKTER

- hur människor relaterar till eller navigerar i Älgshult i sin vardag.
- lokala erfarenheter och perspektiv
- lokal kultur
- kulturella företeelser och ting som bygger lokal identitet
- fragment av lokala drömmar

ATT TYDA DRÖMFÅNGAREN

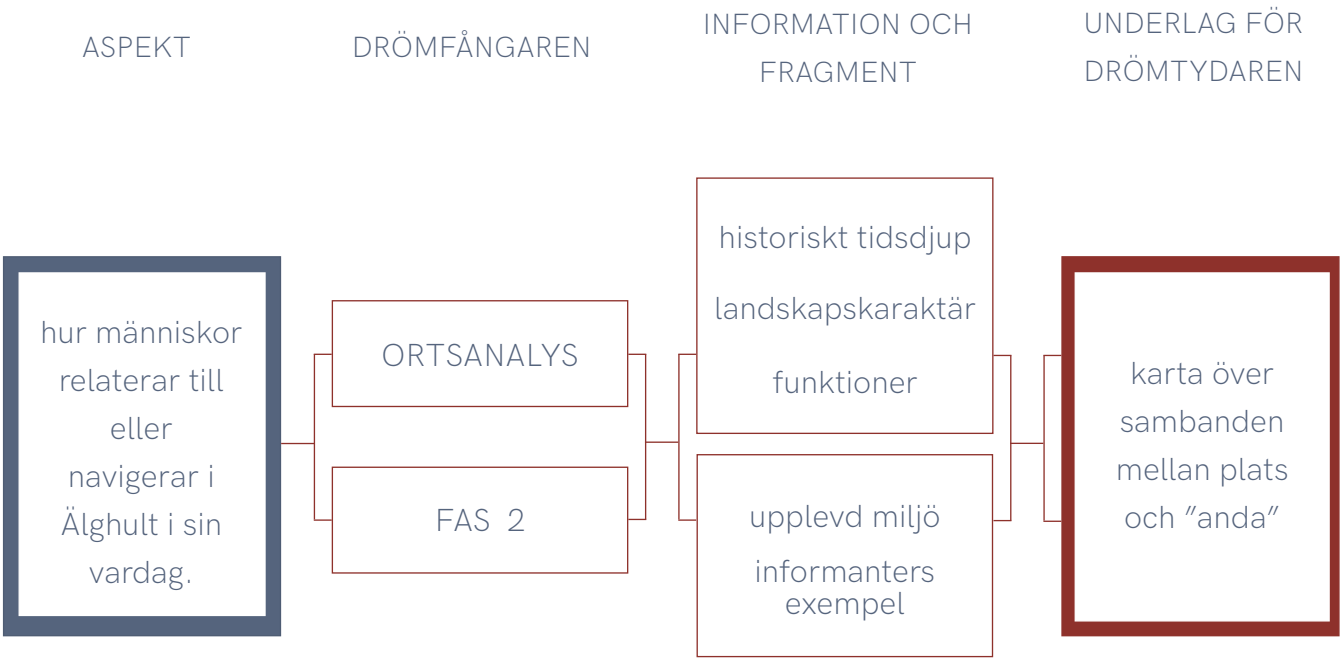

För att tydliggöra hur informationen omsätts till ett diskussionsunderlag redovisas aspekter tillsammans med fragment av drömmar och information i ett översiktlig schema. Följande ses exempel på hur aspekterna tolkas. Utfallet och ett utsnitt av diskussionsunderlaget redovisas på s.124-129.

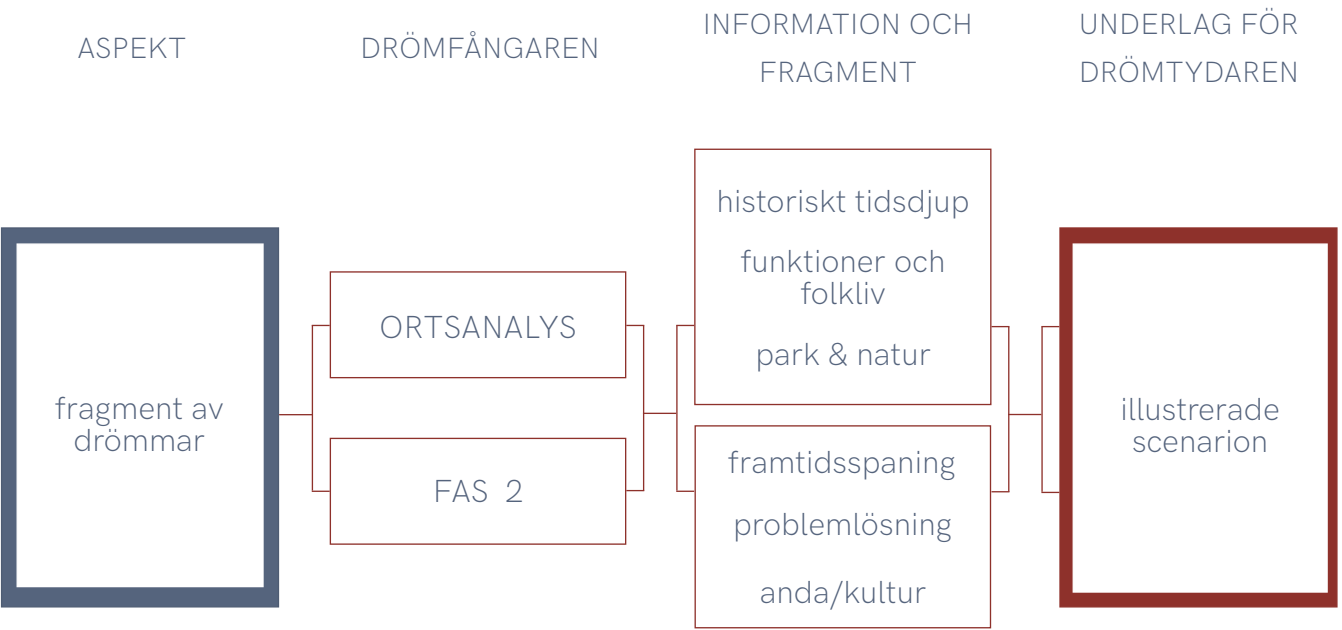

Figur 76. Visualisering av den iterativa processen att läsa av information

EXEMPEL, ASPEKT 1

EXEMPEL, ASPEKT 5

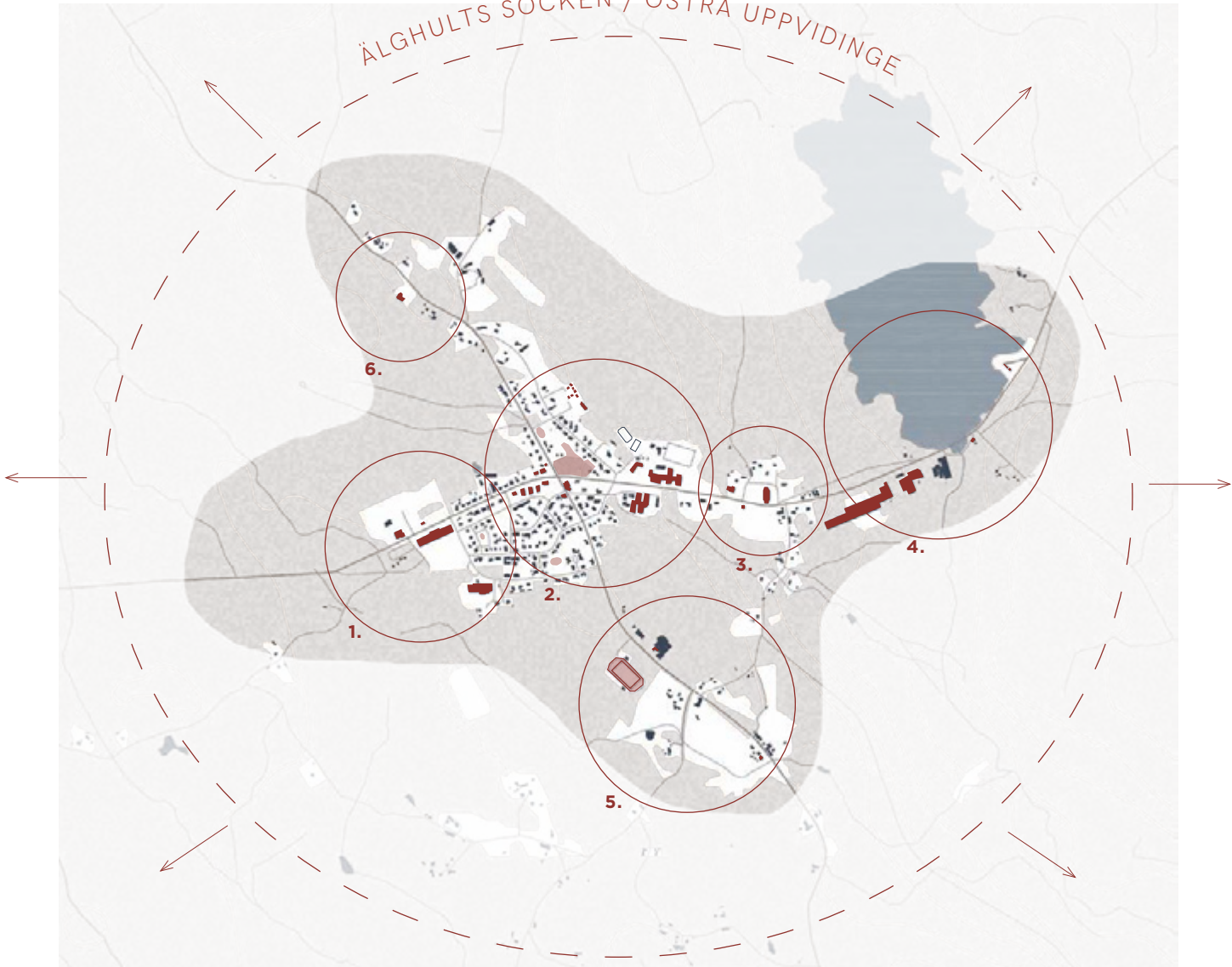
ASPEKT 1

”Hur människor relaterar till eller navigerar i Älghult i sin vardag.”

BLIR UNDERLAG FÖR

”Kartmaterial över sambanden mellan plats och ”anda”.”

Figur 77. Information från Fas 2, diskussionsunderlag för viktiga platser och sträckor i det som Älghultsbor kallar Älghult.

1. VÄSTRA

Historia, Engagemang, Entreprenörskap, Skog

2. CENTRUM

Social service, Historia, Lekpark och Park, Föreningsliv, Handel, Entreprenörskap

3. KYRKAN

Historia, Föreningsliv, Rekreation

4. ÖSTRA

Föreningsliv, Rekreation, Natur

5. SÖDRA

Idrott, Föreningsliv, Pizzeria, Natur

6. NORRA

Verandiparken, Kultur, Historia, Mötesplats

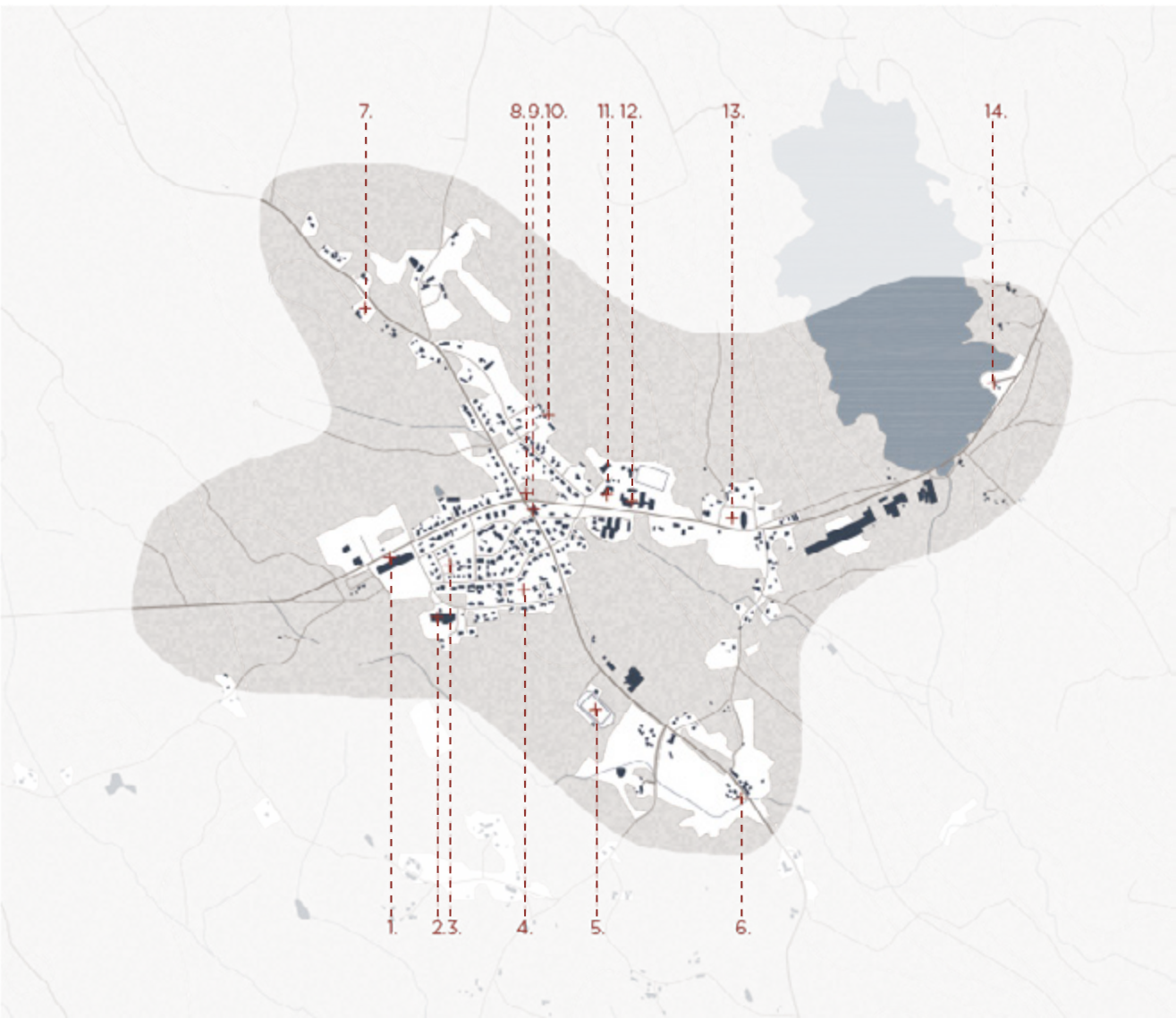
ASPEKT 2

”Lokala erfarenheter och perspektiv”

BLIR UNDERLAG FÖR

”Lokal anknytning över tid och kulturella mönster”

Figur 78. Information från Fas 2, diskussionsunderlag för samlade utsagor gällande människors upplevelser och relation till platser i byn. Punkt 1-13 byggs upp av ett ”citat” + konkretiserad beskrivning av platsen.

1. Vattenkällan

”Här sitter det (urkraften) i människorna. När någonting saknas så går man samman.”
Mötesplats för hela Östra Uppvidinge

4. Lekplats

”Ibland ses vi här, om vi inte ses hemma hos en kompis, vi mest sitter på gungorna och pratar”
Barn i Älghults spontana, men bristfälliga mötesplats

12. Älghults friskola

”En plats som lever på och av engagemang, om inte någon gör det åt oss, så gör vi det själva.”
Låg- och mellanstadieskola för Älghult m. omnejd.

14. Badplatsen

”Vid badplatsen hålls grillkvällar, simskola och kräftfiske-kvällar. En älskad mötesplats.”
Bygdens gemensamma mötesplats.

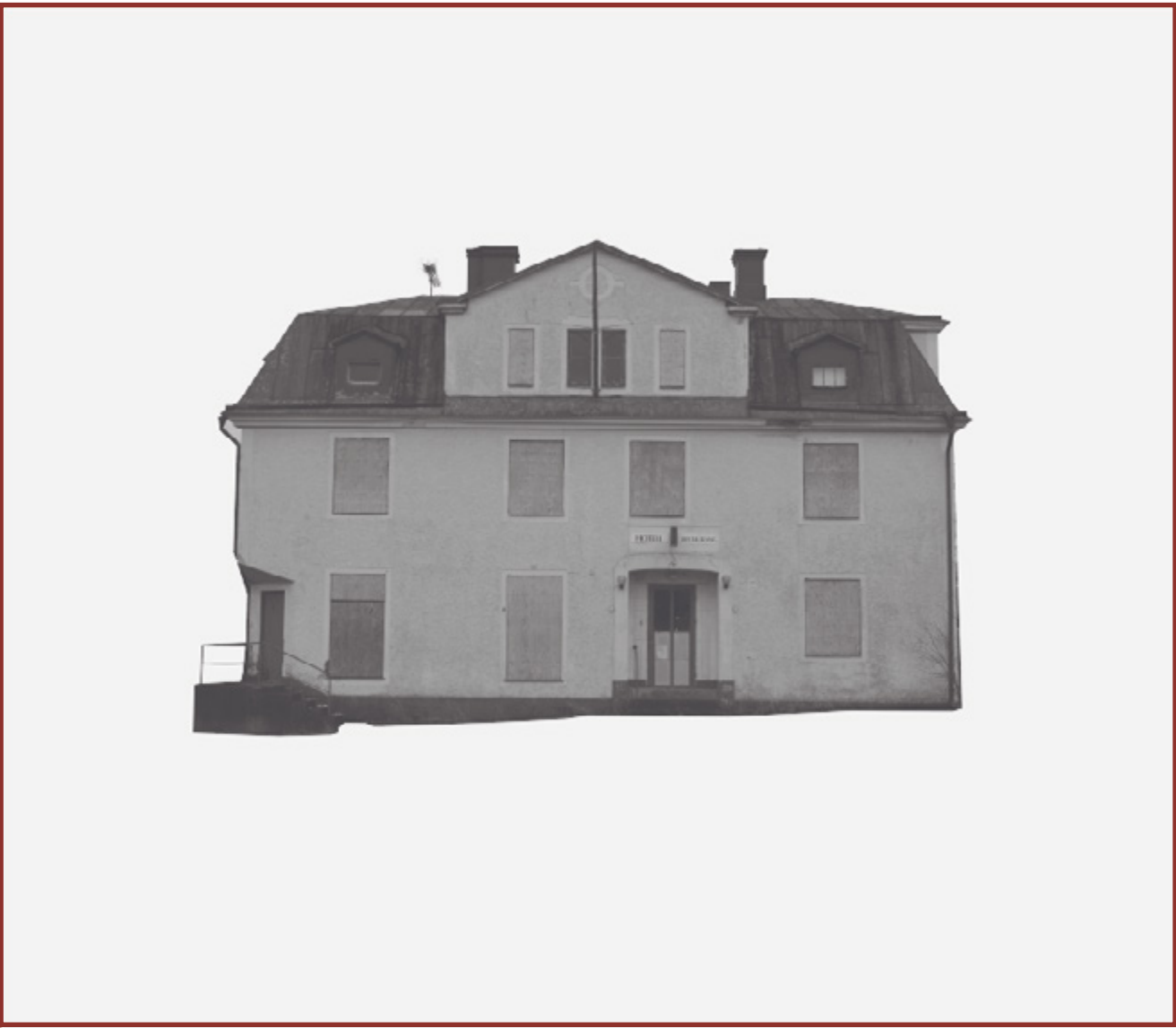
ASPEKT 5

**“Fragment av lokala
drömmar.”**

BLIR UNDERLAG FÖR

***“Fenomen som har
potential att gynna
Älghults lokala
framtida utveckling”***

Figur 79. Gamla Hotellet idag, utklippt från sin omgivning.

ETT EXEMPLIFIERAT SCENARIO

Gamla hotellet har gått från att vara en central och betydelsefull byggnad i Älghult till att stå tom och öde. Samtidigt rymmer huset en stor potential att återigen bli en viktig del av bygden genom att ta emot funktioner som idag saknas. Ett exempel är kulturell verksamhet. Musiken och sången utgör redan en stark del av gemenskapen i byn, men skulle kunna lyftas ytterligare. Här skulle en eventuell kulturskola både få utrymme och synlighet, och bli ett levande hjärta i Älghults centrum. Närheten till friskolan gör dessutom att kulturskolan kan bli en naturlig mötesplats för barn och unga – både under och efter skoltid.

Figur 80. Ett exempel på ett scenario för gamla hotellet i Älghult att bli Älghults kulturskola

ETT EXEMPLIFIERAT SCENARIO

“Fragment av lokala
drömmar.”

“Fenomen som har
potential att gynna
Älghults lokala
framtida utveckling”

Figur 81. Älghults Glasbruks baksida idag, utklippt från sin omgivning.

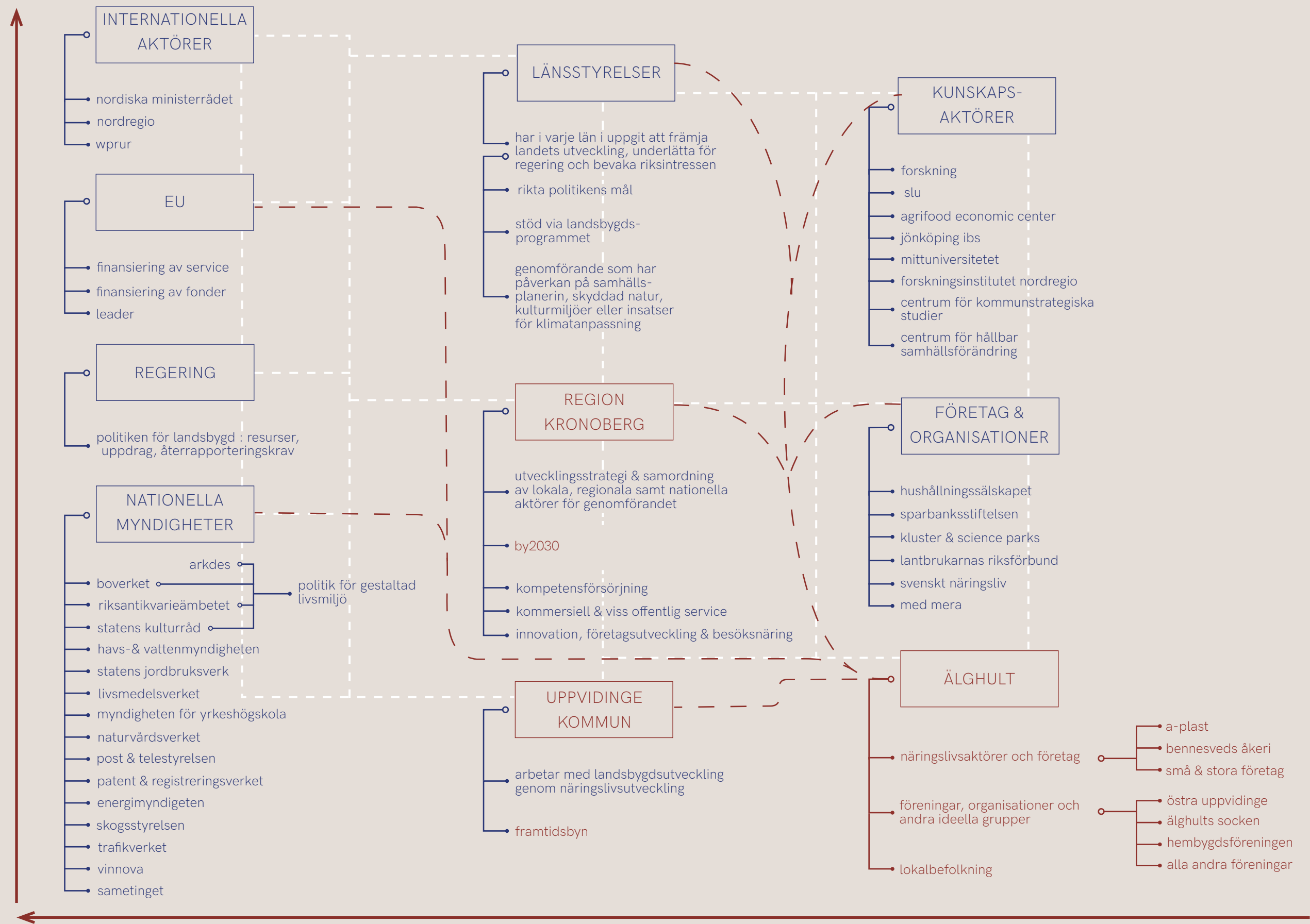
ÄLGHULTS GLASBRUK

Det gamla glasbruket i Älghult har länge stått tomt, men minner om en tid då det var en självklar arbetsplats och symbol för både utveckling och gemenskap. Byggnaden står kvar som en stark påminnelse om den Älghults-anda och det driv som fortfarande präglar bygden. I framtiden skulle glasbruket

kunna återfå liv. Denna gång som en levande boendemiljö med lägenheter, cykelverkstad, utebio och odlingsytor. En plats där historien möter framtiden och gemenskapen får nya möjligheter att växa.

Figur 82. Ett exempel på ett scenario för Älghults glasbruk att bli bebodd och belevd.

Figur 83. Modellen illustrerar ett lokalt perspektiv på landsbygdsutveckling med utgångspunkt i Älgåult. Den visar hur olika nivåer - från internationella och nationella myndigheter till region, kommun, företag, föreningar

och invånare - samverkar och påverkar utvecklingen i bygden. Samtidigt synliggörs hur dessa aktörer förhåller sig till varandra och till Älgåults egna initiativ och förutsättningar.

DISKUSISON

Figur 84. Badplatsen vid Älgasjön.

VI DRÖMMER OM ÄLGHULT

Detta arbete har utgått från tre centrala frågeställningar:

- Hur ser den lokala drömmen ut och hur kan den bidra till framtida utveckling av Älgghult?
- Hur kan landskapsarkitekten tillsammans med kommun och lokalbefolkning stödja arbetet med god gestaltad livsmiljö på landsbygden?
- Hur appliceras den egna metoden Drömfångaren? Hur skulle det analytiska underlaget Drömtydaren se ut för Älgghult?

Arbetet har visat att dessa frågor inte enbart rör Älgghult, utan berör bredare mönster i svensk landsbygdsutveckling. Diskussionen lyfter därför det paradoxala förhållandet mellan det formella, lagstadgade och det informella, vardagliga. I detta spänningsfält framträder både utmaningar och möjligheter.

Det ena perspektivet, det lagstadgade och offentliga, lägger fram sin framtidsdröm (i form av en vision) väl underbyggt av bland annat väl avvägda kalkyler och politiska grepp. Det andra perspektivet, det informella och lokala, har ingen uttalad dröm (eller vision heller för

den delen) utan en inneboende "anda", en lokal kultur som präglas av att människor som bor och verkar i lokalsamhället tror på och drömmer om en framtid, vilket syns fysiskt i byn och i sociala gemenskaper. Sällan på papper.

Mot denna bakgrund blir viljan att identifiera och synliggöra lokala drömmar central för en god hållbar utveckling på landsbygden. Frågan *Vilken framtid vill vi leva i?* har fungerat både som en underliggande påminnelse för att söka svar på ett holistiskt och neutralt sätt, men också som ett metodologiskt och reflekterande förhållningssätt till planering.

ENGAGEMANG SÖKER SAMVERKAN

I Älgghult tar sig framtidstron uttryck genom handling, gemenskap, vardagliga praktiker och ett starkt ideellt engagemang. Det finns en tydlig lokal vilja att bidra, samtidigt som formella strukturer och uttalade visioner från offentliga aktörer ofta saknas. Detta kan leda till att lokala initiativ förblir osynliga eller undervärderade av högre styrningsnivåer, alternativt uteblir.

Den underutvecklade kopplingen mellan formell planering och lokalt handlingsutrymme synliggör som sagt utmaningar, men därmed också möjligheter. Samtidigt som bristen på resurser och strukturer kan skapa hinder, pekar det uppdämda engagemanget på ett behov av att utveckla hur planering och förvaltning på landsbygden organiseras och samverkar. I Älgthult tar lokalbefolkningen ansvar för att bygden ska fortsätta leva.

Genom att tydliggöra dessa spänningsfält öppnas vägen för att undersöka hur samverkan och lokala initiativ kan stärkas.

DET HANDLAR OM ATT MÖTAS

Behovet av förändring inom samhällsplanering och landsbygdsutveckling uttrycks likartat på flera nivåer. Nationella myndigheter som Boverket och ArkDes (2023) pekar på att landsbygden ofta förbises i offentliga planeringsprocesser, samtidigt som forskare som Erlingsson & Ödalen (2018) varnar för att centraliseringen riskerar att urholka lo-

kalsamhällens kulturella handlingsutrymme. Sammantaget tyder dessa perspektiv på att nuvarande planeringsstrukturer riskerar att marginalisera lokalsamhällen och paradoxalt nog leder landsbygdsutveckling, som formellt innebär tillväxt, ofta till centralisering. Alltså en stor begränsning för lokalsamhällens kulturella handlingsutrymme och faktiska utveckling (här i betydelse av att utveckling ≠ tillväxt).

På regional nivå menar Eva Haraldsson (2024) på Region Kronoberg att samverkan mellan invånare, näringsliv och offentliga aktörer är avgörande för ökad boendeattraktivitet. Lokalt, i Älgthult, berättar aktörer som rektor Anna-Lena Gustafsson (2024) hur bybor själva tog initiativ när stödet ovanifrån inte räckte till

”Om inte någon gör det åt oss, så gör vi det själva.” (Thorbjörn Bennesved, muntl. 2024).

Från olika håll i samhället hörs liknande tankar om vad som behövs förändras - framtidens landsbygdsutveckling behöver bygga på

ömsesidig tillit, sektorsöverskridande samarbete och fördjupad förståelse för platsens och unika resurser och den lokala kulturen. Således tycks det som att både akademi, region och lokal nivå är positiva till att omfamna den informella sektorn så att den bättre inkluderas i planering och strategi. Med andra ord handlar det om att hitta hållbara och goda grunder att mötas på och nya sätt att forma gemensamma framtidsvisioner på.

Drömfångaren har vuxit fram ur en nyfikenhet på just dessa kärnfrågorna: *Vem bär egentligen ansvaret för att en plats ska utvecklas?* Och vad betyder ”*på ett hållbart sätt*” för just den lokala bygden?

Genom att låta dessa frågor stå i centrum formas en metod som söker efter berättelser, behov och drömmar som sällan ryms i formella planeringsdokument. Drömfångaren blir därmed ett sätt att öppna upp för invånarnas röster och erfarenheter, och att skapa ett flexibelt, situationsanpassat arbetssätt där handlingsutrymmet och känslan av delaktighet kan växa.

ANSVAR OCH RUNDGÅNG –
EN FÖRLEGAD LANDSBYGDSDYNAMIK

I arbetet med landsbygdsutveckling och gestaltad livsmiljö är ansvarsfördelningen mellan kommun, professionella aktörer och lokalbefolkning inte alltid tydlig. Det märks särskilt i mindre orter som Älgthult, där resurserna är begränsade och många viktiga funktioner som affär, skola och allmänna offentliga platser har kunnat vara kvar tack vare ideellt engagemang och samarbete inom byn. Denna handlingskraft är inte bara ett resultat av akuta behov, utan tycks också vara djupt förankrad i platsens kultur:

”Det känns unikt att det kan vara på det sättet och i den utsträckning det faktiskt är. Man skulle kunna säga att det ligger i Älgthults DNA. Det finns liksom ingen förväntan i att allt ska ske av sig självt, nej man får driva på tillsammans.” (Anna-Lena Gustafsson, muntl. 2024).

Samtidigt väcker den här typen av lokal mobilisering viktiga frågor om ansvar och förväntningar. *Ska det verkligen vara upp till invånarna att rädda samhällsfunktioner som skolor, butiker, mötesplatser – eller borde det vara en grundläggande del av kommunens uppdrag?*

När resurserna på kommunen inte räcker till, varken i pengar eller personal, blir det ofta lokalsamhället som tvingas kliva fram. Och när det lyckas, som i Älgthult – kan det lätt uppstå en förväntan och frustration på att civilsamhället också ska vara lösningen. Här skönjas en slags rundgång: kommunen saknar resurser att agera på snabba samhällsförändringar, lokalbefolkningen mobiliserar sig och lyckas delvis fylla tomrummet, vilket i sin tur minskar trycket på det offentliga att hitta långsiktiga strukturer för att stödja dessa platser. Engagemanget blir ett slags bevis på att det fungerar – trots att det ofta sker på bekostnad av fritid, ork och ibland tillit.

Samtidigt går det inte att bortse från att just detta engagemang också kan vara djupt stjär-

kande för en bygd. Att tillsammans lyckas rädda en skola, starta ett företag eller bevara en mötesplats kan skapa stolthet, öka sammanhållningen och bygga sociala nätverk som inte bara löser problem – utan faktiskt formar en starkare lokal kultur. I Älgthult märks detta i flera intervjuer, där initiativ som drivits av bybor lyfts fram som något att vara stolt över. Det skapar en känsla av att *”vi klarar det här tillsammans”*.

Detta ska enligt drömfångarens metod ses som en styrka för högre beslutstagare. En inspiration och en väg framåt för gemensamt arbete och stärkt mobilisering för lokal utveckling. Jag ställer frågan till både mig själv och planerare: *Vems ansvar är det egentligen att en plats fungerar? Vad händer om engagemanget minskar, eller om nästa generation inte har samma möjlighet att bidra ideellt?*

I en hållbar framtid för landsbygden bör inte mindre orter behöva bevisa sitt värde genom att klara sig själva – samtidigt som det är realistiskt att förvänta sig att kommunen ska

bära allt ansvar. Det är också detta som Drömfångaren vill synliggöra: att utveckling kräver samverkan. När kommun, invånare och andra aktörer delar ansvar och får möjlighet att bidra utifrån sina roller, kan både lokala initiativ och formella strukturer få verklig betydelse.

DRÖMFÅNGAREN SOM BRYGGA – MELLAN BERÄTTELSE OCH STRUKTUR

Genom att synliggöra spänningsfältet mellan det formella och det informella – mellan ansvar och förväntan – fungerar Drömfångaren som en metod som inte bara samlar in röster, utan som också belyser hur dessa röster relaterar till frågor om makt, inflytande och samverkan. Det handlar inte bara om vad människor drömmer om, utan också varför de tvingas drömma i motvind och hur deras önskningar kan tas tillvara i praktisk planering. Skildringen som ses i Fas 2 målas i denna meningen ut som ett *narrativt kollage*. Till exempel beskriver Thorbjörn Bennesved hur många av Älgthults centrala funktioner

finns kvar tack vare att människor gått ihop och tagit gemensamt ansvar:

”Det finns stora möjligheter, särskilt om man går ihop. Det syns tydligt i flera initiativ som utvecklats utmärkt här – ta exempelvis skolan, både friskolan och högstadiet. Eller Vattenkällan, eller affären. Alla dessa faciliteter finns tack vare att man går ihop.”

Det illustrerar just den typ av lokal initiativkraft som Drömfångaren försöker lyfta upp från vardagen och in i planeringssammanhang. Genom att dokumentera och tydliggöra dessa berättelser kan metoden ge lokal kunskap den tyngd den ofta saknar i formella processer.

Men det finns också en risk att denna typ av engagemang tolkas som ett substitut för offentligt ansvar. Rapporten visar att många mindre kommuner saknar både personal och ekonomiska resurser för att driva reell utveckling på landsbygden. Det gör civilsamhällets initiativ outhållbara – men

också sårbara. När det ideella börjar ses som självklar grund för att samhällsfunktioner ska fungera, utan att samtidigt få stöd från offentligt håll och kommunala strukturer, riskerar det att förskjuta ansvaret till dem som har minst att bära det med.

Här fungerar Drömfångaren som en slags brygga. Mellan människors levda erfarenheter och kommunens ansvar. Mellan det som berättas över staket och det som skrivs i strategidokument. För att metoden ska ha verklig effekt krävs dock att insikterna och drömmarna som samlas in tas på allvar – och att samarbetet mellan kommun, invånare och professionella aktörer sker på lika villkor.

När processen ges tid och tydliga ramar kan drömfragment bli meningsfulla byggstenar i det lokala utvecklingsarbetet. Som Mazzucato formulerar det:

"We urgently need a visionary transformation of public systems, from controllers and fixers, to enablers of more open-ended, value-driven and creative workflows..."

(Mazzucato i Boys et al. 2023, s. 363)

Sammanfattningsvis handlar frågan om rollfördelning inte om att välja mellan lokalt eller offentligt ansvar, utan om att hitta former där dessa perspektiv hjälper och stärker varandra. Drömfångaren kan i det sammanhanget fungera som en katalysator för att skapa en mer balanserad och tillitsfull process, där lokal kunskap tas på allvar och utvecklingsansvar inte läggs på den part som har minst resurser att bära det.

AVSLUTANDE TANKAR

Figur 85. Älgshults gamla centrum. Mitt emellan husen i mitten stod den gamla tågstationen.

Den lokala drömmen i Älgshult tar inte formen av ett färdigformulerat dokument. I Drömtydaren beskrivs den snarare som ett levande diskussionsunderlag – en samlad bild av invånarnas erfarenheter, värden och idéer som kan användas för att utforska olika framtidsscenarier. En viktig insikt från arbetet med Drömfångaren var att drömmen sällan är något statiskt, utan något som ständigt utvecklas i relationer, handlingar och vardagliga

uttryck. Mötet med människor visar sig ofta vara mer kraftfullt än en tryckt vision, både i Älgshult och i andra byar som går i bräsch för egeninitierade framtidsvisioner. Jag tror att det är i just detta forum – i diskussionsforumet, med vägledning från utomstående eller ramverk från en metod som drömtydaren, som nyckeln till förändring finns. När vi alla frågar oss vilken framtid vi vill leva i och kan se samarbetet som en väg framåt. Det hade

varit extra spännande att se hur planerare och lokalinvånare hade diskuterat, utifrån just den frågan.

Forskning visar att civilsamhället på landsbygden ofta präglas av mer traditionella organisationsformer än i städerna, men att just detta kan skapa grogrund för platsspecifika sociala innovationer. Von Essen och Åberg (2023) pekar på att bristande resurser inte enbart är hinder, utan också kan driva fram nya former av samarbete mellan civilsamhälle, kommun och privata aktörer. Denna potential bekräftas av Åkerman (2020), som menar att det kanske är just i traditionen av självinitierat arbete på lokal nivå som de mest långsiktiga vägarna framåt finns. Något som bör få starkare ljus på sig, så att lokalbefolkningen kan få mer framtidsstro och tillit från högre nivåer.

Älgthult kan förstås i detta ljus: många uttryckte en vilja att bevara det som är viktigt för bygdens identitet – engagemang, traditioner och historia – samtidigt som drömmen om ett

mer livskraftigt och levande samhälle innebär *förändring*. Ett ord som hellre används, än *utveckling*. Det handlade inte om att förändra i grunden, utan om att stärka det som redan finns och komplettera det som saknas, så att bygden kan fortsätta vara en plats att leva i och känna tillhörighet till.

Wångmar (2003) visar att känslan av samhörighet ofta knyts till just bygden eller socknen, en skala mindre än kommunen, där identifikationen är som starkast. Detta blev också tydligt i Älgthult, där drömfragmenten – ofta informella, intuitiva och kollektivt förankrade – växte fram ur gemenskap och samtal snarare än i styrda processer. De är nära kopplade till den lokala kulturen, som kan förstås som ett osynligt nätverk av normer, berättelser och delade praktiker (Nordiska ministerrådet 2024). När invånare beskriver byns ”DNA” eller ”urkraft” handlar det om denna lokala kultur, en resurs som både skapar och driver initiativförmåga.

Här blir begreppet lokal kulturell hållbarhet centralt: att stärka lokala uttryck och identi-

teter, inte enbart som kulturarv utan som en levande resurs för gemenskap och utveckling (Berg et al. 2022; Erlingsson & Ödalen 2024). Samtidigt hotas denna kultur av centralisering och nedmontering av lokal service, i det urholkade ordet ”utvecklingen”s namn, vilket gör det ännu viktigare att planeringsprocesser tar tillvara den kunskap och det engagemang som finns lokalt.

Sett i ljuset av detta blir fenomenologins begrepp *livsvärld* relevant. Husserl beskriver den som vår förvetenskapliga erfarenhet av världen – de värden, normer och vanor som ofta tas för givna men som präglar vårt sätt att leva (Gabriel et al. 2022; Björk 2013). Det är just dessa vardagliga erfarenheter som fångas i invånarnas berättelser och drömfragment. Michael Polanyi (1966) utvecklade vidare begreppet tyst kunskap: kunskap som inte låter sig mätas utan måste upplevas och praktiseras. Flyvbjerg (2012) kallar detta förkroppsligad kunskap, en kunskap som är platsbunden och bara kan förstås genom deltagande och levd erfarenhet.

När denna lokala, förkroppsligade kunskap erkänns som bärande i planeringsprocesser – snarare än som ett komplement – kan landskapsarkitekten bidra till en mer ödmjuk och platsförankrad utveckling. Arbetet med mellanstadieeleverna illustrerar detta: deras skisser över simhallar, köpcentrum och bowlinghallar handlade egentligen mer om längtan efter platser för gemenskap och tillhörighet, mindre om specifika byggnader och aktiviteter. Denna typ av behov fångas sällan i traditionell planering, men blir synliga i en process som Drömtydaren.

Att förstå och arbeta med lokal kunskap innebär därför att utveckling sker med människor snarare än för dem. När kommunen agerar som möjliggörare och invånarnas röster ses som en demokratisk rättighet snarare än en symbolisk gest, skapas förutsättningar för långsiktigt hållbar utveckling – socialt, kulturellt och platsmässigt. Älgthults lokala dröm visar att samarbete är både möjligt och nödvändigt, och som genom Drömfångaren kan fungera som modell för hur implicit och explicit kunskap kan mötas i framtidens landsbygdsutveckling.

METODDISKUSSION

Att försöka beskriva hur en lokal dröm ser ut är ett stort och komplext uppdrag att ge sig själv utan riktlinjer. Att skapa Drömfångaren har därmed varit nödvändigt och visat sig vara mycket givande.

Metoden är ämnad för att fånga in så många fragment av det som skulle kunna vara en gemensam, lokal dröm som möjligt. Givet är att arbetets tidsram påverkar resultatet av hur många fragment som fångas in, men urvalet av människor som delger sina drömmar spelar om möjligt ännu mer roll. Att få en överensstämmande spridning av intervjuer och workshops över det breda spektrum av människor som bor eller verkar i byn är viktigt.

Gällande urvalet av människor som medverkar i denna rapport finns det skillnader i både kön, ålder och sysselsättning. Alla, förutom mellanstadieeleverna, har också på ett eller annat sätt varit drivande människor gällande Älghults utveckling. Det hade varit mycket intressant att även prata med människor som inte är lika givna eldsjälar, som är nyinflyttade eller som har en annan etnisk bakgrund, med mera. Vilket kanske hade gett drömtydaren andra former.

Att försöka iscensätta en lokal dröm löper stor risk att bli missvisande, då det finns många drömmar som lever jämsides med varandra och som har potential att säga emot varandra, samtidigt som drömmar tolkas och endast blir fragment.

Det är en av anledningarna till varför jag under arbetet tyckt att själva mötet med byn och människorna har gett en mer givande och mångfacetterad bild av vad samhället är och vill bli, än vad Drömtydaren i sig själv gör. Vilket i sig ger ytterligare en hänvisning till att upprätthållen, flödande och tillåtande diskurs är av största vikt, ännu viktigare än att upprätthålla viss metod eller strategi.

Det tåls att åter igen sägas att precis som kultur och norm är ständigt levande fenomen, är drömmar och visioner lika så. Jag tror därför att Drömfångaren har som mest potential som verktyg när dialogen och samspelet mellan kommun och lokal bygd står på stadiga ben, när tillit och dialog är givande och närvarande. Utan tillit och väl fungerande samtal riskerar Drömfångaren att falla mellan stolar och inte tas på allvar, eller i värsta fall bli missvisande och skapa bredare klyftor, både inom bygden och mellan bygd och kommun.

By2030 är på god väg att uppmärksamma det unika med Älghult för att sedan också lyfta det ännu mer. Det hade varit väldigt intressant om Framtidsbyn blev ett nytt startskott på samarbetet mellan Kronoberg, Uppvidinge och Älghult. Med stor förhoppning om att den lokala rösten blir hörd och att samarbetet fortsätter under lång tid.

KÄLLFÖRTECKNING

Aagaard Hagemann, F. (2024). Handledning. [2024-12-05]

Agnidakis, P., Cras, P., Von Essen, J., Harnesk, D., Lindberg, M., Stenbacka, S., Wallman Lundåsen, S. & Åberg, P. (2022). *Landsbygdernas och de mindre orternas civilsamhällen*. (978-91-85735-62-4). Swedish University of Agricultural Sciences, Department of urban and rural development.

Albo härads hembygdsförening (u.å.). Lokal kultur och globalisering. [Artikel, hembygdskultur]. <https://www.alboharadshembygdsfor.se/> [2025-02-19]

Berg, N., Berg, I., Bennett, D., Engelbrektsson, M., Henriksson, P. & Laxvik, T. (2022). *Framtidens by, När lokalsamhällen tar sig rätten att blomstra*. Linnefors förlag. (Byakademin). [2024-11-29]

Björk, S. (2013). Livsvärlden. [fenomenologen.se](https://fenomenologen.se/2013/01/livsvarlden/). <https://fenomenologen.se/2013/01/livsvarlden/>

Björling, N. (2018). Planering stödjer klyfta mellan stad och land. *Arkitekten.se*. [webbsida]. <https://arkitekten.se/kultur/planning-stodjer-klyfta-mellan-stad-och-land/> [2025-02-18]

Blomén, S. (1955). *Älghult - Vår hemsocken*. Johansson & Svenson.

Blomqvist, K., Carlsson, L., Bennesved, T. & Wilhelmsson, R. (2024). Intervju och Workshop

Bornemark, J. (2018). *De omätbaras renässans: En uppgörelse med pedanternas världsherravälde*. [2025-03-12]

Boverket (2006). *Lär känna din ort! - metoder att analysera orter och stadsdelar*. (91-7147-942-2). Boverket. <https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/publikationer/2006/lar-kanna-din-ort/> [2025-01-30]

Boys, J., Cobe, van Deurs, C., EFFEKT, Gehl, J., Hill, D., Johar, I., Moreno, C., Pallasmaa, J., Raworth, K., Thorne, M. & Williams, F. (2023). *Mission Neighbourhood - (re)forming commu*

ities. The Danish Architectural Press. [2025-01-20]
 Egmoose, J., Gleerup, J. & S. Nielsen, B. (2020). *Critical Utopian Action Research: Methodological Inspiration for Democratization?* (10. 1177/ 1940 8447 20933236). SAGE. [2024-11-19]
 European Union (2024). *Rural Pact Coordination Group (RPCG) Declaration on the future of rural areas and rural development policy in the European Union*. (978-92-68-23777-9). The Rural Pact Support Office. https://ruralpact.rural-vision.europa.eu/publications/rural-pact-coordination-group-rpcg-declaration-future-rural-areas-and-rural_en [2025-02-18]
 Flyvbjerg, B. (2012). *Making social science matter. I: Social Science and policy challenges: Democracy, values and capacities*. UNESCO Publishing. https://www.researchgate.net/publication/235953119_Making_Social_Science_Matter
 Forsberg, G. (2020). Från "Flykten från landsbygden" till dagens klyvningsprocess. I: *Periferi som process*. YMER. [2024-11-28]
 Gabriel, M., Horn, C., Katsman, A., Krull, W., Lippold, A.L., Pel luchon, C. & Venzke, I. (2022). The methods of the humanities and social sciences. I: *Towards a New Enlightenment - The Case for Future-Oriented Humanities*. 1. uppl. transcript Verlag. 19-42. <https://www.jstor.org/stable/j.ctv3006xxz.6> [2025-02-24]
 Haraldsson, E. (2024). Vad är By2030? [2024-11-05]
 Hela Sverige Ska Leva (2018). *Befolkning i hela landet*. (Balansrapport, #3). Hela Sverige Ska Leva. [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.helasverige.se/](chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.helasverige.se/wp-content/uploads/2021/10/Balansrapport_3_Befolkning-i-hela-landet.pdf)

[wp-content/uploads/2021/10/Balansrapport_3_Befolkning-i-hela-landet.pdf](chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.helasverige.se/wp-content/uploads/2021/10/Balansrapport_3_Befolkning-i-hela-landet.pdf)
 Johansson, R. (2007). *On case study methodology*. Open house international, November 2007 (32)
 Johnson, E. (2018). *Kultur och Landsbygd*. Institutionen för stad och land via Sveriges Lantbruksuniversitet. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://stud.epsilon.slu.se/13589/1/Johnson_E_180706.pdf [2025-02-19]
 Jordbruksverket (2013). *Allt om att bo, leva och vara på landsbygden*. (Allt om landet). Jordbruksverket. <https://webbutiken.jordbruksverket.se/sv/artiklar/aol12.html> [2025-02-11]
 Kronobergs regionen (2025). *Välkommen till Kronoberg*. Region Kronoberg. <https://www.regionkronoberg.se/om-region-kronoberg/valkommen-till-kronoberg/> [2015-02-05]
 Lange, U. (1997). Den agrara bebyggelsen. I: *Agrar historia*. LT. 170-172. [2025-02-20]
 Long, K., Mellqvist, V., Segerlund, J., Sjölander Kozlovic, M., Svensson, K. & Westlin, S. (2022). *Ett samhälle som håller ihop - en uppföljning av Politik för gestaltad livsmiljö 2022 och med skick inför framtidens arbete*. (979-91-988363-0-1). ArkDes.
 Mathias Tegnér (2024). *Den ekonomiska situationen i regioner och kommuner*. Riksdagsförvaltningen. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/interpellation/den-ekonomiska-situationen-i-regioner-och-kommuner_hb10583/?utm_source=chatgpt.com
 Mellqvist, H. (2017). *The connoisseur method - A study on long-term participation in landscape planning*. (978-91-7760-000-8). Swedish University of Agricultural Sciences, Department of urban and rural development. [2025-01-30]

Nationalencyklopedien (u.å). *Aristoteles*. Nationalencyklopedien AB. [Uppslagsverk]. <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/aristoteles?isSearchResult=true> [2025-03-11]

Nordiska ministerrådet (2024). *Kulturens roll och nytta i samhälls utvecklingen*. Nordiska ministerrådet. <https://pub.norden.org/nordiskkulturakta2023-05/forord.html> [2025-02-19]

O Erlingsson, G. & Ödalen, J. (2024). *Små kommuner och det lokala självstyrets värden*. (987-91-8047-304-0). Sveriges Kommuner och Landsting. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://skr.se/downloadad/18.1b75edef192472c417319532/1727957759791/Sma-kommuner-sjalvstyre.pdf?utm_source=chatgpt.com

Ostrom, E. (1990). *Governing the commons : The evolution of institutions for collective action*. Cambridge University Press. www.actu-environnement.com/media/pdf/ostrom_1990.pdf [2025-03-12]

Reflective practice: *The reflective practitioner* (2017). Education. <https://content.iriss.org.uk/reflectivepractice/practitioner.html> [2024-03-12]

Region Kronoberg (2020a). *Förstudie Bymässa 2030*. Region Kronoberg. [2025-02-02]

Region Kronoberg (2020b). *Integrerad landskapskaraktärsanalys för Kronobergs län*. Region Kronoberg, Länsstyrelsen Kronobergs län. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/<https://www.regionkronoberg.se/contentassets/567e7856ac6e4b0b8bb8220bff1d81a3/ilka-kronoberg.pdf> [2015-02-05]

Region Kronoberg (2021). *Inriktning och ramverk, Bymässa*

2023. https://www.regionkronoberg.se/contentassets/39ea7815fa13482b9916dd774f9745fa/slutrapport_utredning_bymassa.pdf [2024-11-18]

Roué, M. & Molnár, Z. (2017). *Knowing our Lands and Resources: Indigenous and Local Knowledge of Biodiversity and Ecosystem Services in Europe and Central Asia*. (Knowledges of Nature 9, 978-92-3-100210-6). UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247462> [2024-03-12]

Sonntag, L., Harling, T. & Hejdelind, V. (2025). *Vi har inte tid att ha bråttom – hållbara lösningar finns i småskaliga, långsamma projekt*. Arkitekten.se. <https://arkitekten.se/debatt/vi-har-inte-tid-att-ha-brattom-hallbara-losningar-finns-i-smaskaliga-langsamma-projekt/>

Steen Nielsen, B. & Aagaard Nielsen, K. (2006). *En menneskelig natur - Aktionsforskning for baerdygtighed og politisk kultur*. [2024-11-11]

Thor, L. (u.å.). *Glasbruken i Uppvidinge*. [Digitaliserad information från Nottebäck-Granhult Hembygdsböcker]. https://cafesergel.se/om_oss/235.php

Tillväxtverket (2021). *Att sätta fokus på landsbygder, Del 2: Lärdommar från kommuner och regioner*. (0377). Tillväxtverket. <https://tillvaxtverket.se/download/18.6855bfcf184896002ffbbe/1668765856166/Rapport%200377%20Att%20s%C3%A4tta%20fokus%20p%C3%A5%20landsbygder%202.pdf> [2024-11-26]

Uppsala universitet (2024). *Linnés familj i Småland*. Uppsala universitet. <https://www.uu.se/om-uu/historia/carl-von-linne/linne-online/linnes-liv/barnet-linne/linnes-familj-i-smaland> [2025-03-20]

Uppvidinge biodlarförening (2024). *Uppvidinge biodlarförening*.
<https://www.uppvidinge-biodlarforening.se/foumlreningen.html>

Uppvidinge Kommun (2011). *Översiktsplan 2011-2016*. Uppvidinge Kommun. <https://www.uppvidinge.se/bo-bygga-och-miljo/oversiktsplan-och-detaljplaner/oversiktsplan-2011-2016.html> [2025-02-05]

Uppvidinge Kommun (2024). *Utvecklingsriktning Utvecklingsområden, Uppvidinge kommun*. chrome-extension://efaidnbmnmnibpcajpcglclefindmkaj/<https://uppvidinge.se/download/18.370f8ce1194ce034be43b222/1739795454775/Utvecklingsinriktning%20karta.pdf> [2024-02-24]

Vinnova (2024). *Framtidsbyn*. [Finansierat projekt]. <https://www.vinnova.se/p/framtidsbyn-/> [2024-12-20]

Växtverket (u.å). Gatulabba - fototagging. växtverket, gatulabba. <https://gatulabba.se/fototagging/>

Wångmar, E. (2003). *Från sockenkommun till storkommun - En analys av storkommunreformens genomförande 1939-1952 i en nationell och lokal kontext*. (91-7636-370-8). Institutionen för humaniora. [2015-02-03]

Åberg, C. (2024). *Älghults Körnikan*. Älghults socken Hembygdsförening.

Åkerman, A. (2020). *En annan landsbygd*. Rian designmuseum. [2025-02-03]

Åseda 21-1 (1910). Generalstabskarta, Rikets allmänna kartverk.
<https://historiskakartor.lantmateriet.se/hk/viewer/internal/J243-21-1/52414b5f4a3234332d32312d31/rak2/RAK/%C3%85seda,%2021-1/Generalstabskartan>

Åsedan 21-4 (1933). Generalstabskarta, Rikets allmänna kartverk. [2024-12-10]

Älghult socken Älghult 1-3 (1696). Geometrisk avmätning, Lantmäteristyrelsens arkiv. <https://historiskakartor.lantmateriet.se/hk/viewer/internal/F93-72:1/4c4d535f4639332d37323a31/>

[lms2/LMS/%C3%84lghults%20socken%20%C3%84lghult%20nr%201-3/Geometrisk%20avm%C3%A4tning](#) [2024-12-10]
Älghult,5F4h52 (1952). Ekonomiska kartan, Rikets allmänna kartverk. [2024-12-11]